

GRANS ESDEVENIMENTS FESTIUS

Anàlisi i experiències per la sostenibilitat

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

[AGENDA 21 BCN]

Ajuntament de Barcelona

9

DOCUMENTS

GRANS ESDEVENIMENTS FESTIUS

Anàlisi i experiències per a la sostenibilitat

Setembre, 2004

© Ajuntament de Barcelona
Barcelona, setembre 2004

Edita:

Ajuntament de Barcelona
Serveis Urbans i Medi Ambient. Direcció d'Educació Ambiental

Autors:

Àurea Adell i Pere Ysern
(Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals. Servei de Prevenció i de Medi Ambient.
Universitat Autònoma de Barcelona)
Marta Rubio i Paco Muñoz
(Servei de Prevenció i de Medi Ambient. Universitat Autònoma de Barcelona)

Disseny i maquetació:

Estudi Jordi Salvany

Impressió:

Estudi 6

PRESENTACIÓ

La transició a un model de societat més sostenible, és a dir, cap a una societat més respectuosa amb el medi ambient i més justa socialment, suposa acceptar compromisos concrets que s'estenen a tots els àmbits de l'activitat humana. També de les festes i dels grans esdeveniments culturals, socials i lúdics que es celebren a les nostres ciutats. Reduir els residus, possibilitar la recollida selectiva, promoure l'ús d'energies renovables, l'ús dels transport públic o el consum responsable són algunes accions que tenen, en aquests esdeveniments, un impacte molt més important del que sovint pensem. Però, a més de reduir l'impacte ambiental, la festa i la trobada col·lectiva són poderosos instruments de sensibilització i educació ambiental.

L'any 2001 vam editar la primera Guia sobre "Les festes més sostenibles", amb la que iniciàvem una fructífera col·laboració amb l'equip de Seguretat i Higiene Ambiental de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aprofitàvem així i posàvem a l'abast de les entitats i col·lectius de la ciutat l'experiència acumulada per la UAB en aquests temes. Des de llavors, s'han multiplicat les iniciatives a la ciutat, tant en grans esdeveniments, com ara la Fira d'Abril, o en festes majors de barri o activitats lúdiques a esplais i escoles, oferint-nos noves experiències per aprendre i per compartir.

Amb aquesta mateixa voluntat de difondre i compartir coneixements i experiències, em plau presentar aquest nou número de la col·lecció Documents de l'Agenda 21. "Grans esdeveniments festius: anàlisi i experiències per la sostenibilitat" conté una aproximació teòrica a les festes, analitza algunes d'aquestes experiències i ofereix una guia detallada de com introduir-hi criteris de sostenibilitat. Els casos comparats i els recursos pràctics que s'hi annexen fan d'aquest document una eina també pràctica que complementa, actualitza i millora aquella primera Guia que vam editar l'any 2001.

El document és, doncs, el fruit d'un treball de molts anys i d'una clara voluntat de transformar la ciutat, tot divertint-nos. Vull felicitar als responsables i a tot l'equip de l'Oficina de Seguretat i Higiene Ambiental de la UAB per aquesta feina i per tot l'aprenentatge que hem fet i fem amb ells.

IMMA MAYOL
Presidenta de la Comissió de Sostenibilitat,
Serveis Urbans i Medi Ambient

ÍNDEX

Presentació	3
1. Introducció	7
1.1. Per què fer un document de treball sobre la realització de festes més sostenibles?	7
1.2. Un intent de definició de festa	7
1.3. Festa i ritual	7
1.4. Festa i societat	8
1.5. Festa i economia	8
1.6. Festa i sostenibilitat	9
2. Anàlisi de les festes	11
2.1. Agents implicats	11
2.2. Tipus de festes	13
2.3. Problemàtiques associades a la sostenibilitat de les festes i estratègies per una correcta gestió	13
3. Com introduir criteris de sostenibilitat	20
3.1. Avaluació de l'esdeveniment festiu	20
3.2. Definició d'objectius i línies estratègiques d'actuació	21
3.3. Elecció de les mesures de sostenibilitat	21
3.4. Programació i execució de les mesures de sostenibilitat	22
3.5. Seguiment de les mesures i dels resultats obtinguts	23
3.6. Avaluació i difusió dels resultats	24
4. Les mesures de sostenibilitat	25
4.1. Disseny i planificació de l'espai	25
4.2. Seguretat	27
4.3. Mobilitat	28
4.4. Residus	30
4.5. Ús i contaminació de l'aigua	32
4.6. Ús de l'energia	33
4.7. Soroll	34
4.8. Sòl i entorn natural	34
4.9. Comunicació i difusió	35
4.10. Educació i sensibilització	36
4.11. Productes de consum	37
4.12. Inserció i participació social	37
4.13. Aspectes transversals	39
5. Casos de referència	40
5.1. Casos internacionals	41
5.2. Casos catalans	54
6. Annexos	67
6.1. Annex I: Fragment de <i>checklist</i> per a la festa major de la UAB 2002	67
6.2. Annex II: Llistat de possibles indicadors per al seguiment dels resultats	68
6.3. Annex III: Relació de possibles mesures de sostenibilitat	69
Resumen en español	72
English summary	77

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Per què fer un document de treball sobre la realització de festes més sostenibles?

Normalment les discussions sobre sostenibilitat van lligades a processos productius agrícoles, industrials, turístics o alguns serveis determinats. A ningú li estranya un estudi encapçalat amb un títol que plantegi els efectes ambientals o la sostenibilitat d'una indústria, un producte, un servei o la mobilitat.

Parlar però de la sostenibilitat en els espais d'oci i en el lleure col·lectiu és menys freqüent. La utilitat de plantejar-se un estudi analitzant la sostenibilitat dels esdeveniments, sobretot els de grans dimensions, ve donada perquè aquests tipus de successos són cada vegada més inherents a les societats urbanes contemporànies.

Hom veurà que la festa, a més dels seus aspectes rituals, incideix sobre la societat, el sistema productiu i, cada cop més, sobre el medi ambient. Les celebracions festives sovintegen i tots els seus efectes es veuen incrementats en les societats contemporànies. Per tant, si hi ha acord en que les festes tenen incidències sobre la sostenibilitat cal doncs començar a analitzar-les des d'aquest punt de vista. Aquesta anàlisi és el primer pas per intentar pal·liar els seus efectes negatius i potenciar els aspectes positius, que també en tenen, respecte a la sostenibilitat.

1.2 Un intent de definició de festa

La festa, en el sentit més ampli del mot, és l'expressió que sintetitza l'espai, el temps, les persones i els recursos en un esdeveniment col·lectiu en que els que la celebren volen obtenir un gaudi i fruit d'una forma individual i col·lectiva a la vegada.

La festa ha de tenir una vocació pública, que pot ser limitada a una grandària determinada però mai és un succés individual que concerneixi exclusivament a una sola persona. Aquesta orientació pública ja es pot trobar en l'etimologia llatina del mot *dies fasti*, dies en els quals és propici la celebració d'algun esdeveniment públic com ara un judici, en contraposició amb *dies nefasti* dies en les que les activitats públiques no eren recomanades.

En aquest document no s'analitzen les festivitats oficials si aquestes no se celebren efectivament i no es viuen d'una manera festiva. Les festes només són aquells esdeveniments col·lectius viscuts indiferentment de la seva proclamació oficial.

1.3 Festa i ritual

Des d'un punt de vista antropològic la festa té un gran contingut **ritual**. Les festes, com a ritus, configuren el temps viscut i són fites de referència en les vides humanes.

Les societats modernes utilitzen les celebracions multitudinàries de forma similar a com altres societats ho feien: traspàs entre edats o estatus, celebracions i ofrenes col·lectives als vencedors d'una batalla en les societats primitives poden tenir el seu equivalent contemporani als comiats de solters o la celebració en el carrer de la conquesta d'un títol esportiu per l'equip de la ciutat.

Aquests rituals actuen com a vàlvula d'escapament de tensions socials de difícil fre. Es dóna llicència a una revolució controlada contra les normes habituals de convivència i, determinats grups o la societat en general tenen menys restriccions a la seva llibertat. La contrapartida és sempre que al final de la festa torni l'ordre. Per tant, s'entén els que afirmen que la diversió, la folia, la transgressió de les normes en un entorn festiu són una garantia pel manteniment de l'ordre establert i la convivència.

Fins i tot els rituals festius són impulsats i creats per les administracions i el poder, com ho va fer l'Ajuntament de Barcelona amb el correfoc de Barcelona, creat institucionalment en l'any 1979. Les bèsties portadores del foc surten precisament de l'edifici consistorial, tot

deixant entendre que els promotors de la festa resideixen en la pròpia autoritat de la ciutat.

La festa és un pacte de poder entre els administradors i els polítics amb els ciutadans. Es pacta un espai de transfiguració i transgressió que per moments trenca les normes de convivència tot reconfigurant-les. Delgado¹ posa en qüestió si és el poder polític el qui atorga l'espai o és la societat la que el conquereix. El cert és que hi ha una redefinició de les normes socials de comportament que recorden al poder polític la provisionalitat de l'ordre i a la societat la inestabilitat d'aquest. Al final però, la festa finalitza i es retorna a l'ordre preestablert, bé sigui de bon grat o de forma forçada².

1.4 Festa i societat

La festa però, contribueix a enfortir els lligams socials, estableix o renova un compromís entre humans, que el ritus s'encarrega de segellar. Una societat que no celebri festes està constituïda sobre una base precària i esdevé ràpidament fràgil i vulnerable o senzillament és que ha deixat de ser tal unitat o no ho ha estat mai.

Per tant, la festa és un acte comunitari que no es pot aïllar del seu context social i cultural en el qual es desenvolupa. Depèn d'un determinat grau de consens social per a que aquesta se celebri. No hi ha festa si no hi ha una mínima expressió social que li doni cobertura. Així les festes prenen formes i, alhora, imprimeixen caràcter a les societats que les celebren.

Tanmateix les festes tenen una determinada visió de l'entorn i la forma en com la societat el transforma i l'utilitza. En les societats rurals més aïllades, lligades als cicles naturals, existeixen les festes de la verema, la festa del blat, lligades les estacions de l'any... Festes que amb la mateixa temàtica prenen formes molt diverses. En canvi, en les societats globalitzades amb manifestacions socials o productives de tipus massiu, les festes tenen una escala de celebració molt més àmplia, tendeixen a menystenir la temàtica i són més homogènies en les seves formes.

Tot i la uniformitat a la que tendeixen les expressions festives aquestes no han deixat de ser un instrument de participació i identificació social. Malgrat tot, la festa ha passat de ser la forma en la qual es visualitzava la pertinença a una societat o una comunitat a esdevenir el contingut i el configurador de la pertinença a un grup.

Segons Delgado¹ la festa integra a aquells que es vulguin integrar però alhora separa a aquells que participen dels que no ho fan. Es configura un nosaltres (participants) i la resta (que no participa). La identitat requereix per construir-se i per interioritzar-se sentimentalment l'oposició i l'exclusió envers d'altres identitats. La festa és el vehicle que permet adonar-se a l'individu de la pertinença o no al grup i a la societat.

Anteriorment s'ha comentat que la celebració de festes és un signe de cohesió social. No obstant, la promulgació de festes "oficials" no viscudes realment al carrer i la voluntat d'impulsar festes de forma no espontània indica una certa manca de cohesió social, i permet afirmar que les festes promogudes des del poder, sense una participació efectiva de la societat civil, solen ser un signe de la feblesa de les bases sobre les que s'edifica una societat.

1.5 Festa i economia

Qualsevol expressió festiva de caire massiu genera interessos econòmics al seu voltant. De fet, la paraula fira, equivalent a festa, té accepcions comercials clares com firar-se quan hom va de compres.

1. Delgado, Manuel (1992)

2. La matinada del 8 de setembre de 1991 en el marc de la Fira de Teatre al carrer de Tàrraga es va provocar una revolta de joves que va arribar a destrossar establiments comercials, vehicles i fins i tot es va intentar assaltar l'Ajuntament. La revolta va enfrontar-se amb les forces de seguretat provocant diversos ferits entre els agents de seguretat i els revoltats. Aquests fets coincidiren amb un canvi d'orientació de la Fira cap a una mostra d'espectacles amb un vessant de mercat, deixant de banda els aspectes més populars com els concerts al carrer. La Fira de Tàrraga s'ha seguit realitzant i s'ha convertit en un referent internacional en la programació teatral.

Les aproximacions menys elaborades des d'un **punt de vista econòmic** al fenomen de la festa han estat prendre-la com un instrument de regulació dels excedents del sistema productiu. Així en les societats agrícoles les festes coincideixen amb temps de collita o recol·lecció, com la verema o la sega.

En les societats postindustrials opulentes i globalitzades ja no hi ha períodes de generació d'excedents productius per pròpia definició. La festa s'ha convertit en quelcom susceptible de consumir tot allò que els sectors socials amb demanda efectiva poden costejar. Per tant, analitzar la festa com a reguladora d'excedents productius és una aproximació superada.

La festa també ha intervingut en l'ocupació del creixent temps lliure que gaudeixen sectors més amplis de les societats. En aquesta transformació del temps d'oci, la festa s'ha revelat com una eina inductora d'activitat de producció de serveis i productes associats al lleure. L'oci festiu s'ha convertit un pol d'activitat econòmica, la màxima expressió del quals són els parcs temàtics o els grans esdeveniments esportius o mediàtics.

Per mitjà d'alguns esdeveniments multitudinaris la festa s'ha convertit en una mena de ritual iniciàtic de processos de transformació urbana o nous espais urbans que s'incorporen a la ciutat. Aquesta dimensió urbanística de la festa té una translació en l'economia urbana, afectant els preus del sòl i els habitatges.

D'una forma més directa hi ha diferents col·lectius que s'aprofiten o fan de la festa un *modus vivendi*. Es troben els firaires, els professionals de la festa i fins i tot el poder, que ha vist en ella una plataforma de projecció pública. Però de tots el col·lectius el que ho aprofita més des d'un punt de vista econòmic és el comerç, que ha fet de l'acte de compra un esdeveniment festiu en si mateix. Només cal passejar-se pels grans centres comercials actuals. Si anys enrera era rar proposar algú anar a passar el dia a uns grans magatzems o un polígon comercial ara ja no és així. Aquests centres han combinat l'aspecte lúdic i el comercial, essent la màxima expressió d'aquesta fusió els parcs d'atraccions temàtics, que tendeixen a ubicar-se prop de les grans concentracions urbanes.

Aquests nous models de festa que signifiquen els parcs o els macrofestivals introdueixen una segmentació social entre els que hi participen i poden pagar l'entrada i els que no. Aquesta evolució del lleure en general i la festa en particular cap a un espai de negoci és creixent. No obstant, les societats vives i els col·lectius marginals desenvolupen formes d'expressió festiva alternatives a la tendència comercialitzadora. El naixement del *botellón* entre els joves, malgrat ara sigui una opció molt estesa, és una resposta als preus abusius de les begudes de les zones de bars o discoteques.

1.6 Festa i sostenibilitat

La tensió ambiental i la crisi de sostenibilitat que hem provocat al nostre planeta està arriscant la perdurabilitat del seu sistema social i productiu. Hi ha força consens en que l'organització socio-econòmica en la qual es basa la nostra convivència i la forma com ens relacionem amb l'entorn s'han de posar en qüestió.

D'igual manera que cal reformar les formes de producció de béns i serveis també cal modificar la manera com els humans de les societats postindustrials viuen el seu oci.

Anteriorment ja s'ha vist que les festes i totes les manifestacions festives estan adquirint una major dimensió i una presència més contínua en la vida quotidiana, el que implica una incidència creixent sobre la sostenibilitat del sistema.

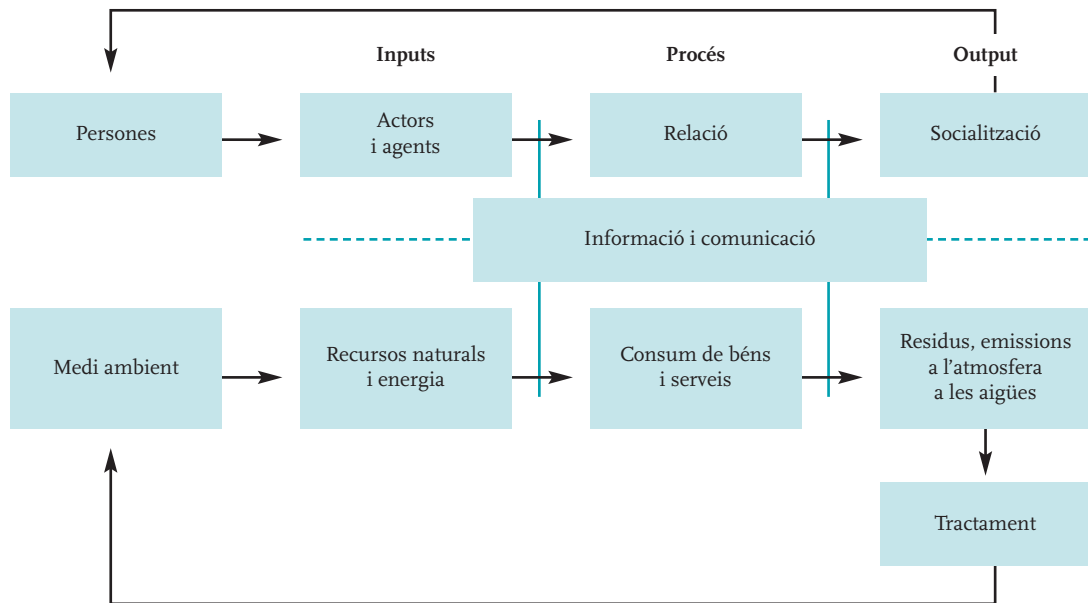
L'abaratament dels costos de transport han convertit el planeta en un indret petit, en el que els béns de consum i els recursos naturals són abastables des de qualsevol indret, indiferentment de la seva localització. De forma similar els efectes ambientals i sobre la sostenibilitat de les accions locals han augmentat el radi d'acció. L'augment de les transaccions comercials ha convertit el planeta en una veritable malla interdependent en el que els impactes ambientals i socials de les accions preses localment poden tenir efectes diferits sobre altres indrets molt allunyats.

Les festes multitudinàries, en tant que esdeveniments lligats a un territori, no estan exemptes dels efectes ambientals i socials diferits esmentats. Per tant s'han de contem-

plar com part del sistema social i productiu actual, que se sustenta en l'exploració dels recursos naturals.

En elles mateixes, les festes, poden ser analitzades com un sistema que s'il·lustra en el gràfic inferior (gràfic 1). Hom pot trobar-hi un consum de recursos i d'energia per a proveir de béns i serveis als assistents. Això provoca la generació de residus, aigües residuals i emissions a l'atmosfera. Les persones conformen els diferents tipus d'actors i agents que participen i es relacionen durant la festa.

Gràfic 1
El sistema festa

Font: Les festes més sostenibles. Guies d'educació Ambiental num. 6

En el sistema festa es genera i es fa circular informació de diferent tipus que afectarà tant la manera com els actors i agents es relacionaran com la manera en que aquests utilitzaran els recursos naturals i l'energia en la preparació, el desenvolupament i l'acabament de la celebració.

Si es contempla el sistema acuradament, la informació i la comunicació juguen un paper clau en el desenvolupament de la celebració. Si a això s'afegeix el fet que la festa proporciona un entorn en el que les persones augmenten la seva receptivitat, la festa es revela el moment i l'espai idoni per emetre missatges que actuïn en benefici de la sostenibilitat. De manera òbvia, per a que aquests missatges siguin creïbles i puguin penetrar en els individus caldrà que aquests siguin viscuts, que s'experimentin.

Si un esdeveniment festiu vol ser sostenible ha de fer que la pràctica i les accions que en ell es realitzin contemplin i apliquin criteris de sostenibilitat.

2. ANÀLISI DE LES FESTES

Les festes es poden analitzar en funció de les característiques que les defineixen. En aquest apartat es fa una primera aproximació als diferents tipus de festes, descrivint els agents implicats en aquestes, els espais on es celebren, la seva temàtica, la durada i el nombre d'assistents que participen. També s'apunten els problemes de sostenibilitat associats a les celebracions festives i les línies generals que cal incorporar si es vol minimitzar aquesta problemàtica.

2.1 Agents implicats

En tot procés festiu les persones interactuen entre elles i cadascuna adopta un rol i juga un paper important en la celebració, permetent així el seu desenvolupament. En grans esdeveniments, molts d'aquests rols els assumeixen diferents empreses o persones. En canvi, en festes de petit format una mateixa persona pot realitzar tasques diferents.

A continuació (taula 1) es presenten els principals agents implicats en la realització de les celebracions festives. Per a cadascun d'ells s'han descrit els serveis que faciliten i els efectes ambientals de la seva activitat i la implicació i les accions que haurien d'assumir en les festes que es planifiquin tenint en compte criteris de sostenibilitat.

Taula 1:
Agents implicats en la realització dels esdeveniments festius

AGENTS	Descripció i efectes de la seva activitat	Implicació i accions per la sostenibilitat
Promotors	<ul style="list-style-type: none">• Són els que promouen la festa i, per tant, els que fixen les característiques i normes de les mateixes.• El seu paper és imprescindible per a la introducció de mesures de sostenibilitat ja que sense la seva participació les actuacions en aquesta línia seran mínimes o fins i tot inexistents.	<ul style="list-style-type: none">• Decidir les estratègies de gestió sostenible a aplicar en la celebració i marcar la normativa que les recolza.• Definir a grans trets el contingut dels missatges que es difondran en la celebració.
Serveis d'espectacles	<ul style="list-style-type: none">• Orquestres, grups musicals, DJ's, grups de teatre i dansa, pallassos, cases culturals, castellers, empreses de pirotècnia, etc.• En la seva activitat consumeixen recursos, energia i, en menor mesura, serveis de la festa i són els principals transmissors dels missatges que volen difondre els promotors.	<ul style="list-style-type: none">• Realitzar les activitats i els espectacles complint la normativa de sostenibilitat marcada pels promotors.• Integrar en els seus espectacles missatges de temàtica ambiental i social.• Interaccionar amb els assistents fent-los participar en els espectacles.
Serveis logístics	<ul style="list-style-type: none">• Permeten desenvolupar la celebració amb normalitat i amb tots els requisits de moltes mesures de sostenibilitat. S'inclouen muntatge i desmuntatge d'instal·lacions, manteniment i adequació de l'espai, els transports de mercaderies associades a l'esdeveniment.	<ul style="list-style-type: none">• Ajudar i participar en la correcta execució• Han de participar en el procés de disseny dels esdeveniments i tenir coneixement de les mesures i de com executar-les.• Han de participar en el disseny de la mobilitat als voltants del recinte.
Assistència Sanitària	<ul style="list-style-type: none">• La seva presència és imprescindible en tot tipus d'esdeveniment de grans dimensions.	<ul style="list-style-type: none">• Han de ser visibles i fàcilment localitzables per l'organització i el públic assistent.

Serveis de seguretat, vigilància i control del trànsit	<ul style="list-style-type: none"> • Són dos serveis necessaris en tant que minimitzen el risc d'accidents. 	<ul style="list-style-type: none"> • La vigilància s'ha de garantir en tot moment però el servei haurà de ser discret per tal d'evitar enfrontaments o crear una sensació d'angoixa en els assistents. • La regulació del trànsit ha de fer-se per personal ben visible per garantir la seguretat de tothom.
Proveïdors	<ul style="list-style-type: none"> • Poden tractar directament amb els usuaris o amb minoristes (bars concertats o paradetes). Els seus interessos són econòmics o de promoció, tot i que darrerament s'interessen per la imatge de la marca que representen. La seva activitat consumeix recursos i energia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Han de complir la normativa en termes de sostenibilitat, proveint productes amb pocs embolcalls, de gran volum, reutilitzables i productes locals, ecològics i/o de comerç just.
Distribuidors de begudes i menjar	<ul style="list-style-type: none"> • Tenen contractes per servir begudes i menjar als visitants. Durant la seva tasca consumeixen recursos, aigua i energia i són la principal font de residus a la majoria 	<ul style="list-style-type: none"> • Han de complir la normativa en termes de sostenibilitat, contribuint entre d'altres accions a la minimització de residus.
Serveis de neteja viària i recollida de residus	<ul style="list-style-type: none"> • Són els encarregats de la neteja viària del recinte i de la recollida de les escombraries. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hauran de participar en les reunions que es faran per definir l'elecció del model de gestió de residus i aplicar-lo (fraccions a recollir, mobiliari necessari per a la recollida, torns de recollida, etc.).
Operadors de transport de persones	<ul style="list-style-type: none"> • Encarregats del transport fins el recinte festiu. Poden ser públics o privats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Han de participar en les negociacions per determinar les accions relacionades amb la gestió de la mobilitat.
Locals i comerços adjacents	<ul style="list-style-type: none"> • Aquests establiments poden entrar en competència amb els distribuïdors oficials de l'esdeveniment. 	<ul style="list-style-type: none"> • S'haurà de negociar amb ells per a que participin i portin a terme les mesures ambientals implementades al festival.
Patrocinadors	<ul style="list-style-type: none"> • Representen una important font de finançament dels esdeveniments festius i a canvi, fan publicitat dels seus productes i/o serveis amb la intenció de crear imatge i aconseguir l'acceptació entre els assistents. 	<ul style="list-style-type: none"> • S'ha de negociar amb ells perquè les estratègies de difusió que emprin estiguin en la línia de sostenibilitat marcada pels promotors.
Participants i assistents	<ul style="list-style-type: none"> • Els seu interès és gaudir de la festa i consumeixen recursos, reben informació dels agents que participen en la celebració i interactuen els uns amb els altres ≠ participant en els processos de socialització que tot esdeveniment festiu fomenta. 	<ul style="list-style-type: none"> • El seu paper pot ser més o menys actiu en funció del grau d'implicació i el factor principal a tenir en compte és l'estratègia de comunicació i d'educació ambiental a seguir per incrementar la seva sensibilització i conscienciació vers la sostenibilitat.
Administracions públiques.	<ul style="list-style-type: none"> • Poden actuar com organitzadors, patrocinadors o simples interlocutors a l'hora d'organitzar la festa. • Les seves prioritats són: garantir un espai festiu segur, evitar les molèsties als veïns i reduir els efectes sobre l'entorn. 	<ul style="list-style-type: none"> • El seu paper és rellevant i hauran de posicionar-se fermament per introduir actuacions sostenibles en les festes. • També poden contribuir com agents de pressió sobre tercers.
Veïns	<ul style="list-style-type: none"> • Acostumen a sentir recel de les celebracions ja que, sovint, pateixen els efectes negatius d'aquestes (soroll, brutícia, aldarulls...). 	<ul style="list-style-type: none"> • Han de rebre informació sobre les característiques de l'esdeveniment i, si és possible, permetre que participin en la celebració ja que així, es crea un sentiment de pertinença que redueix el rebuig a la celebració.

2.2 Tipus de festes

Les celebracions festives poden ser molt diferents les unes de les altres. No obstant, hi ha uns paràmetres que les caracteritzen i permeten agrupar-les en diferents tipologies. El desenvolupament d'una celebració difereix molt si aquesta és una festa local de barri o municipal; si és un festival cultural de teatre, música, etc.; o si és una fira temàtica (d'entitats, floral, gastronòmica...).

I LA TEMÀTICA

Els serveis i les activitats que oferirà la festa variaran en funció de la seva temàtica, tot i que, a grans trets, es pot apuntar que en la majoria de celebracions hi haurà: zones de restauració que serveixen menjar i beguda, espectacles diversos (concerts, cercaviles, obres de teatre, etc.) i serveis (sanitaris, de salut, d'emergència).

II L'ESCALA

El nombre d'assistents que participen en una festa pot ser molt variat en funció del tipus de celebració. Des d'una festa a casa o a l'escola fins un concert multitudinari, la participació pot abastar des d'unes desenes o centenars d'assistents fins a desenes de milers. Quants més assistents hi participin més complexa tendirà a ser la celebració.

III LA DURADA

Pel que fa a la durada de les celebracions, en principi no hi ha un patró definit, pot haver-hi festes de gran format que durin un únic dia o que durin una setmana, i el mateix amb les festes de format més petit. Aquest factor determinarà l'existència de determinats serveis associats al manteniment diari de les instal·lacions i l'atenció a les persones.

IV L'ENTORN

Les celebracions es poden realitzar en entorns urbans (carrers, places, parcs de pobles i ciutats) o naturals (al camp obert, a les platges, etc.). En ambdós casos és possible celebrar les festes en recintes oberts o en recintes tancats. Aquests factors influeixen en l'existència o no de certs serveis i en la necessitat de considerar diferents aspectes en funció de l'entorn i el recinte escollits.

La combinació d'aquests quatre paràmetres (temàtica, escala, durada i entorn) dona com a resultat diferents tipus de celebracions i cadascuna d'aquestes tindrà associades uns impactes potencials sobre el medi ambient.

2.3 Problemàtiques associades a la sostenibilitat de les festes i estratègies per una correcta gestió

En el desenvolupament de totes les celebracions s'han de tenir en compte diversos aspectes que intervenen o es deriven de la seva execució i que afecten en darrer terme l'entorn natural, social i econòmic. La varietat d'aquests factors és elevada, però des del punt de vista de la sostenibilitat es poden destacar uns d'especial rellevància per la seva magnitud i la potencialitat dels seus impactes.

1. El disseny i la planificació de l'espai festiu	6. El consum energètic i la contaminació atmosfèrica
2. La seguretat	7. La contaminació acústica i lumínica
3. La mobilitat	8. El sòl i l'entorn natural
4. Els residus	9. Altres problemàtiques
5. Consum i contaminació de l'aigua	

En els següents punts es descriuen cadascuna d'aquestes problemàtiques posant l'èmfasi en les causes que les provoquen i els possibles impactes que se'n deriven. També s'apunten les línies generals d'actuació per tendir cap a la sostenibilitat de les celebracions.

2.3.1 El disseny i la planificació de l'espai festiu

Cal diferenciar dues escales territorials de treball: la primera fa referència al territori on s'ubica el recinte festiu i la segona al propi disseny interior de l'espai. En ambdues escales són necessaris un bon disseny i una bona planificació de l'espai per a garantir el correcte funcionament de les activitats i dels serveis associats.

a) Ubicació del recinte festiu

Qualsevol esdeveniment festiu s'emplaça en un territori determinat que pot haver estat escollit pels promotors o assignat per l'administració. El fet que estigui ubicat en un entorn urbà o natural ja és un primer factor que determinarà la planificació que s'hi haurà de dur a terme.

Per **entorn urbà** s'entenen els espais urbanitzats (places, carrers, poliesportius...) que generalment ja gaudeixen d'una sèrie de serveis que els proporciona la pròpia ciutat com per exemple, la xarxa elèctrica, la de clavegueram, la de transport públic, etc. No obstant, plantegen uns altres inconvenients: molèsties als veïns, problemes circulatoris, riscos d'accidents elevats, etc.

En la categoria **d'entorns naturals** s'inclouen els entorns rurals, els espais fluvials i costaners i els parcs i jardins urbans. Les característiques d'aquests espais generen una atmosfera més atractiva per ubicar la festa. Sovint els organitzadors i els participants no són conscients de la fragilitat d'aquests espais i duen a terme activitats i comportaments que els degraden. Això s'agreuja pel fet que sovint en aquests espais hi manquen els serveis bàsics, s'intensifica la pressió del trànsit i apareixen riscos incontrolables com els climatològics (aiguats, ventades, tempestes,..).

Un altre factor que influeix en la problemàtica associada a cada entorn és **el tipus de recinte** que pot ser obert o tancat. En el primer cas, la lliure circulació i accés dels assistents augmenten l'àrea d'impacte i es poden produir massificacions incontrolades generant nous riscos. Els recintes tancats eviten aquests problemes però intensifiquen l'impacte en una àrea concreta i requereixen majors mesures d'evacuació.

Per tant, en el moment d'escollir l'emplaçament de la festa caldrà considerar tots els factors esmentats per reduir així els riscos i els impactes. Les premisses a seguir són:

- Ubicar el recinte festiu en un terreny on es minimitzin els riscos naturals (inundacions, esllavissades de terra), en la mesura del possible.
- Ubicar el recinte festiu en un espai que estigui ben connectat amb la xarxa de transport públic.
- Considerar les activitats de l'entorn del recinte festiu a l'hora de triar-ne el seu emplaçament, evitant les zones residencials.

b) Disseny de l'espai interior

Un cop escollit l'emplaçament del recinte festiu s'ha de dissenyar l'ordenació interna per donar cabuda a tots els serveis i els requeriments necessaris per a la celebració.

En aquesta planificació interna s'han de definir els espais pels diferents serveis: escenaris, bars i restaurants, paradetes, servei de salut, entrades i sortides del recinte, vials d'emergència i servei, zones d'acampada, etc. Si durant el procés de disseny no es reserva l'espai per alguns d'aquests serveis o si es fa una incorrecta distribució dels mateixos, es poden produir problemes importants que impediran el bon desenvolupament de l'esdeveniment:

- Manca de vies d'evacuació en el recinte festiu.
- Obstrucció de les sortides d'emergència previstes per la interferència d'altres serveis.
- Generació de "colls d'ampolla" en les zones de pas entre àrees dins l'espai festiu.
- Massificació/ aglomeració de participants en determinats punts del recinte.
- Manca d'espais restringits a l'ús exclusiu dels organitzadors.
- Dificultat de circulació en el recinte dels vehicles autoritzats (ambulàncies, servei de seguretat, equips de manteniment, proveïdors...).

Una deficient planificació també pot afectar negativament el correcte funcionament de les mesures de sostenibilitat que es pretenen introduir.

Per tant, per a un bon disseny i planificació del recinte interior cal considerar tots els serveis que hi haurà i garantir el compliment dels seus requeriments, les previsions d'assistèn-

cia i els desplaçaments dels participants en el recinte en funció del programa festiu. Les prioritats a l'hora de planificar són:

- Definir els espais reservats per al públic i per als serveis.
- Reservar un espai per a cada servei que s'ha d'instal·lar en el recinte.
- Dissenyar l'espai de manera que els fluxos de circulació de persones i vehicles no s'interfereixin.

2.3.2 La seguretat

En qualsevol festa una de les prioritats dels organitzadors és minimitzar els riscos per a les persones que la celebració comporta en si mateixa. Abans d'iniciar-se la festa els assistents han d'accedir al recinte festiu i per tant, cal fer especial atenció a la regulació dels accessos i controlar el trànsit a la zona circumdant.

Durant la celebració s'ha de mantenir la vigilància sobre el trànsit rodat en els accessos i maximitzar la seguretat, tant a l'exterior com a l'interior del recinte. Els riscos que cal reduir són els accidents (per aglomeracions, comportaments irresponsables, mal disseny de les rutes d'evacuació, etc.) i deficient mobilitat dels serveis d'emergències.

Al finalitzar l'esdeveniment, els riscos seran semblants als de la fase inicial i les mesures que s'hauran d'extremar estaran relacionades amb la circulació de vehicles i els desplaçaments de les persones que es desplacen a peu. En aquesta fase cal extremar les mesures de seguretat ja que alguns assistents poden haver consumit alcohol o d'altres substàncies que puguin minvar la seva capacitat de reacció.

Les línies de treball que cal prioritzar en matèria de **seguretat preventiva** són:

- **Elaborar i implantar un pla de seguretat i formar als treballadors sobre les actuacions a fer en cas d'emergència.**
- **Informar els assistents sobre els comportaments de risc i les conseqüències sobre la salut i el benestar de tothom.**
- **Dissenyar vies d'evacuació del recinte, establint sortides d'emergència i senyalitzar-les correctament.**

2.3.3 La mobilitat

S'entén per mobilitat els desplaçaments que les persones i les mercaderies han de fer per accedir i/o marxar del recinte festiu.

Abans de la festa, en la fase de preparació, es produeix el transport dels materials i del personal que treballarà per condicionar el recinte. Els fluxos que es generen no són gaire importants, però segons la ubicació de la festa, es poden produir problemes d'interrupció del trànsit durant les maniobres de càrrega i descàrrega.

Durant la celebració de l'esdeveniment i un cop aquest ha finalitzat, la mobilitat s'associa al flux generat pels assistents per accedir i marxar del recinte, tot i que també es pot mantenir la que caracteritzava la fase de preparació. Els assistents poden arribar i abandonar la festa en diversos mitjans de transport i les característiques dels fluxos de mobilitat variaran en funció del tipus de celebració, de quina hagi estat la planificació a l'hora d'ubicar el recinte i de les facilitats per accedir-hi en transport públic.

En termes generals una mobilitat massiva de persones pot dur associades problemàtiques com la congestió del trànsit, el risc d'accidents, l'ocupació extensa del territori per a aparcaments de vehicles i la generació d'elevats nivells de soroll i emissions de gasos a l'atmosfera que ocasionen molèsties als veïns.

En aquest marc, les iniciatives que es fomentin hauran de:

- **Garantir la seguretat en els desplaçaments i minimitzar els impactes sobre l'entorn immediat.**
- **Potenciar la utilització de mitjans de transport més sostenibles, com el transport públic i els desplaçaments a peu i en bicicleta, per accedir i marxar del recinte festiu.**
- **Desincentivar l'ús del vehicle privat com a mitjà per accedir a la festa.**

2.3.4 Els residus

Una de les principals característiques de tot esdeveniment festiu de grans dimensions és

l'elevat consum de béns i serveis i, com a conseqüència, la generació de grans quantitats de residus. Les problemàtiques associades són:

- La generació elevada de residus que hauran de rebre un tractament posterior, que en molts casos és de tipus finalista (abocament en dipòsit controlat o incineració).
- L'embrutiment del terra, un dels factors que genera més rebuig social vers les celebracions
- La degradació d'algunes àrees per abocaments incotrolats i la contaminació del sòl, i en menor mesura de les aigües.
- La necessitat d'equips de neteja i recollida de residus que treballin intensivament per recollir les deixalles, amb el corresponent cost econòmic associat a aquest servei.

En una celebració que persegueixi reduir l'impacte ambiental ocasionat pels residus s'ha de treballar en la línia d'identificar les fonts generadores de residus i la naturalesa d'aquestes per tal d'introduir les mesures més adients que seguiran aquestes premisses, ordenades jeràrquicament:

- **Minimitzar la generació de deixalles per la via d'utilitzar només els materials necessaris i fomentar la reutilització.**
- **Maximitzar la recollida selectiva de les deixalles, proveint els suficients contenidors i integrant-los en els circuits de recollida selectiva de la zona..**
- **Reduir l'abocament incontrolat de residus, garantint un servei de recollida efectiu amb prou mitjans humans i materials.**

2.3.5 Ús i contaminació de l'aigua

El principal **consum d'aigua** en una festivitats es concentra a les cuines, les fonts públiques, els lavabos i les dutxes. Particularment, en recintes asfaltats o superfícies dures, sovint es fa servir aigua a pressió en les tasques de neteja viària. L'impacte del consum d'aigua en tasques de neteja fa que en sigui cabdal una correcta gestió .

Les **aigües residuals** que es generen en les festes són conseqüència de la seva utilització en els sanitaris (aigües negres) i les dutxes i quan s'usa com agent de neteja. En aquest darrer cas la seva càrrega contaminant es caracteritzarà per les propietats dels detergents utilitzats i del tipus de residus que hagin quedat al terra un cop acabada la festa. Les aigües contaminades poden infiltrar-se en el sòl (segons les característiques de permeabilitat d'aquest) i podrien provocar episodis de contaminació. Les estratègies a seguir en matèria de gestió de l'aigua són:

- **Reduir el consum d'aigua amb dispositius i electrodomèstics estalviadors.**
- **Adequar la qualitat de l'aigua al seu ús, ja que no tots els usos requereixen aigua potable.**
- **Reduir la càrrega contaminant de l'aigua utilitzada i establir un sistema de recollida de les aigües residuals.**

2.3.6 Ús de l'energia i la contaminació atmosfèrica

L'ús de l'energia en una celebració festiva és fonamental per a poder desenvolupar la major part de les activitats i serveis. A grans trets, es pot diferenciar el consum d'energia associat al desenvolupament de la festa i al transport.

L'**energia associada al desenvolupament de la festa** s'utilitza per a la il·luminació de carrers, locals i paradetes, escenaris, atraccions; l'alimentació dels aparells electrònics dels escenaris i zones d'espectacles i també dels electrodomèstics utilitzats a barres i cuines (neveres, rentavaixelles, dispensadors de beguda, cuines...). També s'empra energia per a generar aigua calenta a les cuines i les dutxes.

Tot i que el consum d'energia en festes és menor que el que es produeix en activitats productives, la contribució als efectes ambientals derivats d'aquest consum són l'esgotament de recursos energètics no renovables i les emissions de gasos contaminants a l'atmosfera. Aquestes són dues problemàtiques a considerar en la recerca d'unes festes més sostenibles.

Per fer un consum més racional de l'energia i reduir també les emissions de gasos contaminants a l'atmosfera es procurarà:

- **Potenciar la producció *in-situ* d'energies renovables.**
- **Prioritzar l'ús d'energia de la xarxa elèctrica vers els grups electrògens.**
- **Utilitzar aparells de baix consum i/o alta eficiència.**

Els impactes ambientals més destacats derivats del **consum d'energia i les emissions associades al transport** són idèntics als exposats anteriorment. Tanmateix, les estratègies que cal seguir en aquest sentit són:

- Promocionar el transport públic i els desplaçaments a peu i en bicicleta per accedir al recinte.
- Utilitzar vehicles que funcionen amb motors elèctrics i/o amb biocombustibles.

2.3.7 Contaminació acústica i lumínica

Moltes de les activitats festives esdevenen fonts de soroll i de possible contaminació acústica si afecten a una població que no participa de la festa i que es pot sentir destorbada per viure en les proximitats del recinte festiu. Un altre tipus de contaminació pot ser la derivada de la utilització d'enllumenat, en aquest cas la principal afectada serà la fauna nocturna que habita en les zones pròximes a l'espai on es celebra la festa.

Pel que fa al soroll, en els entorns rurals les molèsties són menors perquè en estar allunyats de nuclis urbans és poc probable que s'afecti als veïns. En canvi, en entorns urbans es generen més molèsties degut a que augmenta el nombre de veïns i de serveis com hospitals o escoles afectats pel soroll.

Les diferents activitats festives generen diferents nivells de potència sonora i a l'hora de planificar l'esdeveniment, s'ha de procurar:

- Planificar la ubicació del recinte i els horaris de les activitats per adequar els nivells de soroll generats a la sensibilitat acústica del territori on està emplaçat.
- Dimensionar correctament la potència sonora dels aparells (amplificadors, altaveus, etc.) en funció de cada activitat.
- Introduir les mesures correctores necessàries per reduir les molèsties originades a la població.

D'altra banda, les fonts de contaminació lumínica en una celebració són els elements que s'empren per il·luminar el recinte. Si es produeix un excés d'il·luminació i no s'utilitzen els sistemes adients es pot produir la modificació de les condicions naturals de l'entorn i afectació a les espècies de vida nocturna (desorientació per enlluernament, afectació en els hàbits, etc.)

L'estratègia a seguir per a disminuir aquests efectes sobre la biodiversitat serà la utilització de sistemes d'il·luminació que:

- Emprin les potències adequades per a no enlluernar ni crear zones amb ombres massa fosques.
- Realitzin una il·luminació de dalt a baix, evitant la pèrdua de flux lumínic cap al cel.
- Emprin làmpades de baix consum i que no continguin mercuri ni metalls pesants.

2.3.8 El sòl i l'entorn natural

Generalment, en entorns urbans el sòl està totalment pavimentat, en canvi en entorns naturals el sòl està al descobert i en funció de les seves propietats i de les activitats que s'hi desenvolupin a sobre seu resultarà més o menys malmès.

Els processos de degradació del sòl poden ser:

- Compactació i pèrdua de les seves propietats per a la sustentació de vegetació a conseqüència del trànsit continuat de camions pesants i de la concentració de persones en zones concretes (punts de venda, punts d'informació...).
- Contaminació per l'abocament directe de substàncies tòxiques (pintures, olis, dissolvents...), aigües residuals, etc. Com a conseqüència es pot veure afectada la vegetació de la zona i també les aigües freàtiques.
- Alteració de les seves característiques degut a la instal·lació provisional de la xarxa per al transport de l'aigua (abastament i clavegueram), el cablatge elèctric, etc. Això acostuma a succeir quan el recinte s'ubica en espais rurals en els que no existeixen aquestes instal·lacions.

Per evitar aquests processos cal tenir en compte les característiques del sòl, sobretot la seva permeabilitat. En sòls permeables en entorns naturals l'aigua i altres fluids s'escolen fàcilment, per tant el nivell de contaminació de les aigües i les substàncies que continguin aquestes poden contaminar-lo.

La **vegetació** també pot resultar malmesa degut a:

- Treballs fets pel condicionament/ desmuntatge de l'espai (estassades, etc.)
- L'ús dels arbres com a suport per penjar pancartes, construir paradetes...
- Freqüent trepig dels estrats vegetals més baixos.
- Comportaments vandàlics (crema de material arbustiu per a fer fogueres i risc d'incendi associat).

Altres elements de l'entorn natural com les aigües superficials (rius i llacs) també es poden veure afectats per episodis de contaminació puntuals degut a l'abocament de les aigües residuals generades degut a la celebració.

Les accions que s'han de dur a terme per protegir de la degradació al sòl, la vegetació i l'entorn natural han d'anar en la línia de:

- **Realitzar un estudi sobre la fragilitat de l'entorn on es vol ubicar el recinte festiu.**
- **Prevenir la contaminació del sòl evitant l'abocament de substàncies tòxiques, aigües residuals...**
- **Protegir el sòl i les àrees especialment sensibles mitjançant superfícies de protecció, tancats i d'altres elements.**
- **Marcar convenientment els camins per on es vol que transitin els assistents per evitar que aquests s'introdueixin en zones més fràgils.**
- **Informar sobre els valors naturals de l'indret i apel·lar a conductes respectuoses envers aquest.**

2.3.9 Altres problemàtiques

En qualsevol festa també es poden detectar problemàtiques que no són pròpiament ambientals (en alguns casos s'emmarquen en l'esfera social), però que poden afavorir o impedir la bona marxa de les iniciatives de gestió per la sostenibilitat que s'hi duguin a terme.

a) Tipus de productes

En qualsevol celebració es pot trobar menjar i beguda de diversos tipus. Els problemes associats a la generació de residus deguts al consum d'aquests béns ja s'han tractat en el punt 2.3.4. Ara, el que interessa, és analitzar quina és la procedència d'aquests productes i les característiques de fabricació.

Els productes s'elaboren arreu del món i posteriorment són transportats fins els punts de consum per satisfer unes necessitats creades, fet que requereix grans quantitats d'energia per a aquests desplaçaments. Alhora, per a la seva obtenció, s'acostumen a utilitzar altres recursos com per exemple adobs químics, plaguicides, aigua, energia, etc. A aquests impactes ambientals també s'han d'afegir els impactes socials que es poden produir si les condicions de treball de les persones que han elaborat aquests productes són desiguals i injustes.

Per tant l'estratègia a seguir a l'hora de decidir el tipus de productes que es serviran en una celebració més sostenible passa per fomentar els que són de cultiu ecològic, regional, de comerç just i disposen de distintius de qualitat ambiental o ecoetiquetes que certifiquin aquestes propietats.

b) Edificacions efímeres

El fet que les festes siguin de curta durada propicia la utilització d'un tipus d'edificació efímera. En algunes ocasions les característiques d'aquestes instal·lacions dificulten el fet que es puguin acomplir els requisits referents a la seguretat dels treballadors encarregats del seu muntatge i desmuntatge.

Les característiques d'aquestes instal·lacions també duen associada la generació de residus, sobretot si estan dissenyades com estructures per a ser utilitzades únicament en una ocasió. Per tant, cal fomentar que aquestes instal·lacions siguin d'unes característiques que permetin la seva reutilització en posteriors edicions de la celebració.

c) Contractació dels treballadors

En moltes ocasions la contractació que fa l'organització dels treballadors no compleix la normativa laboral bàsica, fins i tot en algunes ocasions no es realitzen contractes labo-

rals. En d'altres, tot hi haver-hi un contracte els sous són baixos i les jornades laborals molt llargues.

Aquestes circumstàncies poden provocar el descontent del col·lectiu de treballadors, fet que pot revertir en una actitud negativa per a col·laborar en les iniciatives ambientals que incorpora la celebració.

Per tant, cal garantir unes condicions de treball dignes per assegurar la complicitat i participació activa dels treballadors en les diferents iniciatives. També és un bon recurs pensar en la festa com un espai que permeti la integració laboral de col·lectius socialment marginats. Fomentar la participació d'empreses dedicades a la inserció social és una estratègia per obrir un nou camp d'acció per als treballadors que formen part d'aquest col·lectiu i, sens dubte, amb aquest tipus d'accions es fomenta la sostenibilitat de la festa des del seu punt de vista social.

En aquesta línia també és beneficiós fer participar a treballadors i/o empreses locals per tal de fomentar la integració de la festa en la realitat socio-econòmica del territori on es celebra. Una major identificació amb l'entorn on es treballa facilitarà que els treballadors compleixin les normes ambientals fixades per l'organització.

d) Compliment de la normativa

En moltes ocasions els promotors d'una festa obvien, per desconeixement o manca d'interès, les normes de planificació urbanística, medi ambient, prevenció de riscos laborals i d'altres àmbits que afecten el territori on es desenvolupen les activitats festives i també el desenvolupament de les mateixes.

Si no es duu a terme el compliment de la normativa actual podria succeir que l'administració sancioni l'organització o que alguns veïns afectats denunciïn l'organització per incompliment de la llei.

La planificació d'un esdeveniment sostenible passa per l'acompliment dels requisits normatius bàsics a nivell estatal, autonòmic i municipal. Per tant, cal conèixer aquesta normativa i adoptar les solucions adients per complir-la.

Un cop analitzat el ventall de les possibles problemàtiques associades a la realització de festes, es fa evident la necessitat d'introduir mesures que minimitzin els seus impactes. En els propers capítols de la publicació es descriuen les eines per a poder planificar i executar celebracions amb criteris de sostenibilitat.

3. COM INTRODUIR CRITERIS DE SOSTENIBILITAT

En aquest capítol es donaran les pautes bàsiques per poder introduir criteris de sostenibilitat en un esdeveniment festiu independentment de les característiques del mateix.

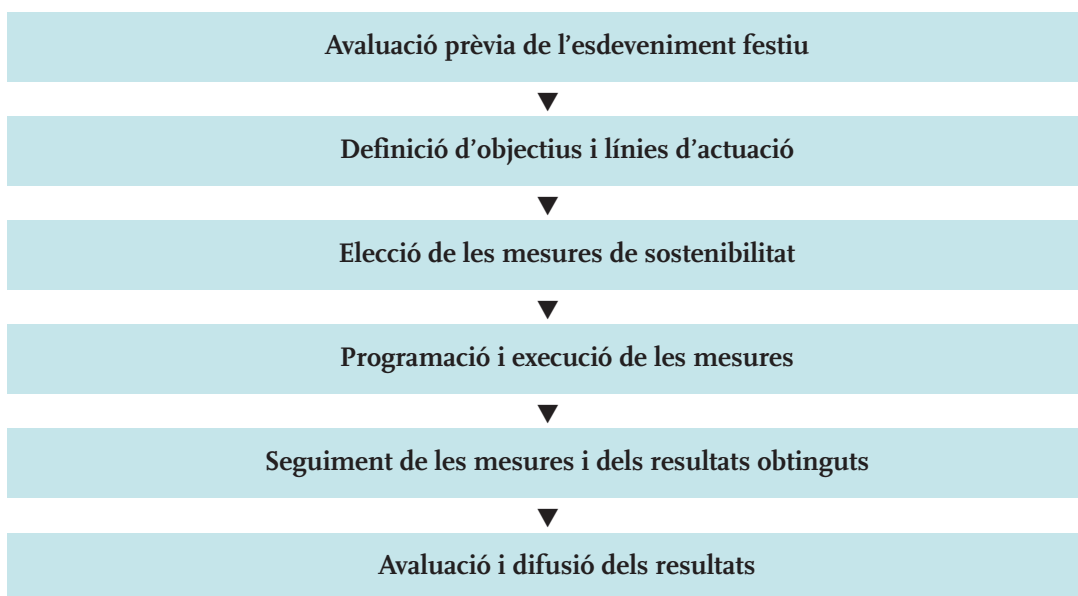
No obstant, existeix una premissa bàsica sense la qual és impossible aplicar criteris de sostenibilitat amb èxit en grans esdeveniments festius i és: l'existència de voluntat i, sobretot, d'un compromís dels agents implicats per desenvolupar mesures de millora ambientals i socials.

Però com s'introdueixen les mesures de sostenibilitat?

La metodologia que es proposa són els **Plans estratègics**, si bé també existeixen altres mètodes que podrien utilitzar-se amb la mateixa funció.

Un Pla estratègic neix de la voluntat d'un canvi en la gestió. És un document que, a partir de l'avaluació de la situació de partida, permet definir què es vol aconseguir, és a dir, plantejar uns objectius i com traduir-los en línies i accions concretes, realitzables i avaluables.

Des del punt de vista de la sostenibilitat en esdeveniments festius, l'estructura per elaborar els plans estratègics és la següent:

3.1 Avaluació prèvia de l'esdeveniment festiu

La manca de tradició en l'anàlisi d'esdeveniments festius des del punt de vista de la sostenibilitat suposa recórrer a d'altres metodologies que avaluen els comportaments ambientals d'altres àmbits:

- *L'avaluació d'impacte ambiental* que s'ha utilitzat per avaluar plans i projectes urbanístics i d'infraestructures.

- *L'anàlisi de cicle de vida*, centrat generalment en l'estudi de productes i, en menor mesura, de serveis com la recollida de residus.

- *La diagnosi ambiental* emprada en els municipis per a la redacció de les Agenda 21.

- *La petjada ecològica o la motxilla ecològica*. Més que mètodes són indicadors sintètics, però també permeten conèixer els principals impactes ocasionats per una persona, edifici, població o regió.

A banda d'aquestes, n'hi ha altres, però cap d'elles s'ajusta perfectament a les característiques de les celebracions. Per tant, s'haurà de buscar un nou sistema o adaptar-ne algun dels existents.

En aquesta línia, poc a poc estan sorgint iniciatives en països anglosaxons (Austràlia, Nova Zelanda i Estats Units) i nòrdics (Dinamarca, Bèlgica, Noruega). Fins i tot l'ICLEI³ ha pres consciència i està treballant en aquesta direcció.

D'entre totes les possibilitats, en aquest document es proposa adoptar la **diagnosi ambiental** com a eina per avaluar les celebracions festives i conèixer el seu estat des del punt de vista de la sostenibilitat ambiental i social. S'ha de tenir present que, fins a cert punt, les festes funcionen com un ecosistema urbà tot i que amb una intensitat molt més elevada i concentrada en el temps i l'espai. Per tant, la diagnosi ambiental és l'eina que millor s'adapta per a la seva anàlisi.

3.2 Definició d'objectius i línies d'actuació

Un cop avaluat l'esdeveniment, es podran definir els objectius de sostenibilitat que es volen aconseguir i les línies d'actuació que permetran dur-los a terme.

Per exemple, un objectiu pot ser la reducció dels residus destinats a tractaments finalistes i les línies d'actuació que el concretarien podrien ser la reducció de la generació de residus i el foment de la recollida selectiva.

L'elecció d'uns o altres objectius dependrà de diversos factors. Els més destacats a tenir en compte són:

- **Els resultats i les conclusions obtingudes en l'avaluació de l'esdeveniment.** En general, a major magnitud de l'impacte més necessària i urgent serà la seva correcció.
- **El marc on es desenvolupa la celebració.** Tot esdeveniment festiu es celebra en el si d'una societat que té uns valors i uns comportaments adquirits que es veuran modificats per la introducció de les iniciatives de sostenibilitat. Per tant, s'hauran de considerar els hàbits dels participants, el marc legal existent i els interessos polítics de la localitat a l'hora de definir els objectius, ja que en funció d'aquests sorgiran més o menys oposicions i col·laboracions.
- **Les prioritats dels organitzadors.** Aquí entren en joc aspectes com: la dificultat per introduir mesures, els recursos disponibles (tant humans com materials i econòmics), l'eficiència dels canvis a introduir, etc.

3.3 Elecció de les mesures de sostenibilitat

Després de definir els objectius i les línies d'actuació, caldrà escollir el conjunt de mesures concretes i realitzables que permetran aconseguir-los.

La varietat i la temàtica de les mesures que poden seleccionar-se és molt elevada. Però com que cadascuna presentarà unes exigències, s'hauran d'escollir les que millor s'ajustin a les necessitats i possibilitats dels promotors.

Els principals factors que condicionaran l'elecció d'unes mesures vers unes altres són:

- **El nivell de compromís dels agents implicats.** La promoció de les mesures de sostenibilitat pot sorgir de qualsevol dels agents implicats en la celebració (organitzadors, entitats participants, administracions públiques, etc.) però per a que es desenvolupin amb èxit, és necessari la intervenció de diversos col·lectius.

Cada mesura afectarà determinats col·lectius i caldrà negociar amb ells per aconseguir la seva implicació i compromís. Si s'observa molta resistència, es procuraran escollir aquelles mesures on intervinguin un nombre reduït d'agents per guanyar en efectivitat.

- **La disponibilitat de recursos materials, humans i econòmics.** Cada mesura necessita uns materials per implementar-se i/o desenvolupar-se i un conjunt de persones que l'executin. Aquestes necessitats tenen un cost econòmic que dependrà de:

- La quantitat de materials necessaris i si aquests són comprats, llogats o cedits per un organisme públic o una empresa.
- El nombre de col·laboradors i si aquests són contractats, voluntaris, provinents d'una entitat associada, participants en un camp de treball, etc.

3. International Council for Local Environmental Initiatives

Per tant, l'elecció de la mesura es farà en funció dels costos d'implementar-la en relació a la capacitat humana i financerà que l'organització vulgui destinar.

- **L'eficiència.** Es seleccionaran aquelles mesures que amb menys costos i esforç permetin obtenir uns resultats més visibles. Això ajuda en la seva introducció ja que permet que els treballadors i els participants percebin que els seus esforços han tingut una resposta important.

No obstant, a mesura que les iniciatives de sostenibilitat es van consolidant, arriba un moment en que davalla l'eficiència i els resultats obtinguts amb les noves mesures són cada cop menors.

- **L'acceptació social.** Cada comunitat té uns valors i hàbits que determinen el seu posicionament vers les mesures de sostenibilitat que es vulguin introduir.

Per tant, els planificadors hauran de tenir en compte la idiosincràsia de la població participant en l'esdeveniment i introduir primer les mesures que tinguin una major acceptació social o que generin menys polèmiques.

A continuació (taula 2) és mostra un procediment per escollir de forma senzilla entre diverses mesures que responguin a un mateix objectiu.

Taula 2
Elecció d'una mesura de sostenibilitat

Quan es vol escollir entre diverses mesures l'elecció es pot fer seguint els criteris esmentats anteriorment. Per a cada mesura, es farà una valoració colorimètrica o per punts que ens ajudaran fàcilment a escollir la mesura concreta.

En l'exemple s'ha definit, pels apartats de recursos i acceptació, la següent escala de color:
 Negligible ■ Poc ■ Regular ■ Molt (negatiu) ■ Molt (positiu) ■
 L'àmbit d'actuació de l'exemple són els residus.

Objectiu:	Reducir la quantitat de residus destinats a tractaments finalistes (abocador/ incineració)					
	Línies estratègiques: 1. Reducció de la generació de residus 2. Foment del reciclatge					
Mesura	Agents implicats	Recursos			Eficiència	Acceptació
		Mat.	Hum.	Eco.		
Got compostable d'un sol ús	Organitzadors Empreses subministradores Serveis de distribució	■	■	■	■	■
Got retornable d'un sol ús	Idem.	■	■	■	■	■
Got reutilitzable de lloguer	Idem.	■	■	■	■	■

El got compostable resulta molt car. A més, la recollida selectiva pot anar a càrrec dels participants o dels treballadors, fet que reduirà l'eficiència de la mesura i generarà reticència entre els treballadors ja que dificultarà la seva feina.
 El got retornable d'un sol ús requereix menys inversió econòmica i, a més, pot recaudar una mica de diners d'aquells gots que no són retornats. No obstant, la mesura té una menor acceptació entre els participants i els beneficis no són directes sinó que s'ha de garantir la correcta recollida i tractament dels mateixos.
 El got reutilitzable requereix una inversió més forta en l'adquisició dels gots però permet una major recaptació perquè moltes persones se'l queden com a record. A més, és una mesura més visible amb la que s'obtenen beneficis immediats de minimització de residus.
 Per tant, s'escollirà el got reutilitzable pels beneficis ambientals i econòmics i la menor resistència social.

3.4 Programació i execució de les mesures de sostenibilitat

Un cop definits els objectius i les línies d'actuació i seleccionades les mesures concretes, aquestes s'han d'introduir i executar per aconseguir les fites marcades.

Aquesta fase és molt important ja que d'ella depèn, en gran part, l'èxit o fracàs de les mesures que es volen introduir. Però per obtenir resultats rellevants prèviament és necessària una adequada programació.

Aquesta tasca es pot fer de diverses maneres. En aquest document es proposen: **els checklists o llistats de comprovació**, una eina que permet agrupar a seguir l'execució d'una mesura des del disseny de l'esdeveniment fins després de la seva celebració.

A més, també s'han de portar a terme: unes comprovacions i accions prèvies i unes actuacions paral·leles per garantir l'èxit del procés.

El procediment per elaborar els *checklists* es detalla a la taula 3:

Taula 3

Procediment per programar i executar les mesures de sostenibilitat

Comprovacions i actuacions prèvies	
Recursos materials	Fer una llista detallada de tot el material necessari per dur a terme cada mesura.
Recursos humans	Definir les persones /hora de feina i el tipus de personal/ empresa que ha de realitzar cada tasca.
Recursos econòmics	Comprovar que realment es disposa de fons econòmics suficients per a executar la mesura.
Coordinació entre els actors	Fer un llistat de totes les empreses, entitats i administracions implicades i negociar amb elles la introducció de les mesures. Comprovar el grau de compromís de cada una i identificar els diferents responsables que es coordinaran a cada fase.
Mapa de situació	Disposar d'un mapa de situació el més definitiu possible del recinte festiu amb la informació rellevant (distribució dels serveis, vies d'evacuació...)
Establiment de procediments operacionals	Desenvolupar procediments operacionals que defineixin com introduir i portar a terme les diferents tasques de cada mesura per a evitar una incorrecta execució de la mateixa.
Desenvolupament del <i>checklist</i> o llistat de comprovació	
Identificació de tasques	Elaborar un llistat exhaustiu de totes les tasques que s'han de realitzar per portar a terme la mesura on quedi reflectit la fase d'inici, desenvolupament i finalització
Identificació de responsables	Assignar responsables d'execució per cada tasca identificada
Cronograma	Col·locar cada acció en una data concreta s'ordenar-les cronològicament
Actuacions paral·leles	
Formació dels treballadors	Realitzar sessions de formació a totes les persones implicades. Elaborar el calendari de sessions formatives en funció del cronograma d'accions i garantir que totes les persones han estat formades prèviament a l'execució de les seves tasques.

Els incompliments del programa de mesures han de ser enregistrats per a poder realitzar una dequada avaluació i poder cercar solucions.

A l'Annex I, a tall d'exemple, es mostra un fragment del cronograma dissenyat per a la Festa major de la UAB 2002.

3.5 Seguiment de les mesures i dels resultats obtinguts

El següent pas en el procés d'introducció de mesures de sostenibilitat és el seguiment de la seva implantació per tal de:

- Detectar els possibles problemes en l'aplicació, desenvolupament o difusió de les mesures.
- Poder solucionar aquests problemes durant l'esdeveniment.
- Poder avaluar l'efectivitat de les mesures introduïdes.
- Disposar de dades per comparar amb altres edicions o esdeveniments semblants.

Les eines més adequades per fer aquest seguiment són els **sistemes d'indicadors**.

Els sistemes d'indicadors són un conjunt de paràmetres que aporten informació molt sintètica, però alhora molt il·lustrativa, de l'estat d'un esdeveniment i si s'està millorant o empitjorant respecte a una determinada situació. Alhora, els indicadors de sostenibilitat han

de permetre veure quins són els punts forts i els punts febles de les propostes plantejades per tal de poder corregir i millorar la nostra actuació.

El sistema d'indicadors pot ser molt extens ja que hi ha nombrosos indicadors per a cada àmbit d'actuació, però és preferible seleccionar un número limitat per facilitar la seva consulta. Per escollir-los cal tenir en compte les indicacions que l'ICLEI⁴ i la OCDE⁵ consideren importants en un indicador:

1. Ser significatius i rellevants, és a dir, han d'aportar informació sobre els aspectes claus a l'hora de prendre decisions.
2. Ser accessibles i fàcils de calcular, amb un cost reduït tant a nivell econòmic com en temps. S'han de poder generar amb dades fàcils d'aconseguir.
3. Ser fiables, és a dir, han d'aportar informació veraç.
4. Ser sensibles al canvi amb capacitat per a avaluar de forma continuada les actuacions.
5. Ser fàcilment comprensibles, tant pels tècnics i professionals com pel públic en general.
6. Cobrir tots els aspectes rellevants per a la sostenibilitat de l'esdeveniment festiu.

A l'Annex II es presenta una taula amb un proposta d'indicadors de seguiment que es poden utilitzar per a cada àmbit d'actuació.

3.6 Avaluació i difusió dels resultats

Un cop finalitzat l'esdeveniment, aplegada tota la informació i calculats els indicadors de seguiment caldrà fer balanç de les iniciatives introduïdes i redactar un informe d'avaluació, tenint en compte els tres eixos de la sostenibilitat: el mediambiental, el social i l'econòmic.

Tota aquesta informació és interessant que l'organització la difongui en tant que:

- Dóna transparència a la gestió de l'esdeveniment.
- Consciència als organitzadors i/o al públic en general de les conseqüències dels esdeveniments festius i de les millores que representen les mesures aplicades.
- Motiva la continuïtat en la gestió per la sostenibilitat, sobretot si els resultats són reeixits.

El nivell de difusió pot variar molt en funció de la voluntat de l'organització. En general es poden definir tres nivells de difusió:

- *Nivell intern*. Reservat als organitzadors de l'esdeveniment.
- *Nivell intermig*. Engloba als organitzadors, empreses, treballadors, voluntaris i altres ens implicats.
- *Nivell extern*. Destinat al públic en general.

Els organitzadors poden escollir els graus de difusió. No obstant, una correcta estratègia és aquella en la que es tenen en compte els diversos nivells i s'utilitzen diferents canals o mitjans per tal de maximitzar la difusió de la informació.

A la taula següent (taula 4) es presenta un resum d'alguns dels mitjans de comunicació que es poden fer servir, el format de la informació a comunicar i el públic al que va dirigida:

Taula 4

Mitjans de difusió dels resultats de la gestió per la sostenibilitat en esdeveniments festius

Nivell de difusió	Mitjà de difusió	Format de la informació
Intern / Intermig	Reunions	Informes, exposicions
Intermig / Extern	Conferències, jornades i xerrades	Exposicions taules de debat
	Prensa escrita (especialitzada o no)	Notícies, articles, entrevistes
	Internet	Notícies, articles, entrevistes
Extern	Televisió	Notícies, entrevistes, reportatges
	Radio	Notícies, entrevistes

4. International Council for Local Environmental Initiatives.

5. Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic.

4. LES MESURES DE SOSTENIBILITAT

Com s'ha esmentat a l'apartat 3.3, existeixen moltes mesures que pretenen aconseguir els objectius de sostenibilitat fixats per l'organització.

A continuació es presenta un conjunt de possibles mesures per esdeveniments festius agrupades en els següents àmbits d'actuació:

- 4.1. Disseny i planificació de l'espai
- 4.2. Seguretat
- 4.3. Mobilitat
- 4.4. Residus
- 4.5. Ús i contaminació de l'aigua
- 4.6. Ús de l'energia
- 4.7. Soroll
- 4.8. Protecció del sòl i l'entorn natural
- 4.9. Comunicació i difusió
- 4.10. Educació i sensibilització
- 4.11. Productes de consum
- 4.12. Inserció i participació
- 4.13. Aspectes transversals

La relació de totes les mesures per a cada àmbit es pot trobar de manera sintètica a l'Annex III.

Abans, però cal esmentar que aquest llistat no és exhaustiu sinó que només descriu aquelles mesures que es consideren més adaptables als entorns festius i/o que s'han executat en casos concrets.

4.1 Disseny i planificació de l'espai

a) Evitar les zones ambientalment sensibles

Evitar realitzar celebracions masives en espais ambientalment sensibles com parcs naturals, boscos, parcs i jardins... No obstant, si s'escullen aquests espais és fonamental limitar les dimensions de la celebració a la capacitat de càrrega de l'entorn. Hauran de ser activitats de petit/mitjà format i l'espai s'ordenarà per evitar les aglomeracions a les zones més sensibles.

Caldrà dissenyar una campanya de sensibilització dels valors de l'espai per minimitzar els efectes negatius de l'esdeveniment.

b) Evitar la proximitat a zones inundables i els riscos de l'aigua d'escorrentia

Evitar ubicar la celebració a la franja litoral o a la ribera d'un riu. Si l'esdeveniment es desenvolupa en aquests espais, s'ha d'assegurar que es manté una zona de seguretat suficientment ample fins la línia de l'aigua.

Les condicions meteorològiques poden variar i fer pujar el nivell de l'aigua, fet que genera situacions de risc que la franja de seguretat pot reduir. Aquesta hauria d'estar preferiblement ben delimitada i senyalitzada. S'han d'evitar els fons de valls o zones on molta aigua es pugui concentrar en poc temps.

c) Controlar els espais on es celebren grans actuacions

Aquesta mesura és especialment important en concerts multitudinaris. A vegades, en espectacles oberts és difícil controlar l'assistència de públic i es poden produir problemes d'aglomeracions, inseguretat, problemes circulatoris, etc. Per evitar-los, els espectacles multitudinaris es preferible ubicar-los en espais amb accessos controlats o recintes delimitats.

La regulació de l'entrada es pot fer per diversos mecanismes: invitacions, control d'aforament, butlletes d'entrades...

d) Ubicar les activitats en funció de la sensibilitat acústica de cada zona

El soroll és un dels principals impactes que generen rebuig per part de la població vers una activitat festiva. Per tant la ubicació del recinte es farà procurant escollir zones de baixa sensibilitat acústica.

En les zones més sensibles es concentraran activitats amb música suau i es delimitarà l'horari de clausura. Els concerts multitudinaris es procurarà ubicar-los en espais tancats o semi-tancats i zones de menor sensibilitat i baixa densitat de població.

e) Garantir la proximitat a la xarxa viària i la connexió sistemes de transport més sostenibles

El recinte ha de situar-se a prop de la xarxa viària existent i connectat amb transport públic i, si és possible, en un espai fàcilment accessible en bicicleta i/o a peu. D'aquesta manera es redueix l'impacte sobre l'entorn i es facilita els transports de mercaderies, equips i persones. Es poden habilitar mesures preferents pel transport públic enfront els vehicles privats motoritzats. La prioritat dels vials interns ha de ser pels diversos serveis de l'esdeveniment.

f) Fer la previsió i la reserva d'espai per a tots els serveis

Quan es dissenya l'espai interior s'ha de garantir un espai suficient pels assistents, els serveis i el mobiliari existents a la festa (contenedors, punts de retorn got, lavabos, servei assistencial...). Si això no succeeix, tots els factors oblidats dificultaran, amb posterioritat, el bon desenvolupament de la celebració.

Per tant, el recinte s'haurà de dimensionar per un aforament estimat, i els serveis que s'hi ubiquin hauran de disposar d'un llistat de necessitats espacials associat.

Aquests espais s'han d'acotar convenientment per evitar riscos. En activitats diürnes o en espais ben il·luminats és molt atractiu utilitzar tancats vegetals vius ja que funcionen com a pantalla acústica i estèticament fan un espai més agradable. En espais que durant la nit no tinguin una bona il·luminació utilitzar materials reflectants o amb pintures fotoluminescents millora la seguretat.

- Un dels elements principals en la previsió d'espai són els vials. La seva existència és prioritària, sobretot en esdeveniments de mitjà i gran format, ja que serveixen com a vies físiques de subministrament i de serveis fonamentals per la celebració, i en darrer terme com a vials d'emergència.

Aquests tipus vials han de ser d'accés restringit, estar ben senyalitzats i lliures de cap obstrucció.

En els vials oberts als públic els desplaçaments han de ser fluïts i segurs. Per tant, la distribució de les activitats i els serveis han de garantir l'existència de vies de comunicació eficients, amb itineraris alternatius i de prou amplada per no generar colls d'ampolla ni culs de sac.

Veure cas *Feria de Abril* 2003

Els esdeveniments que contenen diversos espais i centres d'interès generen fluxos de persones entre ells. Segons la programació dels actes i la distribució dels escenaris o espais d'atracció, les persones es distribuïran i es mouran d'una manera determinada i l'objectiu és aconseguir un repartiment de persones i una mobilitat interior que eviti les aglomeracions en el recinte.

Per tant, cal preveure el nombre d'assistents i els itineraris interiors més probables en funció del programa previst, els serveis del recinte i els hàbits dels participants (hora d'arribada, horari dels àpats, etc.).

- Els espais i la programació de les activitats cal planificar-les de tal manera que s'evitin moviments de persones en un sol sentit en el mateix moment, doncs s'afavoreix l'efecte allau. A més cal evitar els encreuaments de grans fluxos de persones en el mateix moment doncs s'afavoreix l'efecte col·lisió i atrapament.

Un cas rellevant en la distribució d'espais són els lavabos ocupats per evitar el *wild peeing*, aquest terme es refereix a la no utilització dels lavabos per fer necessitat fisiològiques. Això genera males olors a les àrees pròximes, embruta el lloc, dona una mala percepció de l'esdeveniment, etc.

Per evitar-ho cal aportar sanitaris suficients. Aquests s'han de distribuir per les zones de pas i espais limítrofs entre l'espai festiu i el seu entorn, els punts negres per a aquesta acció. També cal senyalitzar correctament la ubicació dels sanitaris amb senyals de grans dimensions per sobre de l'altura de les persones.

4.2 Seguretat

a) Regular el trànsit

La regulació s'ha de tractar tant en els espais exteriors com a l'interior. A l'exterior cal segregar i protegir l'espai on es realitza l'activitat festiva d'altres activitats limítrofes, regular les vies d'accés per reduir les retencions i els riscos d'accidents, introduir restriccions de trànsit o tallar completament la circulació en les activitats on les aglomeracions poden provocar situacions de risc d'atropellament.

A l'interior cal restringir la circulació i fer-la exclusiva per vehicles autoritzats. A més, s'haurà de fer pels vials de serveis reservats especialment per a aquest ús.

b) Elaborar un pla de seguretat per a esdeveniments multitudinaris

En celebracions de llarga durada i/o multitudinàries s'han de portar a terme moltes accions de seguretat. Per tal d'integrar-les i executar-les més eficientment és necessari elaborar un pla de seguretat. Aquest requereix:

- Designar un/s responsable/s de seguretat.
- Fer una anàlisi de riscos per detectar les principals fonts o comportament de riscos.
- Definir unes mesures preventives i elaborar protocols per aplicar-les.
- Elaborar un pla de contingències per situacions d'emergència diverses.
- Destinar els recursos materials i humans necessaris per portar-les a terme.

c) Delimitar vies d'evacuació

Les vies d'evacuació són obligatòries en tot esdeveniment festiu. Per garantir un correcte funcionament d'aquestes cal:

- Fer una inspecció prèvia del recinte per veure la idoneïtat dels espais i delimitar les vies d'evacuació.
- Dimensionar-les per que puguin absorbir tots els participants.
- Senyalitzar-les correctament en alçada.
- Fer inspeccions durant l'esdeveniment per mantenir-ne el bon estat i assegurar-ne el seu ús.

d) Millorar la formació dels treballadors dels serveis de vigilància i seguretat

Realitzar formació adequada als encarregats de seguretat per millorar la seva actuació i seguretat. Això és especialment rellevant per al personal encarregat de les portes d'emergència en recintes tancats, el qual ha de disposar d'instruccions adequades sobre el mode d'actuar davant emergències.

e) Promoure la seguretat als escenaris

Cal evitar les aglomeracions de persones a les capçaleres dels escenaris. Cal impedir en la mesura possible aquest risc mitjançant la delimitació d'espais restringits protegits. El nombre i grandària d'aquests serà variable en funció de les dimensions de l'actuació. L'accés estarà controlat i els espais estaran aïllats per unes franges intersticial de seguretat. També s'hauran de controlar entre els assistents comportaments com: córrer o empènyer en direcció a l'escenari; pujar a les espatlles dels altres; o el *Crowd surfing*, és a dir, saltar des d'una alçada a sobre de la audiència.

Veure cas Roskilde festival 2003

f) Informar sobre les mesures de seguretat als possibles afectats

Als participants, utilitzar els mitjans necessaris per intensificar la difusió de mesures de seguretat a prendre tant abans com durant l'activitat (als concerts multitudinaris, als corre-

focs...). La difusió pot ser per megafonia, *displays* i pantalles als escenaris, al programa de la celebració, etc.

Als veïns, oferir informació porta a porta sobre les mesures de protecció a prendre als habitatges si es realitzen activitats de risc (especialment activitats pirotècniques).

4.3 Mobilitat

a) Millorar el servei de transport públic

Aquesta acció pot englobar diverses actuacions:

- *Ampliar la capacitat de la xarxa de transport públic*. Sovint, l'afluència massiva de visitants no pot ser absorbida pel servei habitual. Com a conseqüència d'aquest servei poc eficient moltes persones opten pel vehicle privat. Per tant, s'ha de dimensionar la xarxa de transport *augmentant la capacitat* dels vehicles públics o *incrementant la freqüència de pas* dels mateixos.

- *Ampliar els horaris del servei*. Generalment, el servei de transport s'atura abans de la finalització d'alguns actes nocturns. Conseqüentment molts opten per la utilització del vehicle privat. Per solucionar aquesta mancança, els horaris del transport públic s'haurien d'ampliar fins després del final de les activitats festives organitzades.

- *Crear línies de connexió* entre el recinte festiu i les parades d'autobusos i tren més properes o *ampliar les línies properes al recinte* per tal que arribin a aquest. A vegades, els grans esdeveniments s'ubiquen a les perifèries de les ciutats o en entorns insuficientment connectats a la xarxa de transport.. Per tant, s'hauran de procurar establir línies que connectin amb el recinte, ja sigui estenent les línies existents o creant un nou servei.

Veure cas Sfinks festival 2002/ Veure cas Roskilde festival 2003/ *Feria de Abril* 2003

b) Promoure el transport públic

Per incrementar l'ús del transport públic s'ha de desenvolupar una campanya de promoció del mateix en funció del destinatari. Dues possibles estratègies són:

- Presentar la xarxa de transport públic existent com a exclusiva de l'esdeveniment.
- Modificar l'aspecte dels vehicles de transport públic i oferir serveis (música en viu, animació...) per transmetre la idea que la festa comença i acaba en el transport. Segons les modificacions es possible que s'hagi d'obtenir un certificat tècnic oficial que les aprovi.

c) Instaurar mesures de prioritització del transport públic i/o col·lectiu

La finalitat és incrementar els avantatges d'aquest sistema de transport mitjançant accions com:

- Situar aparcaments més a prop de les entrades al recinte que els vehicles privats no compartits.
- Aparcament gratuït.
- Accés del transport públic al recinte festiu, si l'accés de vehicles està prohibit o restringit.

d) Establir el sistema de *Park and Ride*

Aquesta mesura permet evitar el trànsit a les zones pròximes al recinte festiu. El sistema consisteix en: habilitar aparcaments llunyans (existents o no) i connectar-los amb el recinte a través d'un servei d'autobusos o trens.

El servei de *Park and Ride* pot ser:

- Gratuït. Per la cessió de l'espai per un propietari o per patrocinadors per a aquest servei.
- Pagant. En aquest cas, s'hauria de considerar la possibilitat dels tiquets combinats (veure apartat següent).

En esdeveniments puntuals com concerts multitudinaris, espectacles esportius, etc. la demanda es concentra al final de l'esdeveniment. Aquesta és tan elevada que sovint el servei resulta escàs, essent motiu de queixes per part dels usuaris. Per tant, s'haurà de reforçar el servei en aquell moment o preveure mesures complementàries per esglaonar la demanda.

e) Oferir tiquets combinats

Els tiquets combinats agrupen diversos serveis en un mateix. Això permet obtenir avantatges amb la seva adquisició (un preu més reduït en els serveis que inclou el tiquet, serveis gratuïts...). Per tant, els tiquets es poden utilitzar per premiar certs comportaments com l'ús del transport públic.

Aquesta mesura pot contemplar múltiples opcions. Pel que fa a la mobilitat es poden tenir, entre altres, les següents combinacions:

- Entrada a l'esdeveniment + transport públic (l'entrada serveix per al transport públic com a mínim una hora abans i després de la celebració)
 - Entrada + *Park and Ride* (aquesta opció ha de ser més cara que l'anterior si s'opta per les dues)
 - Transport públic o bicicleta + algun servei gratuït (presentant el tiquet del bus/ tren o el de l'aparcament de bicis pots obtenir un servei gratis o més econòmic)
 - Abonament de transport públic per a tot l'esdeveniment
- Veure cas Sfinks festival 2002

f) Oferir el sistema de cotxe compartit (*Carpool*)

Tot i que a Catalunya encara no hi ha tradició en les iniciatives de compartir el cotxe amb persones desconegudes, aquest sistema resulta efectiu en l'apropament de conductors i passatgers per accedir i tornar d'una celebració festiva, sobretot en aquells esdeveniments on el transport públic és insuficient.

El sistema es pot organitzar de dues formes:

- *Abans de l'esdeveniment*. S'estableix un servei per internet o telèfon. Si s'opta per internet, a la pàgina web oficial de l'esdeveniment hi ha d'haver un link a la pàgina de *carpool*.
- *A l'esdeveniment*. Els assistents en transport públic poden trobar un cotxe per tornar a casa a la nit. El sistema s'organitza al punt d'informació (PI) del festival. En el PI s'escriuen les ofertes i demandes amb la informació necessària.

Generalment la demanda és major que l'oferta, per tant, és important realitzar una campanya de comunicació abans i durant l'esdeveniment, sobretot als conductors. També s'aconsella establir una contribució econòmica per quilòmetre als conductors.

Veure cas Sfinks festival 2002

g) Instaurar mesures sobre el transport privat

Perquè tinguin èxit les mesures de promoció del transport públic, no s'han d'aplicar mesures de promoció del vehicle privat sinó el contrari, s'han de realitzar campanyes de restricció dels desplaçaments amb vehicle privat (excepte si és compartit). Cal puntualitzar que aquestes mesures de penalització no s'han d'aplicar si no hi ha una millora del transport públic ja que només s'aconseguiria el rebuig social.

Les estratègies poden ser:

- Limitar la circulació convertint els vials de circulació a prop del recinte. La prioritat invertida (preferència dels vianants i ciclistes respecte els vehicles a motor) és una possibilitat a contemplar sempre que el tipus de festa no incentivi el consum d'alcohol o d'altres substàncies d'efectes similars.
- Limitar l'ús del vehicle privat no compartit a les zones d'aparcament més allunyades del recinte.
- A les ciutats, mantenir la zona blava durant els dies de les festes i/o establir restriccions en els horaris de funcionament dels aparcaments privats soterrats.
- Reduir el nombre de carrils de circulació reservant algun per al transport públic.

h) Col·locar aparcaments per a bicicletes

Aquestes són infraestructures temporals que s'instal·len durant l'esdeveniment. Per tal de garantir l'èxit de la iniciativa s'ha d'assegurar que:

- El percentatge de visitants provinents de l'àrea pròxima (dins un radi de 10 km) sigui elevat.
- El servei sigui vigilat ja sigui per un equip professional o de voluntaris.
- El seu ús sigui gratuït o, com a mínim, bastant més econòmic que l'aparcament de cotxes.

- La ubicació dels aparcaments sigui el més propera possible a les entrades al recinte o, com a mínim, més a prop que els dels cotxes.
- El servei estigui senyalitzat, sigui visible per tots els assistents i s'informi de la seva existència en el programa festiu.

Veure cas Sfinks festival 2002

i) Senyalitzar les rutes d'accés

Tradicionalment, les vies d'accés a festivals que s'han senyalitzat han estat només les viàries adreçades a conductors de vehicles privats. Això pot dificultar l'accés a aquells que opten per sistemes de transport més sostenibles (bicicletes o a peu) i desanima a potencials usuaris.

Per evitar aquest greuge comparatiu, és convenient introduir un sistema de senyalització addicional per a ciclistes, vianants i usuaris del transport públic.

Aquest ha de transcórrer des de punts estratègics (parades de tren i bus pròximes al recinte, edificis emblemàtics, etc.) fins al recinte festiu. A més, per als ciclistes i vianants les rutes haurien de ser el més segures possibles.

La senyalització s'ha de col·locar 1 o 2 dies abans de l'esdeveniment i en alçada, lluny de l'abast normal dels usuaris, per reduir el nombre de desaparicions.

Veure cas Sfinks festival 2002/ Feria de Abril 2003

4.4 Residus

a) Utilitzar vaixella reutilitzable

En la majoria de festes i celebracions es serveix beguda i menjar als assistents. Aquests necessiten embolcalls per servir-los. L'elevat volum de persones i el caràcter temporal de l'esdeveniment es tradueix sovint en la utilització de vaixella de plàstic d'un sol ús.

Una forma d'evitar-ho és la utilització de vaixella reutilitzable. Els materials poden ser diversos: vidre, porcellana, metall. No obstant, en esdeveniments massius és preferible optar per vaixella de plàstic reutilitzable per evitar riscos d'accidents. Hi ha dos sistemes per introduir la vaixella reutilitzable:

- *La compra*. L'usuari ha de comprar-la i no la pot retornar. El mètode només requereix un punt de venda però pot tenir una percepció negativa si s'instaura com a mesura obligatòria.

Veure cas Sfinks festival 2002

- *El dipòsit, devolució i retorn (DDR) o "lloguer"*. L'usuari adquireix la vaixella a canvi d'un dipòsit i després d'utilitzar-la la pot retornar recuperant el dipòsit. Aquesta mesura requereix més inversió però té una major acceptació si és obligatòria. La infraestructura necessària és:

- Vaixella reutilitzable (en estoc, comprada o llogada)
- Punts de lloguer
- Punts de retorn, que poden ser els mateixos que els de lloguer
- Sistema de neteja de la vaixella
- Personal dedicat a aquesta tasca

Veure cas Festa major de la UAB 2002

b) Establir el sistema de vaixella retornable

Aquesta mesura és pràcticament igual a la de la vaixella reutilitzable de lloguer però amb una diferència, els utensilis no són reutilitzables.

De la mateixa forma que abans, els usuaris deixen un dipòsit a canvi de, per exemple, un got i quan el retornen, recuperen el dipòsit. Aquests gots no es renten sinó que es recullen selectivament als punts de retorn.

Aquesta mesura, no minimitza la quantitat de residus generats però s'assegura una correcta recollida selectiva dels mateixos.

Veure cas Roskilde festival 2003

c) Utilitzar vaixella compostable

La vaixella compostable està fabricada amb material biodegradable. La utilitat principal és facilitar la recollida selectiva de la matèria orgànica ja que permet recollir les restes de menjar conjuntament amb els plats de forma ràpida i senzilla, factors clau en esdeveniments multitudinaris.

Veure cas Illawarra folk festival 2001/ *Feria de Abril* 2003/ Festa major de la UAB 2002

d) Incloure requisits d'envasatge en els contractes d'explotació de bars

Existeixen diverses possibilitats no excloents les unes amb les altres. Aquestes són:

- *Envasos reutilitzables o retornables*. Aquesta mesura és igual a la de la vaixella reutilitzable o retornable però amb els envasos. Per cada adquisició es paga un dipòsit que es retorna a la devolució dels envasos.

Veure cas Sfinks festival 2002

- *Envasos reutilitzables de gran volum*. Sovint als festivals la beguda es serveix directament en l'envàs (una llaura de refresc, una ampolla de cervesa...) i es generen molts residus. Per evitar-ho es pot negociar amb els proveïdors per a que distribueixin totes les begudes (refrescos, cervesa, vi, aigua, etc.) en envasos de gran volum reutilitzables tipus *posmix* o barrils.

Veure cas Festa major de la UAB 2002

- *Limitació del tipus d'envàs*. Des de l'organització es pot prohibir la venda de begudes en llaunes, ampolles de plàstic i/o tetrabrik. Fins i tot es pot exigir que la beguda es serveixi en gots, deixant els envasos a les barres, iniciativa que facilita la recollida selectiva dels envasos.

e) Introduir les bosses de residus obligatòries

Als grans festivals amb zona d'acampada, es genera una gran quantitat de residus que sovint els responsables abandonen al recinte. Per evitar-ho, les bosses de residus obligatòries són un bon incentiu per que els visitants recullin i dipositin correctament les seves deixalles.

Per introduir la mesura es necessari:

- Controlar l'entrada a la zona d'acampada.
- L'existència d'un servei d'assistència a l'entrada per lliurar el material. El sistema funciona com a dipòsit-retorn. Al entrar es deixa un dipòsit, a canvi de les bosses obligatòries, que es retornarà quan es portin les bosses a l'àrea d'aportació.
- Àrees d'aportació per a la recollida dels residus.
- Un equip a les àrees que retornin el dipòsit i que ajudin en la recollida selectiva.

f) Fer la recollida selectiva al recinte

Aquesta respon a les àrees per al públic en general (zona d'acampada i zona oberta del recinte festiu).

Independentment del sistema pel que s'opti s'han de tenir en compte dues premisses:

- Limitar la recollida a les fraccions per a les quals hi ha un circuit de recollida a la localitat on es desenvolupa l'esdeveniment.
- Només recollir les fraccions rellevants quant a la producció.

Els passos a seguir per desenvolupar la mesura són:

1. *Distribució dels punts de recollida*. Aquests es col·locaran a prop dels punts de generació de residus i la seva capacitat es dimensionarà en funció del volum estimat de deixalles en cada punt.

2. *Identificació dels punts de recollida*. S'utilitzarà senyalització vertical per distingir-les des de la distància i per sobre de la multitud i cada contenidor es marcarà amb pòsters, pancartes, adhesius... que indiquin el tipus de residu que s'hi ha d'abocar.

3. *La composició de les àrees d'aportació*. Variarà en funció de les altres mesures de gestió de residus introduïdes. No obstant, és aconsellable recollir les fraccions que tenen un percentatge de recollida major i aquelles que no suposen dificultats. Un model que s'ha aplicat amb èxit a molts festivals australians és el *Kit* de contenidors de reciclatge.

Veure cas Illawarra folk festival 2001/ Veure cas Sfinks festival 2002.

g) Fer la recollida selectiva a l'interior

Aquesta zona inclou els espais de darrera dels escenaris, les barres, paradetes, etc. És a dir que la recollida selectiva es fa als punts de generació de deixalles i pels treballadors, no el públic assistent. Això facilita la recollida però requereix canvis importants de comportament dels treballadors. Per tant, el més important a l'hora d'implantar aquesta mesura és assegurar les normes per als serveis contractats i insistir molt en la formació i el seguiment dels resultats.

En aquesta zona es podran recollir més fraccions i el sistema de recollida pot ser amb contenidors grans al carrer o un sistema porta a porta.

Veure cas *Feria de Abril* 2003

4.5 Ús i contaminació de l'aigua

En aquest subapartat no es contempla l'aigua dins l'entorn natural doncs ja ha estat explicat a l'apartat 4.1

a) Col·locar mecanismes d'estalvi d'aigua

El consum d'aigua es pot reduir mitjançant la utilització de limitadors de cabal d'aigua en aixetes i dutxes, i sistemes d'interrupció de descàrrega o doble descàrrega a les cisternes dels sanitaris.

Per introduir aquesta mesura l'organització ha de contractar una empresa que distribueixi aquest mobiliari amb els estalviadors d'aigua. Si no hi ha cap empresa que disposi d'aquesta tecnologia, s'hauran de comprar els mecanismes d'estalvi i instal·lar-los, sempre que es pugui reaprofitar un cop acabat l'esdeveniment.

Veure cas *Sfinks festival* 2002

b) Adequar la qualitat de l'aigua en funció del seu ús

Excepte l'aigua per al consum humà i per a la higiene personal, la resta d'usos no requereixen aigua d'una qualitat tan elevada com l'aigua potable, per tant s'adequarà l'aigua als requeriments de cada ús:

- Les *cisternes dels vàters* es recarregaran amb aigua provinent de dutxes i/o rentavaixelles (aigües grises). L'elecció d'aquesta mesura demanda un càlcul de l'adequació de la demanda d'aigua als vàters amb la generació d'aigües grises, la disposició pròxima dels dos serveis, i la instal·lació de la infraestructura necessària per dur-ho a terme.

- La *neteja viària* es farà amb les aigües grises o aigües freàtiques.

c) Reduir la càrrega contaminant de l'aigua

No només és important reduir el consum d'aigua sinó que aquesta ha d'abocar-se el més neta possible per tal de facilitar la seva depuració i retorn al medi amb la millor qualitat. En aquest sentit, en els esdeveniments festius s'haurà de:

- Utilitzar detergents biodegradables.
- Recollir selectivament productes com pintures, olis de fregir i altres substàncies tòxiques en lloc d'abocar-les per les piques.

d) Recollir les aigües residuals correctament

Una deficient gestió de les aigües residuals pot tenir efectes negatius sobre l'entorn. Per tant, es procurarà connectar les canonades de les aigües residuals directament a la xarxa de clavegueram.

Si això no és possible, es pot:

- Instal·lar un sistema provisional de clavegueram que connecti amb el sistema general.
- Emmagatzemar l'aigua en cisternes que s'hauran de buidar i transportar fins una planta de tractament, si la connexió a la xarxa de clavegueram.

Tota aquesta infraestructura es col·locarà per damunt del sòl sense fer rases o solcs (veure apartat 3.3.9.).

Veure cas *Illawarra folk festival* 2001/ *Sfinks festival* 2002

4.6 Ús de l'energia

a) Fomentar les activitats amb llum natural i que no requereixin un elevat consum energètic. És important programar per tal que el màxim nombre d'activitats lúdiques es realitzin en horari diürn, reduint les molèsties i aprofitant al màxim la llum natural.

Es recomana que les activitats es desenvolupin a l'aire lliure.

A més, les activitats s'escolliran tenint en compte el seu consum energètic tendint a escollir aquelles amb un consum menor.

b) Fer una correcta il·luminació

Si el recinte no disposa de lluminàries o si el sistema d'il·luminació s'ha de reforçar, cal escollir correctament les làmpades que s'utilitzaran.

En general, es procurarà donar una il·luminació homogènia, sense grans zones il·luminades i zones fosques per millorar la percepció de seguretat i dissuadir comportaments com el *wild peeing* (veure apartat 4.1).

Les lluminàries hauran de dirigir la seva llum de dalt cap avall evitant la dispersió cap al cel o als laterals. Per tant, no es podran orientar a més de 30° sobre la vertical.

Pel que fa a les làmpades, aquestes seran preferiblement de vapor de sodi ja que consumeixen menys i tenen menors efectes ambientals que les de vapor de mercuri.

c) Ajustar l'horari d'il·luminació

Sovint, la il·luminació artificial de paradetes, carrers, etc. es deixa permanentment encesa tot i que en alguns moments no sigui necessari. Per tant, s'instal·laran temporitzadors per connectar/desconnectar la il·luminació durant l'interval de temps oportú. En els llums de carrers, es poden col·locar fotosensors per a l'encesa automàtica si el seu cost suplementari és compensat per l'estalvi energètic..

Veure cas Roskilde festival 2003

d) Utilitzar aparells eficients i de baix consum

Utilitzar el màxim nombre d'equips eficients: grups electrògens, electrodomèstics, bombes per al sistema d'aigües residuals, bombetes de baix consum, etc.

e) Procurar la connexió a la xarxa elèctrica

Abans de contractar grups electrògens per a tota la demanda energètica de l'esdeveniment, es procurarà connectar la màxima potència a la xarxa elèctrica. Es calcularà quina és la demanda energètica i si aquesta és constant o fluctuant. Si la demanda és massa elevada per a la xarxa, s'haurà de procurar:

- Proveir amb energia de la xarxa les demandes constants
- Utilitzar generadors eficients per a les demandes fluctuants.
- Si l'esdeveniment es realitza al mateix indret cada any, negociar amb l'administració per instal·lar un transformador amb suficient capacitat al recinte. A llarg termini resulta més econòmic i ambientalment més correcte.

f) Produir i consumir energies renovables

Aquest camp té un potencial elevat en esdeveniments festius com a alternativa a altres fonts energètiques més contaminants. Les fonts d'energia poden ser:

- L'energia fotovoltaica per a la il·luminació de les paradetes, els carrers...
- L'energia solar tèrmica per generar aigua calenta sanitària que pot abastar tant les cuines com les dutxes d'aigua calenta.
- Carbó vegetal per a les cuines.
- L'energia eòlica amb petits aerogeneradors per a la il·luminació o altres serveis.
- El biodiesel. Per als vehicles de transport públic i els d'ús intern al recinte. També per als electrogeneradors.

A més, la seva presència es pot aprofitar per fer una tasca divulgativa i de sensibilització. Veure cas Sfinks festival 2002.

4.7 Soroll

a) La primera mesura per reduir les molèsties al veïnat és adequar els nivells de soroll a la sensibilitat acústica.

b) En segon lloc, *orientar les fonts de soroll de tal manera que es redueixin les possibles molèsties*. Altres mesures que es poden dur a terme són:

c) *Acomplir estrictament els horaris establerts per a l'actuació*.

Aquest aspecte és fonamental per reduir el rebuig social dels afectats, però demana un gran esforç dels organitzadors i la resta de treballadors implicats.

d) Realitzar una campanya de comunicació

Orientada a dos tipus de públic objectiu:

- *Els participants*. Contindrà informació sobre les molèsties i trastorns sobre la salut que pot ocasionar un nivell sonor excessiu.

- *Els afectats*. S'informarà sobre la durada de l'activitat (hora d'inici i de finalització) i els nivells de soroll assolibles.

4.8 Sòl i entorn natural

a) Protegir el sòl

Els esdeveniments massius que es realitzen en un camp o un parc exerceixen una forta pressió sobre el sòl. Per evitar-ho, les superfícies s'han de cobrir amb algun material que les protegeixi. Les possibilitats són diverses en funció de la zona i els requeriments específics:

- *Plaques metàl·liques* per a: les vies de serveis, les zones on reposen escenaris, els dipòsits pels sanitaris, les paradetes... i per on passen vehicles pesants. S'han de col·locar abans de l'inici del muntatge de l'esdeveniment, la seva amplada haurà de ser suficient, especialment a les cantonades i l'ús s'estendrà fins després del desmantellament del recinte. Aquesta mesura es pot reforçar amb una correcta senyalització dels vials.

- *Taulons de fusta o esteres de goma* al davant i darrera d'aquelles zones on es preveu la presència de moltes persones (entrada, paradetes, bars i restaurants, vàters, etc.)

Veure cas Sfinks festival 2002.

b) Evitar fer excavacions

Sovint els recintes oberts que allotgen celebracions manquen bé d'instal·lacions elèctriques, bé de xarxa d'aigua potable i/o xarxa de clavegueram. Aquests serveis són fonamentals i per això s'han d'instal·lar.

No obstant, per a protegir el sòl cal evitar fer rases i solcs profunds amb maquinària pesant.

c) Protegir la vegetació

Per protegir la vegetació de l'elevat nombre de persones maquinàries, i comportaments poc respectuosos s'ha de:

- Tancar perimetralment amb tanques les àrees més sensibles i reforçar la seva vigilància.

- Protegir els troncs i el brancatge dels arbres a les zones on es desenvolupin tasques logístiques.

- Tancar perimetralment els arbres a prop dels escenaris per evitar que els assistents s'hi pugin.

- Muntar torres o equips mòbils per evitar penjar elements en l'arbrat viari (cablatge, pancartes, etc.). Si no és possible evitar-ho, fer-ho de la forma menys agressiva i procedir a retirar els elements el més aviat possible.

Veure cas Sfinks festival 2002.

d) Recollir correctament les substàncies contaminants

Les fonts principals de contaminació en un festival provenen de:

- L'abocament de productes nocius per al medi ambient en el muntatge/ desmuntatge

- Les aigües residuals

- El *wild peeing*

Les mesures per solucionar-ho ja s'han exposat anteriorment però a mode de resum es pot dir que:

- Els productes nocius s'han de recollir selectivament a totes les zones on es facin servir.
- Les aigües residuals s'han de recollir en cisternes o derivar-les a un sistema provisional de clavegueram que connecti amb la xarxa principal, sempre i quan aquesta no arribi fins el recinte festiu. A més, si haguessin fuites, s'haurien de reparar el més aviat possible.
- Les zones de *wild peeing* s'han d'evitar mitjançant l'estudi detallat del recinte per detectar els principals punts conflictius. En aquests s'optarà per disposar sanitaris, tancar l'accés o il·luminar generosament, com a mesura disuasòria. Conjuntament, s'haurà de garantir una dotació suficient d'urinaris i una correcta senyalització de la ubicació dels mateixos.

4.9 Comunicació i difusió

a) Elaborar un pla de comunicació

Introduir en el pla de comunicació informació referent a totes les iniciatives ambientals que incorpora la festa i fer difusió dels resultats dels efectes positius per la introducció d'aquestes iniciatives.

b) Escollir correctament el material a editar

Independentment del contingut, s'ha de fomentar l'ús de paper reciclat imprès amb processos respectuosos.

La diversitat de formats és elevada (tríptics, pòsters, banderoles...) però s'optarà per: materials reutilitzables (pancartes) i materials de gran format (OPIS, marquesines, autobusos...)

Pel que fa al contingut, tot el material de difusió ha d'incloure:

- Informació sobre les mesures de sostenibilitat aplicades a l'esdeveniment o
- Imatges gràfiques (logotip o lema) que facin referència a aspectes relacionats amb la sostenibilitat

Veure cas Festa major de la UAB 2002

c) Fer una difusió del material respectuosa amb el medi ambient

L'estratègia de difusió també influeix en el resultat ambiental de la comunicació. Per tant s'han de:

- Utilitzar suports de comunicació durables i reutilitzables
- Fer la difusió prioritàriament en els punts d'interès
- Evitar el repartiment massiu de propaganda
- Fer un repartiment a aquelles persones que mostrin interès

Veure cas Sfinks festival 2002

d) Introduir informació a la pàgina web

La pàgina web és un excel·lent mitjà de difusió. S'haurà d'elaborar un apartat específic on es reculli tota la informació relacionada amb les mesures de sostenibilitat aplicades.

Veure cas Sfinks festival 2002/ Roskilde festival 2003.

e) Escollir un *merchandising* responsable

El *merchandising* són tots els productes amb els que es promocionen els esdeveniments, els patrocinadors, etc.

Hi ha dues categories de *merchandising* segons qui els promogui:

- *El dels organitzadors*. Acostumen a ser productes amb la imatge de la celebració i que, sovint, s'ha d'adquirir en alguna paradeta de la festa. Poden ser bolígrafs, samarretes, gots i tasses, gorres... Els criteris que han de complir aquests productes sempre que sigui possible són: ser productes de comerç just o disposar d'ecoetiqueta.

Veure cas Festa major de la UAB 2002.

- *El dels patrocinadors.* Aquests preténen donar-se a conèixer. Per tant, s'hauran d'acordar sistemes per a fer aquesta tasca de forma més efectiva i ambientalment més correcta. Els criteris són els mateixos que en el cas anterior, però si no és possible, s'ha de procurar un repartiment personalitzat i escollir materials de difusió amb usos alternatius (regles, imants, llapissos...).

f) Establir punts d'informació o *pools* verds

En qualsevol esdeveniment s'ha d'establir un punt d'informació (PI) o punt d'informació ambiental (PIA). Si la celebració és petita, un PI serà suficient. En canvi, en celebracions massives i complexes, s'hauran d'instal·lar més d'un punt.

- Les seves funcions són donar informació general de la celebració (horaris, programa, ubicació dels sanitaris...) i sobre les mesures de sostenibilitat aplicades. També donen suport logístic, per l'emmagatzematge i el repartiment de materials diversos (gots reutilitzables, bosses, contenidors) guarda-roba i consigna.. Però potser el més important sigui la centralitat que assoleixen en la festa com per esdevenir un punt de trobada i lloc de referència.

Veure cas Springtime flora festival 2000/ Veure cas Roskilde festival 2003

Veure cas Festa major de la UAB 2002.

g) Fer difusió per megafonia

La megafonia és un recurs que també es pot emprar per difondre informacions sobre la sostenibilitat. Caldrà potenciar el seu ús per informar sobre les mesures de sostenibilitat de l'esdeveniment (mesures de seguretat, horaris del transport públic, recordatoris per fer la recollida selectiva, etc.).

Veure cas Springtime flora festival 2000/ Illawarra folk festival 2001.

4.10 Educació i sensibilització

a) Fer formació i informació als treballadors/ equips verds

Les mesures de sostenibilitat són pràctiques encara poc esteses entre els treballadors de les celebracions (muntadors, cambriers...). Per tant, si s'introdueixen mesures de sostenibilitat, tots els treballadors implicats han de rebre formació per poder executar-les correctament.

D'igual forma, els membres dels equips verds (sovint personal no professional o voluntaris) han de rebre formació sobre les mesures de sostenibilitat i sobre com desenvolupar les seves tasques.

Veure cas Springtime flora festival 2000.

b) Organitzar equips verds

Aquests equips s'encarreguen de donar suport a les iniciatives ambientals i participen en tot el procés (formació, difusió de les iniciatives, execució, suport, etc.). Entre les seves tasques destaquen: atendre els *pools* verds o PIA, fer animació o activitats educatives amb temàtica ambiental i social, ajudar en la gestió dels residus, monitoritzar les mesures aplicades, etc.

Veure cas Illawarra folk festival 2001/ Feria de Abril 2003.

c) Desenvolupar activitats/jocs lúdico-educatius per la sostenibilitat

Amb bastant freqüència les activitats lúdico-educatives es reserven per als més petits, en uns espais concrets del recinte festiu i amb una temàtica que, tot i ser variada, és inconnexa.

En front d'això les actuacions que es proposen són:

- Ampliar el ventall d'edats del públic destinatari de les activitats educatives.
- Ampliar els espais on es realitzen activitats d'educació ambiental i per la sostenibilitat.
- Fomentar les activitats que tinguin una dinàmica participativa, creativa i que capacitin per l'acció.
- Incloure la sostenibilitat com a elements transversal de les activitats lúdico-educatives.

- Assegurar la coherència ambiental en l'execució de les activitats (tipus de materials, baix consum energètic, mínima generació de residus, recollida selectiva dels mateixos, etc.).

d) Contractar espectacles lúdics responsables

Contractar aquells col·lectius o empreses d'espectacles lúdics (pallassos, grups d'animació, etc.) que a banda del vessant lúdic, incorporin una component de sensibilització vers la sostenibilitat ambiental i social en el missatge transmès en els seus espectacles.

e) Introduir els premis de sostenibilitat

Les iniciatives de sostenibilitat sovint són percebudes com dificultats suplementàries en el desenvolupament normal de les activitats d'una celebració. Per reduir aquesta resistència i promocionar els comportaments respectuosos es poden establir uns premis de sostenibilitat que es poden atorgar per diversos motius:

- Els millors resultats en la introducció de les mesures ambientals.
- Les estratègies de difusió de criteris de sostenibilitat més creatives.
- Les idees més originals encaminades a reduir els impactes ambientals i socials de la festa. S'haurà de fomentar que la idea guanyadora s'aplicarà en properes edicions.

La dotació del premi pot ser econòmica, un regal o un distintiu honorífic.

Veure cas *Feria de Abril 2003*/ Festa major de la UAB 2002.

4.11 Productes de consum

a) Fomentar els mercats de segona mà

Aquests creen un espai de trobada entre persones que ofereixen productes o materials que consideren no útils i aquelles que els hi troben algun valor. Les condicions de compra s'estableixen entre les dues parts interessades (venedors i comprador) i de vegades pot consistir en un simple bescanvi.

Veure cas Festa major de la UAB 2002.

b) Vendre productes locals

Els esdeveniments haurien de representar una font d'ingressos i potenciació de les economies locals. Per això des de l'organització s'hauria de promoure el consum de productes locals contactant amb productors o cooperatives per negociar els productes a adquirir. Si es contracten diferents serveis de *catering*, caldrà assegurar que aquests segueixen aquesta condició.

Cal destacar la necessitat d'informar als consumidors d'aquesta mesura ja que generalment aquests productes resulten més cars que els convencionals i, per tant, el cost final serà sensiblement superior.

Veure cas Roskilde festival 2003.

c) Vendre productes de comerç just, ecològics i/o d'ecodisseny

A les celebracions festives es consumeixen una gran quantitat de béns i serveis. Si es vol una festa sostenible no s'ha de tenir en compte només la gestió dels productes en el recinte sinó tot el seu procés de fabricació. Per això s'escolliran aquells productes fabricats segons criteris d'ecodisseny, de cultiu ecològic o de comerç just.

A més, la compra en grans quantitats d'aquests béns potencia la seva presència en els mercats millorant la competitivitat amb productes elaborats i comercialitzats sense criteris de sostenibilitat.

Veure cas Festa major de la UAB 2002.

4.12 Inserció i participació social

a) Mobilitat per a tothom

En grans esdeveniments les aglomeracions de persones i el fet de ser un espai desconegut dificulten la mobilitat de persones amb discapacitats físiques. Aquestes persones tenen

els mateixos drets de gaudir de les celebracions com tothom. Per això s'ha de procurar adaptar l'espai a les seves necessitats. Les iniciatives que s'han de procurar són:

- Eliminar les barreres arquitectòniques i els elements que puguin obstaculitzar els desplaçaments.

- Establir plataformes elevades als costats dels escenaris per facilitar la visibilitat.

- Reservar un espai a on puguin fer reparacions a les cadires de rodes, descansar, etc.

- Distribuir sanitaris i dutxes adaptades al recinte i a la zona reservada.

- Oferir un servei de guies o acompanyants o permetre l'entrada d'un acompanyant amb beneficis econòmics.

Veure cas Roskilde festival 2003.

b) Contractar serveis a empreses d'inserció laboral

Aquestes són empreses i entitats que lluiten contra la pobresa i l'exclusió social. Els empleats són dels perfils clàssics de l'exclusió social: joves amb fracàs escolar, dones amb famílies monoparentals, immigrants, persones sense sostre, persones acomplint penes fora de la presó, extoxicòmans, malalts mentals, etc.

Alguns dels àmbits de treball d'aquestes empreses són: la gestió ambiental i de residus; la construcció i habitatge; els espais verds i jardineria; els serveis de mudances i transports, serigrafia i arts gràfiques, etc.

c) Establir i promoure el voluntariat i els camps de treball a l'esdeveniment

La introducció de mesures de sostenibilitat implica, en molts casos, l'oferiment de més serveis que en les celebracions convencionals. Això significa l'increment de les tasques a realitzar pels treballadors i, conseqüentment, un increment dels costos que no es volen assumir.

Per tant, una solució és la formació d'equips de voluntaris o camps de treball. Aquest treballarien al festival a canvi d'obtenir beneficis com, per exemple, l'accés gratuït a l'esdeveniment.

Els voluntaris poden ser persones individuals o associacions locals que aprofiten l'esdeveniment per treure profit econòmic, de publicitat...

Veure cas Roskilde festival 2003.

d) Fomentar la participació social

En els formats de festes més properes a la ciutadania, s'ha d'incentivar la participació social. Això es pot fer mitjançant:

- La presència a la festa de les entitats locals.

- La integració d'iniciatives cíviqes escollides per votació popular.

- La participació dels ciutadans en el disseny de l'esdeveniment.

Veure cas Springtime flora festival 2000/ Festa major de la UAB 2002.

e) Col·laborar en causes humanitàries

En totes les celebracions, però especialment les celebrades en dates assenyalades i per l'administració o associacions, es pot destinar una part dels beneficis a causes humanitàries per al tercer i quart món. Les estratègies a seguir poden ser:

- Destinar tots els beneficis del festival.

- Destinar un percentatge de la venda de certs productes (CDs, begudes, *merchandising* oficial...).

- La contractació de grups d'espectacles, musicals, etc. que destinen una part dels seus ingressos a projectes humanitaris.

Altres accions durant el festival són:

- Donació del menjar que no s'hagi servit aquell dia a alguna associació benèfica.

- Donació de material que no s'hagi venut a l'esdeveniment (beguda, *merchandising* oficial...)

Veure cas Roskilde festival 2003.

4.13 Aspectes transversals

a) Tria de patrocinadors sostenibles

Els patrocinadors representen una important font de recursos en tots els esdeveniments massius. Per ser coherents amb els missatges de sostenibilitat que es pretenen transmetre es procurarà buscar patrocinadors sostenibles, és a dir, empreses o fundacions que promoguin la sostenibilitat ambiental i/o social en les seves activitats.

El patrocini pot consistir en una rebaixa en el preu d'algun servei ofert per l'empresa, un ingrés net de diners, etc. No obstant, les estratègies de patrocini s'han de negociar amb les empreses en dos termes: el tipus de missatges ambientals que es transmetran i les estratègies de difusió buscant noves fórmules més creatives i participatives.

b) Normativa ambiental

L'existència d'una normativa ambiental és només possible quan els organitzadors aposten fermament per les iniciatives de sostenibilitat.

El compliment de la normativa ha de ser obligatori i la no adequació a les seves exigències pot tenir diverses conseqüències en funció de requeriments que demanin els organitzadors.

c) Deixar una fiança o dipòsit

Per motivar als treballadors i empresaris a portar conductes més sostenibles es pot demanar un dipòsit al principi de l'esdeveniment. Al finalitzar la celebració, el dipòsit es retornarà íntegrament si el comportament ha estat acceptable o retenir-ne una part o totalment si els resultats han estat molt negatius.

Per poder avaluar-ho, cal fer un seguiment individual de cada entitat amb una metodologia clara i estàndard. L'avaluació pot començar des de la fase de preparació del recinte fins després del desmuntatge per evitar que s'abandoni el recinte en mal estat.

d) Capacitat selectiva dels premis i distintius honorífics

Un altre sistema per motivar l'acceptació i execució de les mesures de sostenibilitat és donar importància als premis o distintius de sostenibilitat. Aquesta iniciativa permet avaluar totes les empreses o entitats que treballen al festival per donar-los-hi els premis. Els no guanyadors, en funció dels resultats obtinguts poden rebre un distintiu honorífic si han participat activament en el projecte.

L'obtenció o no d'aquest distintiu pot limitar la participació d'aquella empresa o entitat en posteriors edicions de la celebració.

5. CASOS DE REFERÈNCIA

Com ja s'esmentava a l'inici de l'apartat 3.1, la preocupació per la sostenibilitat en esdeveniments festius tot i no ser generalitzada, està present en algunes iniciatives d'arreu del món.

En aquest apartat s'han volgut mostrar alguns exemples destacables.

Els casos s'han dividit en:

- Internacionals (Roskilde festival, Sfinks festival, Illawarra folk festival, Springtime flora festival).

- Catalans (Feria de Abril a Catalunya, Festa major de la UAB, Festa de la Mercè).

L'elecció dels mateixos s'ha procurat fer de forma que les diferents tipologies d'esdeveniment festius quedessin reflectides. Així, s'han escollit:

Macrofestivals	Roskilde festival 2003 (Dinamarca)
Festivals de mitjà format	Illawarra folk festival 2000, Sfinks festival 2002 (Bèlgica)
Fires de mostres o entitats	Springtime flora festival 2001 (Austràlia)
Festes locals	Festa major de la UAB 2002, Festes de la Mercè 2001 (Catalunya)
Festa "tradicional"	Feria de Abril a Catalunya 2003 (Catalunya)

5.1. Casos internacionals

Cas 1: Springtime Flora Festival, 2000

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Elecció de l'esdeveniment

Aquest cas és un exemple de gestió ambiental en una fira de mostres de format mitjà a l'aire lliure.

El programa de sostenibilitat es centrà només en:

- La recollida selectiva dels residus.
- La sensibilització dels participants i treballadors.

1.2 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Organització	Organització sense ànim de lucre
Localització	Kariong, a uns 150 km de Sydney (Austràlia)
Tipus d'espai	Parc periurbà
Durada de la festa	4 dies
Assistents	50.000- 70.000 visitants
Procedència	Principalment de l'estat de Nova Gal·les del Sud
Tipologia de celebració	Fira de mostres a l'aire lliure
Activitats	Trobada de professionals del ram de la jardineria (paisatgistes, vivers...); exposició de productes d'art i artesanía; demostracions hortícoles; etc.
Inici de la celebració	El 1987 va néixer el festival amb la finalitat de dotar la comunitat de la costa central de l'estat de Nova Gales del Sur amb un gran esdeveniment.
Inici de les accions de sostenibilitat	El 1999 es va començar a introduir un programa per potenciar la recollida selectiva dels residus i incrementar la conscienciació del participants.
Més informació a	http://www.florafestival.com.au/Default.htm http://www.wastewiseevents.wasteboards.nsw.gov.au/casestudies/FloraFestival2000.doc

2. GESTIÓ AMBIENTAL

2.1 Gestió dels residus

2.1.1 Recollida selectiva

Per al públic en general

La recollida del residus es va realitzar en àrees d'aportació disposades principalment a les zones de: dinar, descans i entreteniment.

En elles es recollien el rebuig i les fraccions reciclables (el vidre, les ampolles de PET, els tetrabriks i l'alumini).

Per a les paradetes o expositors

Les fraccions recollides selectivament eren quatre: cartró, envasos, restes orgàniques de jardineria i rebuig.

Cada paradeta disposava dels seus propis bujols o de les àrees d'aportació del festival. Un cop plens, el contingut havia de ser traslladat a unes àrees de transferència ubicades al recinte.

Les àrees de transferència de residus

Als extrems del recinte es van habilitar tres àrees de transferència. Cadascuna contenia:

- Contenedor de 3 m³ per als envasos.
- Contenedor de 3 m³ per al rebuig.
- Saques de 1 m³ per al cartró.

Al costat també es va reservar un espai per dipositar les restes orgàniques de jardineria. El material orgànic es va compondre *in situ*.

Els resultats

L'avaluació del model de recollida selectiva va ser auditat per una empresa que analitzà 11 de les 21 àrees d'aportació per determinar l'èxit de la ubicació i format de les àrees.

Els resultats mostren que la recollida selectiva a les àrees d'aportació va representar d'un 18%. D'aquest percentatge, el grau d'impropis estimat va ser un 15%, xifra semblant a la dels residus domèstics recollits selectivament a la regió. L'ús de les àrees era semblant. Per tant, es considera apropiat el sistema utilitzat per al festival.

A les àrees de transferència els resultats no van ser tan favorables. A la taula 1 es mostren les dades obtingudes:

Taula 1
Quantitat de residus recollits a les àrees de transferència

Fracció	Quantitat
Cartó	1,1 Tm
Reciclables	4,5 m ³
Rebuig	Total de rebuig 104,5 m ³
	<i>Rebuig pròpiament</i> 95 m ³
	<i>Reciclables destinat a rebuig</i> 9,5 m ³

Aquests resultats van ser decebedors perquè una major quantitat de residus reciclables es van destinar a l'abocador en lloc de ser reciclats. Les causes d'aquest resultat es van apuntar com:

- Deficient senyalització a les àrees de transferència. Molts usuaris van barrejar els materials reciclables amb el rebuig.

- L'últim dia de recollida selectiva un dels contenidors no va estar accessible i, per tant, el seu contingut va ser destinat a l'abocador.

- L'últim dia de recollida selectiva alguns bujols de reciclatge no havien estat buidats. Conseqüentment van ser destinats al rebuig.

A partir d'aquests factors es conclou que la informació dels responsables de les paradetes, una correcta senyalització dels contenidors i una millor organització entre els serveis de neteja i els de recollida són les mesures necessàries per millorar la gestió dels residus.

2.2 Comunicació i difusió ambiental

2.2.1 Material editat

Senyals verticals

Totes les àrees d'aportació estaven senyalitzades amb unes pancartes en alçada (2 metres aproximadament). També indicaven el tipus de residu a abocar a cadascun dels bujols de l'àrea.

Caputxes de reciclatge

Els contenidors estaven units per una caputxa marcada amb adhesius amb el disseny estàndard marcat per la Comissió de Residus. S'indiquen el tipus de residus a abocar en paraules i gràfics, per tal que siguin més entenedors. La grandària era d'un DIN-A3 i el disseny el següent:

Adhesius als contenidors

A les àrees de transferència, els contenidors i les saques per al cartró també estaven marcades amb els adhesius estàndard esmentats anteriorment.

Pancartes als contenidors

Les pancartes tenien escrit en lletres el tipus de residu a abocar a cada contenidor. La seva grandària era major que la dels adhesius, fet que va facilitar la diferenciació dels contenidors.

2.2.2 Punts d'informació

La Comissió de Residus de la Costa Central disposava d'una paradeta al recinte per atendre qualsevol dubte que els assistents o els equips verds poguessin tenir respecte al sistema de recollida selectiva establert al festival, així com altres informacions generals.

2.2.3 Difusió per megafonia

El sistema de megafonia es va fer servir per reforçar el missatge ambiental i animar al públic assistent a fer la separació dels residus. El missatge s'anunciava cada hora i cada mitja hora entre les 12- 14 h:

“Es recorda que avui, si compres una beguda en ampolla de vidre, llauna d'alumini, ampolla de plàstic PET o en tetrabrick, la pots llençar a reciclar al compartiment groc de les àrees d'aportació. Per a qualsevol dubte, us podeu adreçar a la parada número 47 de la Comissió de residus de la Costa Central situada a l'extrem nord-est del recinte. Aposta per la terra, i recorda, recicla”.

2.2.4 Difusió dels resultats

Amb tota la informació de l'avaluació, es va redactar un informe al qual es pot accedir des de la pàgina web desenvolupada per Resource NSW (Agència de Residus del Govern de Nova Gal·les del Sud) que pretén promoure sistemes de gestió de residus i reciclatge en esdeveniments festius a Austràlia.

2.3 Educació i sensibilització per la sostenibilitat

2.3.1 Formació als treballadors i als equips verds

Tots els responsables de paradetes i els expositors van rebre, abans del festival, una carta en la que s'explicava el sistema de gestió dels residus establert. Es detallaven les fraccions a seleccionar i el sistema de contenidors. També s'adjuntava un mapa per que poguessin identificar les àrees de recollida que els eren més properes.

Els membres dels equips verds (veure apartat següent) també van rebre una sessió de formació. Se'ls hi lliurava una carta a on s'explicava com instruir als visitants i la seva actitud vers ells. També hi havia un seguit de preguntes més freqüents amb les corresponents respostes.

2.3.2 Equips verds

Es van establir 3 grups. Les seves tasques eren:

- Visitar les paradetes per garantir que havien entès el sistema de gestió de residus.
- Ajudar i educar al públic sobre com separar els residus a les àrees d'aportació (què era reciclable i què no).
- Conscienciar sobre la necessitat del reciclatge.

- Respondre a les preguntes que els assistents poguessin tenir en relació a la recollida de deixalles.
- Buidar els contenidors del festival.
- Dirigir el trànsit.

2.4 Aspectes socials

2.4.1 Participació de la comunitat

- Com a voluntaris. Prop de 2000 persones d'associacions locals van col·laborar en el festival.
- Contractats. Diverses organitzacions locals i benèfiques van ser contractades per realitzar tasques diverses. A canvi, rebien una part dels beneficis de la fira.

Cas 2: Illawarra folk festival, 2001

3. INTRODUCCIÓ

3.1 L'elecció de l'esdeveniment

El cas d'Illawarra s'ha escollit perquè representa un terme mig entre una fira de mostres i un festival cultural de mitjà format. Les seves característiques permeten traslladar les conclusions que s'extreuen del cas a altres festivals temàtics semblants.

També es poden extrapolar a festes municipals de barri en tant que recull concerts, activitats infantils, oferta de menjar i beguda, etc.

Els aspectes més significatius en matèria de sostenibilitat d'aquest projecte es centren en:

- La gestió del residus (sobretot de la recollida selectiva).
- La sensibilització dels treballadors i participants a l'esdeveniment.

4 GESTIÓ AMBIENTAL

3.2 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Organització	Organització sense ànim de lucre (Illawarra Folk Club)
Localització	Kiama, poble situat a 130 km de Sydney (Austràlia)
Tipus d'espai	Entorn rural
Durada de la festa	5 dies
Assistents	5.000- 10.000 visitants
Procedència	Principalment de l'estat de Nova Gal·les del Sud
Tipologia de celebració	Festival musical de mitjà format
Activitats	Mostra del folklore australià i del món amb: concerts, tallers, desfilades, activitats per als més petits, etc.
Inici de la celebració	L'any 1985 es va començar a organitzar aquest festival amb la intenció de difondre la cultura popular australiana
Inici de les accions de sostenibilitat	El 2000 es va introduir un programa per potenciar la recollida selectiva dels residus i incrementar la conscienciació del participants
Més informació a	http://www.illawarrafolkclub.gov.au http://www.wastewiseevents.wasteboards.nsw.gov.au/casestudies/IllFolkFestival.pdf

4.1 Gestió dels residus

Aquest va ser l'eix principal d'actuació ambiental. A banda de les mesures que s'exposaran, cal destacar l'obligació dels organitzadors de presentar un Pla de gestió dels residus.

L'Ajuntament de Kiama disposa d'una proposta d'ordenança per a la gestió dels residus en esdeveniments especials. Aquesta estableix que tot organitzador ha de presentar un Pla

de gestió dels residus en el que es destaquin les mesures que s'introduiran per reduir la generació de residus i millorar la seva gestió.

Per a aquest festival, els organitzadors van haver de desenvolupar aquest Pla.

4.1.1 Vaixel·la compostables

Per consens entre els organitzadors i les empreses distribuïdores de menjar i beguda es va acordar l'ús de vaixel·la biodegradable per eliminar el plàstic i el porexpan del flux de residus.

La Comissió de Residus de Illawarra va patrocinar l'esdeveniment a través de la compra d'aquests materials els quals va ser repartits entre les entitats més petites i locals.

L'equip verd (veure apartat 2.3.1) va passar per les parades per comprovar que utilitzaven els materials adequats. Es va detectar que hi havia confusió entre el que era reciclable i biodegradable.

Als bujols per a la recollida de les restes compostables es van posar bosses biodegradables.

4.1.2 Recollida selectiva

El sistema

Les fraccions recollides van ser: l'orgànica (restes de menjar i paper), els residus reciclables (cartró, vidre, plàstic PET i tetrabricks) i el rebuig.

Per fer la recollida es van distribuir àrees d'aportació iguals a la que es mostra a la fotografia.

També es va col·locar una àrea de transferència formada per 3 contenidors de 3 m³ cadascun per a la recollida de les tres fraccions recollides selectivament.

A més, es van disposar bidons per a la recollida de l'oli de fregir usat i de les aigües grises generades a les parades de menjar (veure apartat 2.2.1.).

L'Ajuntament de Kiama va destinar dos camions de recollida de residus al recinte festiu, un per a la fracció reciclable i l'altra per al rebuig. Això va permetre l'abocament dels residus directament als camions de recollida a les hores punta, evitant problemes de contaminació. La mesura, a més, va permetre la promoció dels serveis de recollida selectiva locals.

Els resultats

La recollida de la matèria orgànica va ser inspeccionada visualment a les àrees d'aportació i els nivells de contaminació eren baixos, per sota del 10%.

La fracció de reciclables va presentar unes xifres d'impropis molt baixes, menys del 5%. La major contaminació es va donar els primers dies del festival amb la visita d'escoles, tot i que per reduir aquest risc, a l'àrea dels concerts escolars només es van disposar contenidors de rebuig.

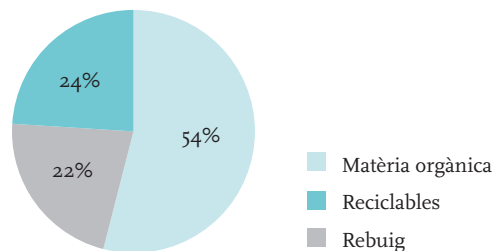
Malauradament, el principal patrocinador de l'esdeveniment (una empresa de cervesa), va proporcionar gots de plàstic no reciclables que van contaminar els contenidors de residus reciclables. Per minimitzar aquest efecte, durant el festival es va afegir un cartell a totes les àrees d'aportació destacant que aquell got no era reciclable. També es va enganxar un dels gots al damunt de la tapa del contenidor de rebuig indicant que aquest era el lloc correcte per llençar aquest residu. En general, l'estratègia va ser bastant efectiva.

Els resultats de la gestió de residus es detallen a la taula següent (taula 1):

Taula 1
Residus recollits

Fracció	Quantitat (Tm)
Matèria orgànica	0.67
Reciclables	0.73
Rebuig total	1.60
Total	3.00

Taula 1
Residus recollits

Els resultats van ser molt satisfactoris, amb un 46 % de residus recollits selectivament.

4.2 Gestió de l'aigua

4.2.1 Recollida de les aigües residuals

Degut a una manca de sistema de clavegueram al recinte, totes les paradetes havien de recollir les aigües residuals en bidons facilitats per l'organització. Aquests s'emmagatzemaven a les plantes de transferència i un camió cisterna se'ls enduia a una estació depuradora.

4.3 Comunicació i difusió ambiental

4.3.1 Material editat

Publicitat promocional

Tota la publicitat promocional prèvia al festival informava sobre els esforços que es durien a terme a l'esdeveniment per millorar la gestió dels residus.

Tríptics

Es van editar dos tríptics:

- Per als venedors. S'entregaven a l'arribada i informaven sobre les mesures de gestió de residus.

- Per al campistes. El contingut era similar a l'anterior reforçant els missatges de participació.

Senyals verticals

Totes les àrees d'aportació estaven senyalitzades amb unes pancartes en alçada que indicaven les fraccions a recollir a cada contenidor.

Caputxes de reciclatge

Els contenidors de les àrees d'aportació estaven units per unes caputxes que indicaven la fracció que anava a cada contenidor amb els adhesius estàndards de la Resource NSW (Agència de Residus del Govern de Nova Gal·les del Sud) (veure el següent apartat).

Adhesius als contenidors

Tots els bujols i contenidors estaven marcats amb els adhesius estàndard esmentats anteriorment. La grandària d'aquests era d'un DIN-A3 i el seu disseny el següent:

4.3.2 Punts d'informació ambiental (PIA)

A la zona del mercat es va establir un punt d'informació amb exposicions, fotografies i diversos models de compostadors. El personal que atenia el punt eren membres de l'equip de voluntaris de la Comissió de Residus de Illawarra.

4.3.3 Difusió per megafonia

El servei de megafonia es va utilitzar com a reforç del programa de recollida selectiva. Es va establir que cada hora i cada mitja hora, en els moments punta, s'anunciés el següent missatge:

“El Festival Folk d'Ilawarra és un Waste Wise Event. Per tant, abans de llençar els teus residus als contenidors, observa la informació a les àrees d'aportació i diposita cada cosa al lloc corresponent. Al recinte hi haurà voluntaris que premiaran aquelles persones que ho facin bé. Per això, aposta pel medi ambient avui i enrecorda't de reciclar”.

“Si tens qualsevol pregunta sobre el sistema, pots preguntar a algun dels voluntaris que van identificats amb una samarreta verda o visitar el PIA situat a la zona del mercat”.

4.3.4 Difusió dels resultats

Amb tota la informació obtinguda, es va redactar un informe accessible des de la pàgina web desenvolupada per Resource NSW.

4.4 Educació i sensibilització per la sostenibilitat

4.4.1 Formació dels equips verds

Tots els voluntaris van assistir a dues sessions formatives sobre les estratègies en gestió de residus que s'implantarien al festival. Se'ls hi va lliurar una còpia del Pla de gestió ambiental de l'esdeveniment i una carta amb informació sobre com ser un monitor efectiu.

4.4.2 Equips verds

Al festival hi havia dos equips verds: els voluntaris propis del Folk Festival i els voluntaris per esdeveniments especials de la comissió de Residus de Illawarra. Les tasques que realitzaven eren:

- Monitoritzar la recollida selectiva durant tot l'esdeveniment.
- Ajudar, durant les hores puntes, als assistents en la separació de les deixalles.
- Ajudar amb la brossa i la neteja general.
- Buidar els bujols de les àrees d'aportació i dur les deixalles a la planta de transferència.
- Atendre el punt d'informació ambiental al recinte festiu.

A més... a alguns dels participants que els monitors veien realitzant correctament la separació dels residus se'ls hi van lliurar vals que podien canviar al Punt d'informació a canvi de diferents productes (gots reutilitzables, bolígrafs, imants, etc.).

Cas 3: Festival de músiques del món de Sfinks, 2002

1 INTRODUCCIÓ

1.1 L'elecció de l'esdeveniment

El cas de Sfinks és un festival musical de format mitjà. Les seves característiques equiparen, en molts aspectes, a les festes populars de barris o a les festes majors de poblacions mitjanes per la diversitat d'activitats, la durada i la població assistent.

Sfinks també s'ha escollit perquè és un bon representant de com, sense una prèvia diagnòsi ambiental, es poden introduir mesures ambientals i obtenir resultats satisfactoris a la majoria d'elles.

Les mesures abasten un gran ventall de vectors però es centren sobretot en:

- La mobilitat (millora de l'accessibilitat en transport públic i bicicleta i introducció del *carpool*).
- La comunicació (millora en la comunicació i la promoció de les iniciatives de sostenibilitat).
- La gestió dels residus (prevenció i recollida selectiva).
- L'estalvi d'aigua i d'energia.
- La protecció del sòl i de l'entorn natural

1.2 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Organització	Associació cultural sense ànim de lucre
Localització	Boechout, municipi situat a uns 15 km de Anvers (Bèlgica)
Tipus d'espai	Entorn rural
Durada de la festa	4 dies
Assistents	50.000 visitants
Procedència	La majoria provenen de l'àrea urbana de Anvers. També hi ha visitants de la resta de Bèlgica i uns quants estrangers, principalment holandesos.
Tipologia de celebració	Festival musical de mitjà format per a grans i petits.
Activitats	Música i dansa d'arreu del món. Per als més petits, hi ha un programa especial de música, ball, jocs i activitats diverses.
Inici de la celebració	El 1982
Inici de les accions de sostenibilitat	El 2002, els organitzadors van acceptar l'ofertament de participar en el projecte <i>Smash-Events</i> ⁶ com a prova per introduir mesures de gestió ambiental.
Mes informació a	http://www.sfinks.be/ http://www.smash-events.net/

6. El projecte *Smash-Events* és un projecte internacional que pretén desenvolupar estàndards per integrar la gestió ambiental en grans celebracions culturals, festivals musicals, exposicions, etc. En particular, pretén incorporar aspectes en la gestió de la mobilitat a altres pràctiques ja existents per a la reducció dels impactes ambientals en esdeveniments massius.

2 GESTIÓ AMBIENTAL

2.1 Gestió de la mobilitat

2.1.1 Millora del transport públic (transport públic)

Durant el dia, el recinte del festival es va trobar ben servit pel transport públic.

Per la nit, es va acordar un servei de autobusos nocturns específic que unien el recinte festiu amb l'estació central i es van programar per tal que connectessin amb la xarxa existent. A més, es van establir dos serveis a municipis propers al recinte.

El nombre de visitants que assistiren al festival amb transport públic va ser de 1.000 a 1.500 persones, de les quals, 90 viatjaren en el servei nocturn.

2.1.2 Tiquets combinats

L'existència del servei d'autobusos nocturns va permetre augmentar l'oferta de transport públic que feia pensar en un possible increment en el seu ús, tant diürn com nocturn, i per això, es va introduir el tiquet combinat de transport públic i entrada al festival.

2.1.3 Aparcaments per a bicicletes

Prop del 60% dels assistents viuen a una distància inferior a 10 km al festival i l'entorn és atractiu per als ciclistes. Per això, es va implementar un servei d'aparcament vigilat per a bicicletes.

Es van col·locar dos aparcaments d'una capacitat total de 3.000 bicicletes. Aquests eren gratuïts i vigilats per voluntaris.

Com a compensació pel treball, els voluntaris van tenir accés lliure al recinte, una samarreta i tiquets gratuïts per begudes.

El resultat d'aquesta iniciativa va ser positiu. 9.000 assistents van utilitzar aquest servei. En una enquesta duta a terme, el 91% dels usuaris estaven satisfets amb el servei i el públic en general també es mostrava a favor. Tot i que alguns ciclistes no es van assabentar de que el servei era gratuït.

2.1.4 Sistema de cotxe compartit (Carpool)

Malgrat l'existència del servei d'autobusos nocturns, molts assistents vivien fora de la zona servida per aquests o romanien al festival passada l'hora de sortida de l'últim autobús.

Per donar solució a aquesta situació, es va instaurar un sistema de cotxe compartit. El servei es podia concertar abans de l'esdeveniment via web o al festival mateix, al punt d'informació.

El nombre de registres previs va ser de només 25 assistents i durant el festival 50 persones més van sol·licitar aquest servei.

2.1.5 Senyalització

Per tal de facilitar i garantir la seguretat en els desplaçaments, es van senyalitzar les principals rutes d'accés al festival. Això es va fer de forma diferenciada per als ciclistes (des de punts coneguts fins als aparcaments), per als usuaris de transport públic (des de i cap a l'estació de tren i les parades d'autobús) i per als conductors amb vehicles motoritzats.

A la web del festival, s'indicava als ciclistes els punts de sortida de les rutes o altres punts senyalitzats.

Els rètols es van col·locar a postes de trànsit 1 o 2 dies abans de l'inici del festival i van ser retirats el dia després. No obstant, molts dells van desaparèixer abans de l'inici del festival (prop del 50% havien desaparegut).

El nombre d'usuaris de les rutes és desconegut. Només hi ha constància d'algunes persones que es van queixar de la deficient senyalització degut a la retirada de senyals.

2.2 Gestió dels residus

2.2.1 Vaixella reutilitzable

Es va promoure l'ús del got reutilitzable, tot i que no era obligatori. Els assistents podien comprar el got a les barres dels bars o als equips d'animació.

2.2.2 Fullets i propaganda

Una altra mesura de minimització va ser la prohibició de la distribució de fullets al recinte. Per a compensar-ho, a l'entrada es va instal·lar un mur a on es podia penjar informació diversa.

2.2.3 Recollida selectiva

Al festival es van establir àrees d'aportació de residus. Les fraccions que es recollien eren: els envasos lleugers (ampolles de plàstic, llaunes i tetrabricks) i la resta de residus. A la zona dels restaurants es va afegir un contenidor per a la matèria orgànica.

Entre bastidors, també es recollia selectivament el vidre, el paper i el cartró, la fusta, els metalls i els productes perillosos (com piles o productes químics).

Els resultats van ser correctes en aquesta zona per a totes les fraccions i a l'àrea de restauració, per a l'orgànica. No obstant, els envasos lleugers no presentaven tan bona qualitat, perquè alguns usuaris llençaven materials que no hi corresponien.

2.3 Gestió de l'aigua

2.3.1 Sistemes d'estalvi d'aigua

La majoria dels sanitaris utilitzaven cisternes de 4 litres d'aigua per descàrrega. La resta dels lavabos empraven un producte químic biodegradable. A més, totes les dutxes disposaven d'estalviadors d'aigua i al recinte es van instal·lar aixetes de baix consum.

2.3.2 Recol·lecció de les aigües residuals

Als terrenys on es realitzà el festival no disposava d'un sistema de clavegueram. En edicions anteriors les aigües residuals es recollien pous negres que eren buidats per camions cisterna.

Per evitar-ho, es va instal·lar un sistema d'emmagatzematge i drenatge temporal que connectava amb el sistema de clavegueram. L'aigua dels vàters químics es recollia en unes cisternes i es bombejava fins a la xarxa de clavegueram pública.

2.4 Gestió del consum d'energia

2.4.1 Ús de sistemes eficients

Es van emprar 10 generadors dièsel energèticament eficients i silenciosos per produir energia.

2.4.2 Ús d'energies renovables

Com que les paradetes de menjar per als visitants estaven concentrades en un únic lloc, es va instal·lar un sistema de panells d'energia solar tèrmica per obtenir aigua calenta sanitària.

El resultat va ser l'abastament d'aigua calenta produïda totalment amb les plaques solars i utilitzada a les cuines.

2.5 Protecció del sòl i l'entorn natural

2.5.1 Protecció del sòl

El festival de Sfinks s'ubica en una zona protegida formada per un camp de gespa amb arbres.

Per protegir-la, es van cobrir amb taulons de fusta tots els llocs de màxima concentració de visitants (a l'entrada, als punts de venda d'entrades i tiquets, a les paradetes i als envelats).

Sobre els vials de servei, es van col·locar unes planxes metàl·liques sobre les que havien de circular els vehicles.

En alguns revolts i punts específics durant el desmuntatge de les paradetes i escenaris, el sòl es va malmetre.

2.5.2 Protecció de la vegetació

També es van col·locar proteccions metàl·liques (tanques) al voltant dels arbres.

2.5.3 Evitar fer excavacions

A conseqüència d'una millora en la gestió de les aigües residuals, al recinte no es va executar cap excavació. A més, el nou sistema es va disposar sobre la superfície per evitar alterar el sòl.

2.5.4 Evitar la contaminació del sòl

L'única mesura desenvolupada va ser la col·lecció de les aigües residuals (veure apartat 2.3.2.)

2.6 Comunicació i difusió ambientals

2.6.1 Material editat

Tota la informació sobre les mesures ambientals introduïdes es van incloure al programa del festival.

Cada contenidor estava etiquetat amb els símbols de les fraccions que havien de contenir.

2.6.2 Pàgina web

Aquesta informava de les mesures d'accessibilitat a nivell general i de forma personalitzada (per a una llista de 50 municipis de Bèlgica es donava informació sobre l'accés en bici, transport públic i cotxe). A la web també hi havia un link a la pàgina per compartir cotxe.

2.6.3 Punts d'informació

Abans i durant el festival es va habilitar un telèfon d'informació.

També hi va haver punts d'informació in-situ que facilitaven informació general de les mesures ambientals del festival i informació detallada de les mesures de mobilitat. Es van atendre unes 450 preguntes sobre mobilitat.

2.6.4 Difusió dels resultats

La difusió dels resultats obtinguts s'ha fet des de la pàgina web del projecte europeu *Smash-events*.

2.7 Educació i sensibilització per la sostenibilitat

2.7.1 Equips verds (EV)

Els EV, que anaven disfressats, es passejaven pel recinte festiu realitzant les següents tasques:

- Vendre el got reutilitzable als assistents i donar-los informació sobre el seu funcionament
- Informar sobre la resta de mesures ambientals del festival.
- Entrevistar a alguns assistents per conèixer la percepció de les mesures implementades

La seva presència va ser rellevant en tant que van aconseguir vendre més gots que als bars. A més, la seva tasca va ser fonamental ja que la informació sobre l'ús dels gots reutilitzables no era gaire clara.

Cas 4: Festival de música de Roskilde, 2003

1. INTRODUCCIÓ

1.1 L'elecció de l'esdeveniment

El Festival de Roskilde s'ha escollit perquè representa un dels tipus de celebració en més expansió a l'actualitat: els macrofestivals musicals.

A més, l'esdeveniment té un extens historial com a festival i una llarga trajectòria en la introducció de mesures ambientals. Això, els ha permès portar a terme diverses iniciatives, algunes de les quals han resultat poc reeixides d'altres, en canvi, han estat positives i s'han integrat en el funcionament normal del festival.

Totes les mesures s'emmarquen en la política ambiental del festival que es basada en quatre objectius:

- Màxima consideració dels aspectes de seguretat i d'higiene de l'audiència i dels voluntaris.
- Minimització del consum de recursos naturals.
- Utilització de productes ambientalment correctes sempre que sigui possible.
- Maximització de la recollida selectiva i el reciclatge dels residus generats durant el festival.

1.2 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Organització	Associació benèfica (Roskilde Charity Society)
Localització	Roskilde, municipi situat a 36 km de Copenhagen (Dinamarca)
Tipus d'espai	Entorn rural
Durada de la festa	4 dies (tot i que la zona d'acampada s'obre la setmana anterior)
Assistents	100.000 visitants
Procedència	La majoria de Dinamarca, els països escandinaus i Alemanya
Tipologia de celebració	Festival musical de gran format (macrofestival)
Activitats	Concerts musicals, teatre, cinema, jocs; venda de begudes i menjar; zona d'acampada...
Inici de la celebració	El 1971
Inici de les accions de sostenibilitat	El 1994 es va fer una avaluació ambiental de l'esdeveniment i es va definir una política ambiental.
Més informació a	http://www.roskilde-festival.dk

2 GESTIÓ AMBIENTAL

2.1 Seguretat

2.1.1 Als escenaris

El tret més característic de l'organització del recinte festiu en termes de seguretat és la divisió de l'espai enfront de l'escenari principal en quatre parts, i de l'espai reservat al públic en dues.

La divisió pretén evitar problemes d'allaus a les primeres files. L'accés a aquesta zona era controlat pel personal del festival i la seva capacitat variava en funció del grup musical que actués. En aquesta zona es va prohibir l'entrada de banderes i altres elements aeris. Per garantir la seguretat, el personal es passejava per la zona i, si havia algun problema, estaven en contacte amb el cap de seguretat.

2.1.2 A la zona d'acampada

La distribució de les zones d'acampada es va fer en quadrícula amb uns vials que s'havien de mantenir lliures ja que tenien la funció de vials de serveis, vials d'emergència i talla-focs.

A la zona d'acampada es va prohibir la generació de qualsevol tipus de foc (barbacoes, torxes, llànties d'oli, espelmes, etc.). L'ús de generadors també estava prohibit. Només es podia cuinar amb foc a les àrees habilitades específicament.

2.1.3 Promoure la seguretat

La informació relacionada amb la seguretat estava tota present al programa del festival.

Durant les actuacions musicals, també es transmetien missatges a l'audiència a través de les pantalles que hi ha als costats de la majoria dels escenaris.

2.2 Gestió de la mobilitat

2.2.1 Millora del transport públic

El recinte es situa en una àrea allunyada de la xarxa de transport públic. No obstant, existeix una petita estació de tren al mig del recinte. Per això es van establir trens i autobusos llançadora. Els serveis van ser els següents:

- Trens llançadora des de l'estació de Roskilde a l'estació del festival.
- Autobusos entre l'estació de Roskilde i la zona d'acampada.
- Servei d'autobus nocturn directe a Copenhaguen per enllaçar amb els de la ciutat.
- Trens des de l'estació del festival directes a l'estació central de Copenhaguen els últims 2 dies.

2.2.2 Aparcaments per a bicicletes

Es van establir 3 aparcaments de bicicletes a prop de tres de les entrades al recinte del festival que van ser operatius durant els 4 dies del festival.

2.3 Gestió dels residus

2.3.1 Vaixel·la retornable

Al recinte es va prohibir la venda de begudes directament en envasos (ampolles de plàstic i vidre, llaunes o tetrabricks).

Conseqüentment, tota la beguda s'havia de vendre en gots.

Els gots eren d'un sol ús, però es va establir el sistema de dipòsit, devolució i retorn.

Aproximadament el 97% dels gots van ser retornats i recollits selectivament.

2.3.2 Envasos retornables

A la zona d'acampada, totes les begudes també tenien un recàrrec en concepte de dipòsit.

Per reduir l'entrada d'envasos no retornables dels comerços exteriors, a la zona d'acampada es va fixar, amb els venedors de cervesa, els preus d'aquesta per sota del preu habitual a les botigues locals.

A més, els visitants passaven un control a l'entrada de la zona de concerts per evitar el pas d'envasos no retornables. Tot i així, si alguna llauna es portava a les paradetes, també es retornava el dipòsit.

D'aquesta manera es maximitzava la recollida selectiva de tots els envasos.

2.3.3 Recollida selectiva

La recollida selectiva al recinte es va desenvolupar exclusivament a les paradetes i darrera dels escenaris. Les fraccions que es recollien eren: paper i cartró, envasos i especials. Aquests es destinaven a una planta de triatge a on es seleccionaven per al seu reciclatge.

Un problema creixent és el que es dona a la zona d'acampada. Els visitants porten molts materials que després abandonen al recinte. Per tal d'evitar-ho, els organitzadors van prohibir l'entrada de materials constructius, mobles o tot allò que no fos material ordinari d'acampada.

2.4 Gestió de l'aigua i l'energia

2.4.1 Sistemes d'estalvi d'aigua

Tots els lavabos i dutxes del festival disposaven de sistemes d'estalvi d'aigua.

2.4.2 Horari d'il·luminació

El consum elèctric va ser inferior respecte altres edicions gràcies a que el temps que romania encesa una línia de llum de 10-15 quilòmetres es va reduir de 24 hores a només durant la tarda-nit.

2.5. Comunicació i difusió ambientals

2.5.1. Punts d'informació

Havia punts d'informació oberts cada dia les 24h al recinte del festival i a la zona d'acampada. En aquests punts es podia rebre tota la informació referent al festival i a les mesures de sostenibilitat.

2.5.2 Material editat

El programa del festival contenia tota la informació sobre les mesures del festival.

2.5.3 Pàgina web

A la pàgina web del festival es pot trobar tota la informació referent al festival i al projecte d'ambientalització d'aquest.

També s'informa sobre com fer-se voluntari del festival o com participar amb una paradeta.

2.6 Educació i sensibilització per la sostenibilitat

2.6.1 Formació dels voluntaris ambientals

Els voluntaris ambientals que van treballar durant el festival van assistir a una reunió formativa. En aquesta van rebre formació sobre la dinàmica de treball, les tasques a realitzar i la seva posició vers els campistes.

2.6.2 Equips verds

Al festival hi havia dos grups que realitzaven tasques ambientals:

- Grup ambiental. La seva funció era garantir que a tot el recinte es seguien les directrius del festival. També portaven a terme les avaluacions per elaborar l'informe ambiental.
- Grup de neteja. S'encarregaven de mantenir net el recinte festiu i la zona d'acampada durant el festival.

2.7 Productes de consum

2.7.1 Productes alimentaris

El 1996 es van produir canvis importants en la política alimentària del festival. Les noves directrius que es van establir van ser:

- Tots els productes frescos han de ser de cultiu ecològic excepte els formatges.
- Tot tipus de pa ha d'estar exempt d'additius excepte el E300 (present sempre a la farina).
- La fruita i la verdura ha de ser danesa sempre que es pugui.
- La carn ha de ser de bona qualitat y la carn picada baixa en greix (amb aquesta mesura es va passar d'un 50 a un 90% de carn a les hamburgueses i salsitxes).

A més, tot el cafè venut al festival portava l'etiqueta Max Havelaar (comerç just) i era de cultiu ecològic.

2.7.2 Merchandising responsable

D'entre tot el *merchandising* elaborat, destaquen dos productes elaborats amb criteris ambientals:

- Els bolígrafs fets de pasta de blat de moro (Materbi)
- Les capsas de llumins (300.000 unitats) sense blanquejar i amb llumins lliures de sofre.

2.8 Integració i participació

2.8.1 Mobilitat per a tots

Per a les persones amb discapacitats es va procurar crear les condicions necessàries per tal que poguessin gaudir normalment del festival. Les mesures van ser:

- Reserva d'una zona especial per:
 - Acampar amb millors condicions.

- Disposar de serveis adaptats com sanitaris i dutxes, una zona de descans, etc.
 - Reparar les cadires de rodes i recarregar les bateries de les cadires elèctriques.
 - Reserva d'espais d'aparcament per a discapacitats.
 - Disposició de sanitaris adaptats a tot el recinte.
 - Servei de guies per a invidents i d'ajudants per a persones amb mobilitat reduïda.
- També podien portar a un ajudant ficant-se en contacte amb l'organització.
- Plataformes reservades al costat dels escenaris

2.8.2 Promoció del voluntariat, els camps de treball i la participació ciutadana

La major part del treball el porten a terme equips de voluntaris. Les seves tasques són diverses en funció a les seves habilitats i capacitats (recepció dels artistes, suport logístic, acompanyament a persones amb alguna discapacitat, neteja del recinte, etc.).

Uns 200 voluntaris van treballar durant tot l'any realitzant diverses tasques. Durant el festival, unes 5.000 persones van col·laborar per garantir el correcte desenvolupament d'aquest.

A més, unes 13.000 persones de diverses associacions i entitats van treballar voluntàriament a les paradetes de menjar o en tasques diverses per finançar les seves activitats.

Per a les persones estrangeres, també es van organitzar camps de treball internacionals.

2.8.3 Col·laboració en causes humanitàries

Cada edició del festival destina tots els beneficis a alguna causa humanitària. En aquesta edició es van destinar a l'organització *Parents Circle*. Una organització formada per israelians i palestins per promoure el diàleg entre les dues comunitats.

A més, els participants també podien donar els diners del dipòsit del got a la causa humanitària.

5.2 Casos catalans

Cas 1: Festa major de la UAB, 2002

1 INTRODUCCIÓ

1.1. Elecció de l'esdeveniment

Aquesta celebració és similar a una festa major de barri o a actes concrets d'una celebració municipal on es celebren concerts i es ven menjar i beguda.

La rellevància del cas prové de la trajectòria en la seva ambientalització institucional (des de 1994) i de la disponibilitat de dades quantitatives en matèria de residus.

Les iniciatives que es desenvolupen durant aquesta celebració es centren en dos camps d'acció:

- Minimització i correcta gestió dels residus
- Educació i sensibilització ambiental

1.2 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Organització	Universitat Autònoma de Barcelona
Localització	Campus de la Universitat Autònoma de Barcelona (Catalunya)
Tipus d'espai	Entorn urbà
Durada de la festa	1 dia (de 9 del matí a 10-11 de la nit)
Assistents	45.000 visitants
Procedència	Àrea metropolitana
Tipologia de celebració	Festa
Activitats	Mostra d'entitats, dansa, concerts, paradetes de menjar i begudes...
Inici de la celebració	El 1986 es va celebrar la primera edició de la Festa Major de la UAB amb un esperit municipalista i de crear consciència comunitària entre els universitaris.
Inici de les accions de sostenibilitat	El 1997 es va introduir la primera mesura ambiental de caràcter voluntari, el got reutilitzable.

2 GESTIÓ AMBIENTAL

2.1 Normativa ambiental

Les paradetes havien de complir una normativa general que incloïa els següents aspectes ambientals:

- El recinte de paradetes ha de quedar net i desocupat després de finalitzar el ball de nit.
- La brossa s'ha de recollir de forma selectiva. Els responsables es faran càrrec de la neteja de l'espai.
- Per motius de seguretat està prohibit l'ús de generadors elèctrics.
- Per limitacions de la instal·lació elèctrica, no es podran connectar aparells d'alt consum (planxes, sandvitxeres, fregidores, etc...).
- L'organització proveirà dels gots necessaris, raó per la qual NO serà necessari comprar cap altre.
- L'organització es reserva el dret de desmuntar qualsevol paradeta que no compleixi la normativa.

2.2 Gestió de la mobilitat

2.2.1 Millora del transport públic

Durant tota la jornada festiva la comunicació amb transport públic estava àmpliament coberta. No obstant, es va incrementar la freqüència de pas del servei de trens a última hora de la nit.

2.2.2 Aparcaments per a bicicletes

Es va establir un aparcament de bicicletes a un del *Pool Verd* (veure apartat 2.3.2.). El servei era gratuït i estava permanentment vigilat. El servei no va tenir cap usuari.

2.3 Gestió dels residus

2.3.1 El Got reutilitzable

El lloguer dels gots es podia realitzar: als *Pools Verds* (PV), a les paradetes i als bars de la UAB. El retorn de gots es va centralitzar als PV.

Els gots estaven serigrafiats però sense posar l'any ni el concepte de la festa per reutilitzar-los en posteriors edicions o altres actes de la UAB.

El mecanisme de funcionament del got reutilitzable es trobava explicat a la normativa que les paradetes havien de complir. El sistema era el següent:

Instruccions per a les paradetes:

- Totes les paradetes disposaven de 10 gots proporcionats gratuïtament.
- Les paradetes podien llogar-ne més als PV a 0,70 € / unitat.
- Els gots s'havien de llogar als usuaris per 1 €, a més del preu de la consumició.
- Els gots es podien retornar als PV, que van romandre oberts mitja hora després de la finalització de les actuacions. A canvi, se'ls hi retornaven 0,70 € / unitat.
- Les paradetes hauran d'identificar-se amb el carnet acreditatiu per tal d'adquirir o retornar gots.

Instruccions pels usuaris de la festa:

- En realitzar la primera consumició, havien de llogar el got per 1 €.
- El got es podia utilitzar tantes vegades com es volgués sense haver de pagar el preu del lloguer en les següents consumicions.
- Els usuaris podien retornar els gots als Pools Verds per recuperar l'import abonat per al lloguer.
- Només s'acceptaven els gots en bon estat i es retornaven els diners d'un got per usuari cada vegada que aquest acudia a la paradeta.

2.3.2 Vaixella compostable

Per facilitar la recollida selectiva de la matèria orgànica de la paella gratuïta que es va servir a la festa, es va optar per l'ús de vaixella compostable (tant els plats com els coberts).

2.3.3 Envasos de gran volum

Es va negociar amb els grups d'estudiants i els proveïdors per tal que la cervesa es subministrés amb bidons de gran volum retornables i es servís amb dispensadors a pressió.

La resta de begudes se servia, principalment, des d'envasos grans (1,5- 2 litres).

2.3.4 Recollida selectiva

La recollida general es va realitzar en 6 àrees d'aportació senyalitzades amb pancartes verticals.

La composició d'aquestes àrees era:

- 3 contenidors de 1.100 l de rebuig.
- 1 contenidor blau pel paper/cartró (3 m³).
- 1 iglú verd pel vidre (3 m³).
- 1 iglú groc pels envasos (3 m³).
- 1 contenidor per a la matèria orgànica (240 litres).

A la zona propera a la paella es va reforçar el servei distribuïnt contenidors per a la matèria orgànica.

A més... també es va fer una recollida de residus voluminosos l'endemà de la festa els quals es van portar a la deixalleria Cerdanyola Campus.

A les paradetes se'ls va lliurar diversos materials per a facilitar la seva participació en la

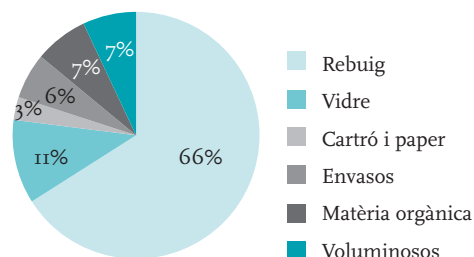
recollida selectiva (paperera de plàstic rígid per a la recollida selectiva del vidre i bosses de diversos colors per a les diferents fraccions).

Les dades revelen que un 34% del total de residus van ser recollits selectivament. La recollida per fraccions va ser la següent:

Taula 1
Quantitats de residus per fracció

Residus	Quilograms
Vidre	1.200
Cartró i paper	300
Envasos	600
Matèria orgànica	700
Voluminosos	800
Rebuig	7.100
Total	10.700

Taula 1
Percentatge de residus per fracció

Font: elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per les empreses encarregades de la recollida.

A més... la instal·lació d'àrees d'aportació i el got reutilitzable ha permès que l'aspecte de la UAB el matí posterior a la festa fos acceptable, reduint l'impacte visual i estalviant costos en la neteja.

2.4 Comunicació i difusió ambiental

2.4.1 Material editat

Programa

El programa de la festa contenia el sublema "L'ambient més sostenible", un conjunt de consells per fer la festa més sostenible i informació sobre els Pools Verds.

El seu disseny permetia que es pogués guardar a la butxaca afavorint la seva conservació per part de l'usuari.

Pòsters

Es van distribuir entre totes les paradetes uns pòsters informatius sobre la normativa ambiental, la recollida selectiva i els serveis i horaris d'atenció dels Pools Verds. També es van elaborar uns pòsters per a la difusió de la recollida de matèria orgànica de la paella. Moltes els van penjar en la seva paradeta, tot fent una tasca d'informació i sensibilització ambiental a la resta de participants.

Pancartes

Les pancartes utilitzades senyalitzaven la ubicació de les àrees d'aportació, del servei assistencial i dels lavabos i la realització de la recollida de matèria orgànica a la paella.

A més... aquestes pancartes no eren noves sinó que es van reutilitzar de l'edició anterior i, al finalitzar l'esdeveniment, es van tornar a recollir i guardar per a properes edicions.

2.4.2 L'emblema de la festa

L'any 2001 el lema de la festa fou "L'ambient més sostenible" i el 2002 aquest es va mantenir com a sublema de la festa, apareixent en tots els cartells i programes de la festa i evinciant així l'aposta cap a la sostenibilitat feta per l'organització.

Aquest lema també apareix serigrafiat al got reutilitzable.

2.4.3 Difusió dels resultats

La difusió dels resultats ambientals de la festa es va fer en el mateix acte de lliurament dels premis a on podien assistir totes les paradetes, guanyadores o no.

2.5 Educació i sensibilització per la sostenibilitat

2.5.1 Formació dels equips verds

Els monitors ambientals que van treballar en els pools verds (veure apartat següent) van assistir a una reunió formativa sobre la dinàmica de treball i les tasques a realitzar durant la festa.

2.5.2 Pools verds

Es van establir dos Pools Verds (PV) en el recinte festiu. Aquests oferien:

- Suport a les paradetes i a d'altres actuacions ambientals durant el dia de la festa.
- Lloguer dels gots a paradetes i usuaris i gestió de la neteja dels gots.
- Comunicació entre l'organització de la festa i les paradetes.
- Informació de les activitats de la festa i de les activitats ambientals i culturals a la UAB.
- Servei d'aparcament de bicicletes i guarda rroba.
- Servei d'assistència mèdica.
- Venda de samarretes de divulgació de la Festa Major (producte de comerç just).

La gestió dels PV es va adjudicar, mitjançant un concurs, a dos col·lectius d'estudiants de la UAB. Aquests no eren voluntaris sinó que rebien compensació econòmica.

2.5.3 Itineraris de natura

Per tal de donar a conèixer els entorns del campus a la comunitat universitària, es va organitzar una passejada per un dels itineraris de natura que hi ha al campus.

2.5.4 Premis

Per tal d'incentivar l'aplicació de les mesures de sostenibilitat entre les paradetes, es van establir uns premis. Per escollir els guanyadors, es va avaluar el comportament ambiental considerant:

1. El compliment de la normativa bàsica de la festa.
2. L'enginy i efectivitat per aconseguir una activitat més sostenible (millor gestió dels residus, una decoració més respectuosa amb l'entorn i fomentar l'educació ambiental entre els participants).

2.6 Aspectes socials/ transversals

2.6.1 Comerç solidari

Es va organitzar un mercat on es venien productes de fabricació artesanal o de segona mà. Els participants van ser associacions de l'àmbit de la inserció social que es dediquen a la recuperació de roba i altres materials i paradetes d'estudiants.

També es va reservar un espai per a la comercialització de productes de comerç just.

2.6.2 Merchandising responsable

Tot el personal de l'organització i dels pools verds anaven identificats amb samarretes de comerç just i un model semblant es podia comprar als PV.

2.6.3 Participació

A la festa major la presència majoritària és d'associacions i col·lectius propis de la universitat. Això fa que molts hi participin no només muntant una paradeta sinó fent actuacions teatrals, de dansa, etc.

També hi ha col·lectius socials que aprofiten els beneficis obtinguts a la festa per finançar les seves activitats.

Cas 2: La feria de Abril de Barcelona, 2003

1 INTRODUCCIÓ

1.1 Elecció de l'esdeveniment

La Feria és un cas interessant pels grans esforços dedicats en la monitorització de la celebració i, sobretot, en la sensibilització i l'educació dels treballadors de les *casetas*.

El projecte es centrava en tres aspectes:

- La correcta gestió dels residus.
- La potenciació del transport públic.
- La sensibilització dels treballadors de les *casetas*.

L'extrapolació d'aquesta festa només és equiparable a celebracions del tipus jornades gastronòmiques o a altres esdeveniments on es dediquin espais concrets per als serveis de restauració.

1.2 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Organització	FECAC (Federación de Entidades Culturales Andaluzas en Cataluña)
Localització	Barcelona (Catalunya)
Tipus d'espai	Entorn urbà- front litoral
Durada de la festa	10 dies
Assistents	500.000 visitants ⁷
Procedència	Barcelona capital i àrea metropolitana
Tipologia de celebració	Fira tradicional
Activitats	Mostra del folklore andalús, restauració, fires i atraccions
Inici de la celebració	El 1980 es va celebrar la primera edició a Barberà del Vallès
Inici de les accions de sostenibilitat	El 2002 es va signar un conveni per reduir els impactes ambientals de l'esdeveniment.

2 GESTIÓ AMBIENTAL

2.1 Planificació i disseny de l'espai

2.1.1 Reserva d'un vial de serveis

L'espai on es celebra la fira, el Real, és molt estret i limitat però es va reservar un vial de serveis i emergència a la part posterior de les *casetas* de la banda de mar.

2.2 Gestió de la mobilitat

2.2.1 Millora del transport públic

La Feria de Abril s'ubica dins del municipi de Barcelona i, per tant, gaudeix de la xarxa de transport públic urbà. No obstant, el servei es va reforçar amb:

- Autobusos-llançadores que connectaven la parada de metro més pròxima amb el recinte firal.
- Un servei d'autobusos nocturns que funcionava quan el metro no circulava.

2.2.2 Senyalització

Per als vianants es va senyalitzar la ruta d'accés des de les parades d'autobús i metro més properes al recinte. Degut al disseny planer dels senyals i a la dificultat d'accés a alguns d'ells el número de pèrdues va ser molt baix, garantint la bona senyalització del camí.

7. En l'edició de 2002 el col·lectiu Contrastant realitzà el recompte dels assistents.

2.3 Gestió dels residus

2.3.1 Recollida selectiva

El sistema

El sistema de recollida era un sistema porta a porta, és a dir, que cada caseta disposava dels seus propis contenidors i els residus es deixaven cada nit fora de la caseta per ser recollits pel servei de neteja. L'elecció d'aquest sistema responia a uns objectius concrets:

- Poder identificar els comportaments ambientals de cada *caseta* o *mesón*.
- Poder incidir en les deficiències concretes de cadascuna d'elles.
- Millorar els resultats generals de la recollida selectiva.

Per fer-ho, va ser necessària la presència d'un equip que monitoritzava el procés (apartat 2.4.3.).

Les fraccions recollides van ser: el vidre, els envasos, la matèria orgànica, l'oli de fregir usat, i el cartró.

Les tres primeres es van recollir en contenidors individuals facilitats per l'organització.

El cartró es recollia mitjançant gàbies exteriors compartides entre dues *casetas* contigües.

El rebuig es recollia en contenidors distribuïts al recinte i compartits entre 2 o 3 *casetas*.

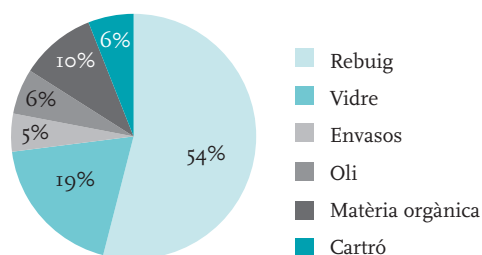
Resultats quantitius de la recollida selectiva

La implantació per segon any consecutiu del model de gestió de residus es va traduir en una xifra de recollida selectiva del 46%. A continuació es mostren les dades obtingudes:

Taula 1
Kg de residus generats per fracció

Fracció	Quantitat (Kg)
Vidre	29.250
Envasos	7.720
Oli de fregir	8.729
Matèria orgànica	14.600
Paper i cartró	9.260
Rebuig	81.590
Total	151.149

Taula 1
Percentatge de residus per fracció

Font : Elaboració pròpia a partir de les dades de TECMED, CAVISA i Santos Jorge

Aquestes dades són manifestament superiors a les que es recullen a nivell de Catalunya o de la majoria dels ens municipals i supramunicipals (al voltant del 15%).

Si comparem els resultats obtinguts respecte l'edició anterior s'observa el següent:

Taula 2
Increment en la recollida de residus a la Feria del 2003 respecte del 2002

	Vidre	Envasos	Oli	FORM	Cartró	Recuperat	Rebuig	Total
Increment	17.75%	32.65%	53.09%	79.80%	s.d.	56.38%	-25.35%	-1.71%

Font : Elaboració pròpia a partir de les dades de TECMED, CAVISA i Santos Jorge

El vidre va ser la fracció que més i millor es va recollir de manera selectiva.

La recollida de la matèria orgànica presentà un increment del 80% respecte l'any 2002. El plat compostable va ser un dels factors d'aquest increment ja que facilitava la separació a l'hora de recollir les taules i el pes dels plats va fer augmentar la quantitat total de matèria orgànica. La seva qualitat era similar a la que es recull en els municipis catalans.

El cartró va ser la tercera fracció més recollida i va permetre reduir la sensació de brutícia al Real en tant que, sovint, va evitar el desbordament dels contenidors de rebuig. El nivell d'impropis va ser reduït.

La recollida de l'oli de fregir va ser la quarta fracció més recollida i presentava una qualitat normal.

Els envasos lleugers van ser la fracció que més dificultats va generar a l'hora de separar-los. La presència de plats compostables va ser la principal font de contaminació. El resultat d'això va ser la generació de més rebuig del necessari.

2.3.2 Vaixella reutilitzable

Tot i que no era obligatori, moltes *casetas* (54%), van utilitzar vaixella reutilitzable.

Las *casetas* usaren coberts reutilitzables o escuradents en el 75% dels casos, tot i que en els moments de màxima afluència es servia part del menjar amb coberts de plàstic i plats compostables o de plàstic.

Els gots eren de plàstic a pràcticament totes les *casetas*.

2.3.3 Vaixella compostable

La Junta de Residus de la Generalitat de Catalunya va patrocinar la fira comprant els plats compostables.

Es va observar que un 44% de les *casetas* usaven els plats compostables i escuradents de fusta. No obstant, algunes persones confonien els plats compostables per plats de plàstic (veure apartat 2.3.3.).

2.4 Comunicació i difusió ambiental

2.4.1 Material editat

Pòsters dels circuits de recollida selectiva

Es va lliurar un pòster informatiu que descrivia els circuits de recollida de cada tipus de residus. Aquest es va penjar a les cuines i a les barres (als llocs més visibles pels treballadors). Aquest material es va imprimir en paper reciclat.

Guies ambientals

Cada caseta va rebre dues guies d'informació ambiental que recollien una descripció dels diferents tipus de residus que es generaven i els seus circuits específics de recollida. Per cadascuna de les fraccions també s'hi descrivien els beneficis ambientals del reciclatge. Aquestes guies es van imprimir en paper reciclat.

Pòsters identificadors

A l'interior de les *casetas* es van col·locar, en llocs ben visibles pels assistents, uns pòsters que les identificava com a col·laboradores amb la recollida selectiva de residus. Es pretenia informar als assistents sobre l'esforç que feien les *casetas* per fer una bona separació de les deixalles.

Diaris o revistes

Durant els dies que dura la fira, s'editen 3 números d'un diari gratuït: el *Diario de la Feria*. Es van elaborar 2 notes de premsa. Aproximadament el tiratge va ser de 12.000 exemplars cadascun d'ells.

També es van facilitar dues notes de premsa a la revista *Raíces Andaluzas* on s'explicava el programa de recollida selectiva i els resultats obtinguts. El tiratge de cadascuna va ser de 25.000 exemplars i es distribuïren de forma gratuïta.

2.4.2 Punts d'informació

El punt d'informació es va situar al mig del Real, prop de l'entrada principal al recinte. Aquest estava atès per personal de seguretat i dues hostesses que donaven, entre altres, informació sobre les activitats i els serveis de transport públic habilitats per a la fira.

2.4.3 Difusió dels resultats

Es va redactar un informe sobre la gestió dels residus a la fira que es va lliurar als participants del projecte (FECAC, Ajuntament de Barcelona i Junta de Residus).

També es van difondre els bons resultats entre els treballadors de les *casetas* en l'acte de

lliurament dels diplomes honorífics i la revista *Raíces Andaluzas* i el *Diario de la Feria* es van fer ressó del projecte.

2.5 Educació i sensibilització per la sostenibilitat

2.5.1 Formació als treballadors/ equips verds

Es va realitzar una sessió informativa adreçada als treballadors de les *casetas* per explicar els circuits de recollida dels residus. A aquesta reunió hi van assistir el 70% del total presents a la fira.

Els membres de l'equip verd també van assistir a una reunió formativa. En aquesta en aquesta se'ls hi va explicar la dinàmica de treball, les tasques a realitzar i la seva posició vers les *casetas*.

2.5.2 Equips verds

L'equip verd estava integrat per un conjunt de persones contractades que durant tots els dies de la fira van realitzar les següents tasques:

1. Visites diàries a les *casetas* per detectar si hi havia algun problema o dubte relacionat amb la separació dels residus (manca de bosses d'escombraries, pèrdua d'algun contenidor, dubte sobre on tirar algun tipus de residu, etc.).

2. Avaluació del comportament ambiental de les *casetas* mitjançant *checklists* on s'anali-zaven:

- La qualitat de la recollida selectiva que s'observava en el moment de la visita dels moni-tors.
- Els elements de decoració en funció de les seves característiques ambientals.
- Els materials emprats per a servir beguda i menjar.
- Els elements d'educació i sensibilització ambiental.
- L'actitud i la disposició mostrada pel personal davant els missatges dels monitors.
- Les característiques del grup de persones que treballen a les *casetas* i mesones.

3. Inspecció i avaluació matinal de la recollida de residus. Les avaluacions contemplaven la qualitat de les deixalles, si aquestes les treien en els contenidors i bosses corresponents, el nivell d'orde i neteja quan es dipositaven els residus a l'exterior de les *casetas* i *mesones*, així com el nivell de dificultat que significava haver generat un major volum de deixalles.

2.5.3 Premis

Aquest consistí en el lliurament de tres plaques honorífiques a les *casetas* amb un millor comportament ambiental i de diplomes distintius a totes les que haguessin col·laborat acti-vament en el projecte. També es va organitzar una sortida a instal·lacions ambientals, un ecoparc i a una planta de producció de biodiesel.

L'elecció dels premiats es va fer a partir de les dades diàries recollides pels monitors ambientals.

Els premis es van lliurar en l'acte de clausura de la Feria amb la presència de diverses per-sonalitats polítiques.

Cas 3: La festa de la Mercè, 2001

3 INTRODUCCIÓ

3.1.1 Fitxa descriptiva de l'esdeveniment

Localització	Barcelona (Catalunya)
Tipus d'espai	Entorn urbà
Durada de la festa	4 dies
Assistents	2.500.000 visitants
Procedència	Barcelona capital i àrea metropolitana
Tipologia de celebració	Festa major municipal
Activitats	Actes molts diversos: jocs per a nens, activitats educatives, exposicions, dinars populars, cercaviles, correfocs, concerts, piromusical, etc.
Inici de la celebració	El 1871 va ser quan es celebrà la primera festa amb una gran varietat d'actes

3.1.2 Elecció de l'esdeveniment

A continuació s'exposa, breument, la metodologia desenvolupada, els resultats obtinguts i les mesures proposades per reduir l'impacte ambiental i difondre els valors de la sostenibilitat a la Festa de la Mercè així com a altres celebracions que es desenvolupen a l'entorn urbà de Barcelona.

3.2 Objectiu del l'estudi

L'objectiu de l'estudi és:

- Desenvolupar una diagnosi ambiental sobre unes actuacions escollides segons els criteris:
 1. ser activitats o espais emblemàtics i que es repeteixen cada edició de les festes
 2. ser activitats fàcilment equiparables a altres esdeveniments festius de la ciutat
- Esmentar un seguit de propostes de millora de forma semblant a un Pla d'acció, però sense establir un calendari i uns recursos econòmics per a cada acció.

3.3 Metodologia

La metodologia emprada es pot resumir de la següent manera:

1. Accions prèvies

- Selecció de les activitats en funció als criteris esmentats anteriorment.
- Classificació de les activitats en funció al tipus d'acte que representen. Per exemple: concert al carrer, concert en un recinte tancat, activitat itinerant, etc. D'aquesta forma, les conclusions que s'extreguin podran ser aplicables a esdeveniments semblants.
- Elecció dels vectors a avaluar a cada activitat ja que no tots són rellevants a cadascuna d'elles. Per exemple, a la barra d'un bar el vector residus serà més significatiu que el soroll.

2. Recollida de dades: Treball de camp

- Recollida sistemàtica d'informació (monitorització) a través de diversos instruments: checklists, enquestes, mesures in-situ, impressions de primera mà, etc.

3. Recollida posterior de dades

- Petició de dades a organismes oficials com, per exemple, el servei d'escombraries.
- Mesures de soroll per comparar els nivells acústics durant la celebració amb els nivells habituals.
- Tractament de les dades.

4. Redacció de l'informe final

- Interpretació dels resultats i detecció dels problemes ambientals de la festa.
- Elaboració de les propostes de millora tenint en compte els factors que poden reduir o eliminar aquests problemes.
- Definició de les accions prioritàries en funció de les característiques de la festa, els costos relatius de les mesures respecte als esforços i els resultats esperats, la capacitat d'obtenir resultats palpables a curt termini i en el territori, etc.

3.4 Diagnosi ambiental

Les activitats escollides per desenvolupar la diagnosi ambiental de les festes de la Mercè van ser:

Activitats	Tipologia d'activitat
Passeig de Gràcia (jocs i activitats lúdiques al matí i concerts a la nit)	Mostra d'espais i jocs al carrer Concerts al carrer
Rambla del Raval (teatre, diables... al matí i concerts a la nit)	Espectacles al carrer Concerts al carrer
A l'estació de França (concerts musicals)	Concerts en espais tancats
Festa al Cel (exhibició aèria, trobada d'estels i paella popular gratuïta)	Activitats al front marítim
La Cavalcada (desfilada de capgrossos i gegants)	Activitats itinerants
El Piromusical (espectacle pirotècnic)	Piromusical

Acte: Passeig de Gràcia		
Vectors	Diagnosi ambiental	Recollida d'informació
Seguretat	Correcta zonificació de l'espai Adequat desplegament dels cossos de seguretat	Observació
Mobilitat	Bona connexió amb la xarxa de transport públic Regular accessibilitat amb transport privat Difícil mobilitat interior entre les zones laterals i central del passeig així com al llarg d'aquest	Observació
Energia	Utilització de grups electrògens per alimentar els equips de so, d'il·luminació, els inflables, les barres, etc.	Observació
Aigua	Consum principalment per a la neteja viària	Dada oficial
Qualitat de l'aire	Reducció dels nivells de contaminació durant els 4 dies de la festa (comportament semblant als caps de setmana i ponts festius)	Dada oficial
Residus	La dotació de papereres es va incrementar un 50% El servei de recollida de deixalles no es va reforçar	Dada oficial
Soroll	Els nivells eren elevats sobretot durant els concerts de la nit	Mesura
Comunicació/ educació	Les activitats i jocs diürns van versar sobre temes variats con la sostenibilitat, la pau, etc. No es va desenvolupar cap tasca educativa durant els concerts	Observació

Acte: Estació de França		
Vectors	Diagnosi ambiental	Recollida d'informació
Seguretat	Correcta zonificació de l'espai	Observació
Mobilitat	Bona connexió amb la xarxa de transport públic Bona accessibilitat amb transport privat Manteniment del funcionament normal dels vials circumdants	Observació
Energia	Utilització de grups electrògens	Observació
Residus	La font principal de residus va ser el got d'un sol ús Els envasos eren reutilitzables de gran volum (refrescos i cervesa) També hi havia ampolles de vidre per als licors Un problema creixent van ser els venedors ambulants (lateros) La recollida selectiva va ser deficient, sobretot als contenidors als que tenien accés els participants	Observació
Soroll	Els nivells eren més elevats de l'habitual	Mesura
Comunicació / educació	No es va transmetre cap missatge ambiental en els diversos canals de difusió utilitzats pels concerts	Observació

Acte: La Rambla del Raval		
Vectors	Diagnosi ambiental	Recollida d'informació
Seguretat	No es va avaluar perquè observacions sobre el terreny no preveien grans mancances	Observació
Mobilitat	Bona connexió amb la xarxa de transport públic, a peu i en bicicleta Difícil accessibilitat amb vehicle privat Manteniment del funcionament normal dels vials circumdants	Observació
Energia	Utilització de grups electrògens	Observació
Aigua	Consum d'aigua per a la neteja viària	Dada oficial
Residus	La font principal de residus va ser el got i els envasos d'un sol ús Deficient recollida selectiva per la manca de participació dels comerços de la zona	Observació
Soroll	Els nivells eren més elevats de l'habitual	Mesura
Comunicació / educació	No es va transmetre cap missatge ambiental	Observació

Acte: La Festa al Cel		
Vectors	Diagnosi ambiental	Recollida d'informació
Seguretat	No es va avaluar perquè observacions sobre el terreny no preveien grans mancances	Observació
Mobilitat	Bona connexió amb la xarxa de transport públic, a peu i en bicicleta Bona accessibilitat amb vehicle privat Manteniment del funcionament normal dels vials circumdants	Observació
Energia	L'exhibició aèria va ser l'activitat que més energia va consumir de tota la festivitat Utilització de grups electrògens per a la megafonia	Observació
Aigua	Consum d'aigua per a la neteja viària	Dada oficial
Qualitat de l'aire	Els nivells van ser semblants als esperats a un dia normal	Dada oficial
Residus	Gran generació d'envasos d'un sol ús per: la paella, els <i>xiringuitos</i> del front marítim i <i>el merchandising</i> i les mostres gratuïtes de begudes d'alguns patrocinadors Dotació de papereres insuficient	Observació
Soroll	Els nivells eren més elevats de l'habitual	Mesura
Comunicació / educació	El merchandising lliurat pels patrocinadors esdevenien residus que acabaven pel terra del recinte	Observació

Acte: La Cavalcada		
Vectors	Diagnosi ambiental	Recollida d'informació
Seguretat	Correcta regulació del tall de trànsit	Observació
Mobilitat	Bona connexió amb la xarxa de transport públic, a peu i en bicicleta Moderada accessibilitat amb vehicle privat	Observació
Energia	Utilització de grups electrògens per a alimentar els diversos escenaris que hi havia al llarg del recorregut	Observació
Residus	Les fonts principals van ser: el confetti i el got d'un sol ús No hi havia contenidors de cap mera per això tot el rebuig provenia de la neteja viària	Observació Dada oficial
Soroll	Els nivells superiors als habituals excepte a les Rambles	Mesura
Comunicació/ educació	No es va transmetre cap missatge ambiental però cal destacar l'atracció que va causar el pas del servei de neteja com a clausura del seguici. D'aquesta manera es va veure la tasca d'un servei essencial però que sovint queda dissimulat.	Observació

Acte: El Piromusical		
Vectors	Diagnosi ambiental	Recollida d'informació
Seguretat	Concentració elevada de persones que, al finalitzar l'espectacle, van col·lapsar les estacions de metro Presència visible dels serveis assistencials	Observació
Mobilitat	Bona connexió amb la xarxa de transport públic Accessibilitat reduïda amb vehicle privat perquè els aparcaments més propers a la zona van quedar inaccessibles amb la tallada d'alguns carrers La ubicació de l'esdeveniment era correcta ja que no interferia amb altres activitats	Observació
Energia	L'explosiu dels coets Electricitat per al funcionament de la font	Observació
Aigua	Consum d'aigua per a la neteja viària (l'aigua de la font només es canvia tres cops a l'any)	Dada oficial
Qualitat de l'aire	Els nivells van ser semblants als esperats un dia normal	Dada oficial
Residus	Els de l'espectacle pirotècnic Els envasos d'un sol ús de les barres de begudes La publicitat i material per a l'acció col·lectiva Deficient dotació de contenidors/ papereres	Observació
Soroll	Els nivells eren més elevats de l'habitual	Mesura
Comunicació/ educació	L'activitat conjunta va suposar la generació de molts residus	Observació

3,5 Resum de resultats i conclusions

A l'apartat anterior s'han exposat els trets ambientals característics de cada tipologia d'activitat estudiada. Amb això es pot constatar que determinats tipus d'actes produeixen uns efectes ambientals concrets diferents d'altres activitats o celebracions. A continuació es presenten, de forma resumida, els impactes generats a cada vector i els principals generadors d'aquests.

La seguretat és un dels vectors fonamentals per al correcte desenvolupament d'una activitat festiva. En general, els problemes principals podien provindre de la regulació del trànsit i de les accions que suposen riscos per a les persones. Tot i que no es van detectar problemes importants, les activitats itinerants i els actes multitudinaris (concerts de lliure accés i el piromusical) són les que presenta més riscos.

Pel que fa al **consum d'energia**, totes les activitats tenen una certa demanda però les que més energia han consumit són el piromusical i els concerts.

El consum majoritari d'aigua prové de l'ús d'aquesta per a la neteja viària urbana i del consum als sanitaris habilitats a la majoria d'espais festius.

La **qualitat de l'aire** va seguir el patró de qualsevol cap de setmana. Per tant, no es pot extraure cap conclusió de l'efecte de la festa sobre aquest vector en cap de les activitats estudiades.

Pel que fa **als residus**, la principal font són els envasos d'un sol ús i el material de difusió i merchandising. Això es dona sobretot en esdeveniments multitudinaris en espais oberts com ara els concerts, el Piromusical i la Festa al Cel. Les activitats itinerants també generen residus dispersos que acaben al terra.

En relació **al soroll**, els resultats observats són que, d'acord amb la zonificació acústica de Barcelona, la tria d'espais de la festa va ser correcta. Tot i això, els nivells mesurats mostren que totes les activitats superaren els nivells habituals i els nivells guia establerts a l'ordenança municipal. Si s'ordenen les activitats avaluades de menor a major nivell de soroll obtindrem la següent llista:

- Piromusical
- Activitats itinerants
- Mostra d'espais i jocs al carrer
- Festival aeri
- Concerts en espais condicionats
- Concerts al carrer

Les **activitats educatives i participatives** es van concentrar en horari diürn i tenien un format mitjà. A la Mercè aquestes es van donar al Passeig de Gràcia amb els tallers i activitats i a la Rambla del Raval amb el circ, el teatre al carrer i les activitats d'animació infantil. Les repercussions ambientals es centren en la idoneïtat del missatge que va ser correcta en el primer cas, tot i que s'hauria de potenciar el paper transversal de la sostenibilitat a totes les activitats.

Finalment, la **comunicació ambiental** va presentar deficiències ja que els missatges ambientals va ser més aviat escassos. Només es van recollir missatges amb aquesta temàtica als següents materials:

- La pàgina web de la festa. La informació rellevant versava sobre l'accessibilitat en transport públic i els espais reservats per a persones discapacitades.
- El programa de festes. Es va introduir alguna informació sobre com dur a terme actuacions sostenibles a la festa (dia sense cotxes, seguretat al correfoc, accessibilitat als espais per persones amb discapacitats, descripció de les activitats de Passeig de Gràcia).
- La premsa escrita. Aquí es feia difusió dels horaris de metro.
- Tríptics, fulletons, etc. L'ajuntament va editar pòsters i tríptics sobre els horaris del metro que es distribuïen a les estacions de metro. També van editar un sobre "El dia sense cotxes".

Tipologia d'activitat	Vectors més problemàtics
Concerts	Seguretat, Soroll i Residus
Activitats educatives i de mig format	Comunicació/ educació i Residus
Activitats itinerants	Seguretat i Residus
Piromusical	Seguretat i Residus

6 ANNEXOS

6.1 Annex I: Fragment de *checklist* per a la festa major de la UAB 2002

Aquest exemple de *checklist* recull els passos a seguir per introduir només tres de les mesures de sostenibilitat que es van executar a la festa major de la UAB 2002: els itineraris de natura (IN), el got reutilitzable (GOT) i la recollida de la matèria orgànica (MO).

Dia	Hora	Acció	Responsable	Estat
18-set		Contactar amb l'empresa dels gots per fer una comanda (GOT)	OSHA* 1	
4-oct		Buscar un professor per a realitzar l'itinerari de natura (IN)	OSHA 2	
4-oct		Difondre l'itinerari de natura i coordinar les inscripcions (IN)	Tècnics d' Estudiants	
16-oct		Bestreta de canvi (GOT)	OSHA 1	
16-oct		Contactar per als contenidors d'escombraries (MO)	OSHA 1	
16-oct		Reserva de bosses de plàstic per escombraries (MO)	OSHA 1	
17-oct	matí	Contactar amb les persones inscrites a l'itinerari de natura (IN)	OSHA 2	
17-oct	matí	Impressió de la normativa del got amb paper Festa Major (GOT)	OSHA 3	
17-oct	matí	Imprimir pòsters de matèria orgànica (MO)	OSHA 3	
17-oct	matí	Comprovació de la reserva d'espais per contenidors i PV** (MO)	OSHA 1	
17-oct		Passar el reglament del got als PV verds (GOT)	OSHA 3	
17-oct		Lliurament de 200 gots i samarretes a Cultura en Viu (GOT)	OSHA 1	
17-oct		Lliurament de gots i samarretes als bars (GOT)	OSHA 3- PV	
17-oct		Netejar els contenidors per a la matèria orgànica (MO)	Empresa de neteja	
17-oct	18:00	Col·locació de 6 contenidors de matèria orgànica (MO)	PV - Empresa de neteja	
17-oct	18:00	Càrrega de gots en l'autobús per baixar-los al recinte festiu (GOT)	PV	
17-oct		Baixa de caixes i tiquets per a les samarretes, gots, guardaropia i aparcament de bicicletes (GOT)	OSHA 1- PV	
17-oct		Càrrega de bosses d'escombraries als PV (MO)	PV	
17-oct	19:00	Penjada de pancartes a l'espai de la paella (MO)	Manteniment	
17-oct	19:00	Penjada de pancartes als punts de reciclatge (MO)	Manteniment	
18-oct	9:00	Repartiments de papereres, gots i bosses a les paradetes (GOT)	PV	
18-oct	9:00	Penjar rètols de paella (MO)	Manteniment	
18-oct	10:00	Inici de la venda de gots (GOT)	PV	
18-oct	10:00	Inici de l'itinerari de natura (IN)	Professor	
18-oct	16:00	Agrupament dels contenidors de m.o. després de la paella (MO)	PV	
18-oct	22:00	Tancament dels PV verds (GOT)	OSHA 1	
21-oct	9:00	Arranjament de les deixalles de la festa major (MO)	PV	

* Oficina de Seguretat i d'Higiene Ambiental

** Pools verds

6.2 Annex II: Llistat de possibles indicadors per al seguiment dels resultats

Aquest llistat no és exhaustiu sinó que només és una petita mostra d'alguns indicadors senzills que es poden utilitzar per monitoritzar i avaluar la sostenibilitat d'un esdeveniment festiu.

L'elecció d'uns o altres dependrà dels recursos disponibles i de la facilitat per obtenir les dades necessàries per al càlcul dels indicadors.

Vector	Indicadors	Unitats de mesura
Zonificació interior	<ul style="list-style-type: none"> Espai lliure Punts de <i>wild peeing</i> 	Superfície m ² i % respecte el total Núm.
Seguretat	<ul style="list-style-type: none"> Redacció d'un pla de seguretat Prevenició de riscos ambientals* Assistències d'urgència i motius Assistents als cursos de formació Accions de difusió de les mesures de seguretat 	Si o no % Núm. i % desglossat per motius Núm. i % respecte el total Núm.
Mobilitat	<ul style="list-style-type: none"> Mobilitat a l'esdeveniment Volum de trànsit (flux d'entrades i sortides) Grau d'ocupació dels vehicles privats Tiquets combinats venuts Bicicletes aparcades als aparcaments vigilats Desaparició dels senyals Visites a la pàgina d'internet de mobilitat Preguntes al PIA relacionades amb la mobilitat 	Núm. i % per a cada mode Assistents/ hora Persones/ unitat Núm. i % respecte el total Núm. Núm. i % respecte el total Núm. Núm.
Residus	<ul style="list-style-type: none"> Vaixella reutilitzable Vaixella retonables Àrees d'aportació instal·lades Recuperació de residus* 	Núm. i % respecte el total Núm. d'unitats llogades/ retornades Núm. % de cada fracció
Ús de l'aigua	<ul style="list-style-type: none"> Consum d'aigua d'abastament per sectors* Aixetes de baix consum Sanitaris de baix consum Dutxes de baix consum 	Litres i % per sector Núm. i % respecte el total Núm. i % respecte el total Núm. i % respecte el total
Ús de l'energia	<ul style="list-style-type: none"> Consum energètic per tipus d'energia* Consum energètic per sector* Grau d'abastament energètic en recursos renovables* Aparells eficients instal·lats Captadors solars (fotovoltàics i tèrmics) Vehicles o aparells que utilitzen biocombustible Qualitat de l'aire 	i % per tipus i % per sectors % Núm. i % respecte el total Superfície m ² Núm. i % respecte el total Nivells de CO, SO ₂ , NO _x i O ₃
Soroll	<ul style="list-style-type: none"> Soroll a diversos punts (interns i externs al recinte) Accions d'informació realitzades Persones/ habitatges visitats per donar informació Acompliment dels horaris de les actuacions 	Leq Núm. Núm. Interval de desviament
Protecció del sòl i l'entorn natural	<ul style="list-style-type: none"> Superfície de sòl protegit de les zones sensibles* Arbres/ àrees protegides Àrees restringides a la circulació Punts de <i>wild peeing</i> Instal·lacions connectades i no al clavegueram 	m ² i % respecte el total Núm. i % respecte el total m ² Núm. Núm. i % respecte el total
Comunicació i difusió	<ul style="list-style-type: none"> Existència d'un pla de comunicació Material editat en paper reciclat Material editat (tríptics, pòsters...) Missatges difosos per megafonia Actuacions de comunicació Visites a la pàgina d'internet de mobilitat Preguntes al PIA relacionades amb la mobilitat Productes de merchandising de comerç just 	Si o no Quantitat i % respecte el total Núm. i % respecte el total Núm. i % respecte el total Núm. Núm. Núm. Núm. i % respecte el total

Educació i sensibilització	<ul style="list-style-type: none"> • Sessions de formació • Persones integrants dels equips verds • Activitats amb temàtica ambiental i/o social • Espectacles amb contingut per la sostenibilitat • Participants en els premis 	Núm. de pers.formades i % sectors Núm. Núm. i % respecte el total Núm. i % respecte el total Núm.
Productes de consum	• Productes que fomenten la sostenibilitat**	%
Inserció i participació	<ul style="list-style-type: none"> • Serveis adaptats per a persones amb mobilitat reduïda • Voluntaris per a fer de guies o acompanyants • Grau de satisfacció dels serveis oferts • Barreres arquitectòniques detectades • Empreses d'inserció contractades • Voluntaris/ camps de treball realitzats • Entitats locals col·laboradores en la celebració • Beneficis destinats a causes humanitàries 	Núm. i % per sector Núm. Núm. Núm. Núm. Núm. Núm., volum d'inversió i % del total €
Aspectes transversals	<ul style="list-style-type: none"> • Patrocinadors sostenibles • Despesa en medi ambient* • Despesa en prevenció i seguretat • Gestió sostenible de les empreses contractades 	Núm. € i % € i % Núm. d'empreses amb certificació
* Sistema municipal d'indicadors de sostenibilitat		
** Indicadors comuns europeus		

6.3 Annex III: Relació de possibles mesures de sostenibilitat

En aquesta taula es recull, de forma sintètica, algunes mesures de sostenibilitat que es poden executar en diferents àmbits per aconseguir una festa més sostenible.

La fase d'implantació respon al moment en que s'ha d'introduir cada mesura i equivalen a la fase de disseny de l'esdeveniment festiu (1), fase de preparació del recinte festiu (2) i fase de celebració de l'esdeveniment (3).

Àmbit d'actuació	Mesura	Fase d'implantació
Disseny i planificació de l'espai	a) Evitar les zones ambientalment sensibles	1
	b) Evitar la proximitat a zones inundables	1
	c) Evitar els riscos d'aigua d'escorrentia	1
	d) Controlar els espais on es celebren grans actuacions	1
	e) Ubicar les activitats en funció de la sensibilitat acústica de cada zona	1
	f) Garantir l'existència de xarxa viària	1
	g) Assegurar la connexió amb sistemes de transport més sostenibles	1
	h) Fer la previsió d'espai per a tots els serveis	1
	i) Reservar vials de serveis	1
	j) Fer una correcta distribució dels espais	1
	k) Definir vies de pas eficients	1
	l) Delimitar adequadament els espais	2
	m) Reservar espai suficient als escenaris	1-2
	n) Distribuir els sanitaris correctament	1-2
Seguretat	a) Regular el trànsit	2-3
	b) Elaborar un pla de seguretat per a esdeveniments multitudinaris	2
	c) Delimitar vies d'evacuació	1-2-3
	d) Millorar la formació dels treballadors dels serveis de vigilància i seguretat	2
	e) Promoure la seguretat als escenaris	2-3
	f) Informar sobre les mesures de seguretat als possibles afectats	2-3
Mobilitat	a) Millorar el servei de transport públic	2
	b) Promoure el transport públic	2-3
	c) Instaurar mesures de prioritització del transport públic (transport públic) i/o col·lectiu	3

	d) Establir el sistema de Park and Ride	2
	e) Oferir tiquets combinats	2
	f) Oferir el sistema de cotxe compartit (<i>Carpool</i>)	2-3
	g) Instaurar mesures sobre el transport privat	3
	h) Col·locar aparcaments per a bicicletes	2-3
	i) Senyalitzar les rutes d'accés	2
Residus	a) Utilitzar vaixella reutilitzable	3
	b) Establir el sistema de vaixella retornable	
	c) Utilitzar vaixella compostable	3
	d) Incloure requisits d'envasat en els contractes d'explotació de bars	2
	e) Introduir les bosses de residus obligatòries	3
	f) Fer la recollida selectiva al recinte	3
	g) Fer la recollida selectiva a l'interior	2-3
Ús i contaminació de l'aigua	a) Col·locar mecanismes d'estalvi d'aigua	2
	b) Adequar la qualitat de l'aigua en funció del seu ús	2-3
	c) Reduir la càrrega contaminant de l'aigua	3
	d) Recollir les aigües residuals correctament	2
	e) L'aigua a l'entorn	1
Ús de l'energia	a) Fomentar les activitats amb llum natural i que no requereixin un elevat consum energètic	1
	b) Fer una correcta il·luminació	2
	c) Ajustar l'horari d'il·luminació	2-3
	d) Utilitzar aparells eficients i de baix consum	2-3
	e) Procurar la connexió a la xarxa elèctrica	2
	f) Produir i consumir energies renovables	2-3
Soroll	a) Integrar el soroll en la planificació de la festa	1
	b) Orientar les fonts de soroll	2
	c) Acomplir estrictament els horaris establerts per a l'actuació.	2
	d) Realitzar una campanya de comunicació	3
Sòl i entorn natural	a) Protegir el sòl	2
	b) Evitar fer excavacions	2
	c) Protegir la vegetació	2
	d) Recollir correctament les substàncies contaminants	2-3
Comunicació i difusió	a) Elaborar un pla de comunicació	2-3
	b) Escollir correctament el material a editar	2-3
	c) Fer una difusió del material respectuosa amb el medi ambient	2-3
	d) Introduir informació a la pàgina web	2
	e) Escollir un <i>merchandising</i> responsable	2
	f) Establir punts d'informació	3
	g) Establir pools verds	3
	h) Fer difusió per megafonia	3
Educació i sensibilització	a) Fer formació als treballadors/ equips verds	2
	b) Organitzar equips verds	2-3
	c) Desenvolupar activitats/jocs lúdic-educatius per la sostenibilitat	1
	d) Contractar espectacles lúdics responsables	2-3
	e) Introduir els premis de sostenibilitat	2-3
Productes de consum	a) Fomentar els mercats de segona mà	3
	b) Vendre productes locals	2-3
	c) Vendre productes de comerç just, ecològics i d'ecodisseny	2-3
Inserció i participació social	a) Mobilitat per a tothom	1-3
	b) Contractar serveis a empreses d'inserció laboral	2
	c) Establir i promoure el voluntariat i els camps de treball a l'esdeveniment	3
	d) Fomentar la participació social	1-2-3
	e) Col·laborar en causes humanitàries	1
Aspectes transversals	a) Buscar patrocinadors sostenibles	2
	b) Normativa ambiental	2

Bibliografia i planes web d'interès

- Delgado Ruiz, Manuel (1992) **La Festa a Catalunya avui**. Barcanova
- Delgado Ruiz, Manuel (inèdit) *Festa i espai públic* fotocopiats
- Fornés, Josep (inèdit) *La festa instrument de participació* fotocopiats
- Rodríguez Becerra, Salvador (1984) *Las fiestas de moros y cristianos en Andalucía* a *Gazeta de Antropologia* num. 3 consultat a http://www.ugr.es/~pwalc/G03_Salvador_Rodriguez_Becerra.html el 7/1/04
- Rubio, Marta & Muñoz, Paco (2002) *Fiestas y grandes eventos: Oportunidades para la Educación Ambiental* a **La Educación Ambiental en España: 34 Experiencias** VI Congreso Nacional de Medio Ambiente. Colegio Oficial de Físicos Unión Profesional, Aproma y Instituto de la Ingeniería de España. Madrid.
- Ajuntament de Barcelona (2001). **Les festes més sostenibles**. Guies d'Educació Ambiental 6. Ed. Aj. Barcelona
- Universitat Autònoma de Barcelona (2002) **La gestió ambiental a la Universitat Autònoma de Barcelona**. Memòria 2000-2001. UAB.
- <http://residus.caib.es/administracio.htm>. Consulta 23-04-2004
- <http://www.gobmallorca.com/comuni/991216b.htm>. Consulta 23-04-2004
- <http://www.uab.es/osha>. Consulta 23-04-2004
- <http://www.smash-events.net..> Consulta 23-04-2004
- <http://www.recycleworks.org/schools/nowaste.html>. Consulta.23-04-2004.
- <http://www.rco.on.ca/millennium.html>. Consulta 23-04-2004
- <http://www.kcb.org/recycgui.html> Consulta. 23-04-2004
- <http://www.epa.gov/epaoswer/non-hw/reduce/grn-mtgs/>. Consulta. 23-04-2004
- <http://www.wastewiseevents.wasteboards.nsw.gov.au/default.asp>. Consulta. 23-04-2004
- <http://www.wastewiseevents.wasteboards.nsw.gov.au/casestudies/FloraFestival2000.do>. Consulta 23-04-2004
- http://www.bcn.es/agenda21/pagines_noves/FitxesSostenibilitat.htm. Consulta. 23-04-2004

Resumen

El resumen en castellano e inglés del documento original en catalán *Grans esdeveniments festius. Anàlisis i experiències per la sostenibilitat* recoge exclusivamente la primera parte del mismo, donde se analizan las relaciones entre los grandes eventos y la sostenibilidad. Los casos prácticos no se han traducido, puesto que en ellos se reiteran muchos de los consejos y se ofrecen resultados concretos. Los contactos directos con los promotores y organizadores aparecen en las fichas de los casos concretos y el lector que desee más información puede dirigirse a ellos directamente.

El título de este documento se presta a una doble lectura. La primera plantea los grandes acontecimientos festivos como materia de estudio e intenta minimizar su impacto ambiental, haciendo que las fiestas se celebren de un modo más respetuoso con el entorno y los principios del desarrollo sostenible. La segunda aborda el evento festivo como oportunidad para la puesta en práctica de iniciativas, experiencias y mensajes que sirvan para difundir los principios y los valores de la sostenibilidad.

Este documento no es una guía para la realización de fiestas más sostenibles ni un manual de un sistema de gestión ambiental y de la sostenibilidad en las celebraciones, ni una guía de referencia para la obtención de distintivos de sostenibilidad. Sin embargo tanto las reflexiones como los ejemplos que contienen pueden ser útiles para este fin.

El documento es una reflexión y una recopilación de casos prácticos relevantes en el campo de la ambientalización y la búsqueda de la sostenibilidad en el marco de los grandes eventos, especialmente los que tienen como hilo conductor la fiesta y las celebraciones multitudinarias. El texto presenta dos partes diferenciadas: una teórica, que comprende desde el inicio al capítulo 4, y otra referente a la aplicación, conformada por el capítulo 5 con diferentes casos prácticos.

Los casos se completan con anexos de documentación de trabajo que pueden ayudar todo aquél que quiera impulsar y llevar a cabo unas celebraciones más sostenibles.

Introducción

Normalmente, las discusiones sobre sostenibilidad van ligadas a procesos productivos agrícolas, industriales, de infraestructuras, de turismo o de determinados servicios.

Hablar de sostenibilidad en los espacios de ocio es menos frecuente. La utilidad de plantearse un estudio analizando la sostenibilidad de los grandes eventos viene dada por el hecho de que este tipo de sucesos es cada vez más inherente a las sociedades urbanas contemporáneas.

La fiesta, además de presentar aspectos rituales, incide sobre la sociedad, el sistema productivo y, cada vez más, sobre el medio ambiente. Por lo tanto, si hay acuerdo en que las fiestas tienen incidencia sobre la sostenibilidad, cabe pues comenzar a analizarlas desde este

punto de vista, un primer paso para potenciar sus aspectos positivos y paliar los negativos.

Un intento de definición de fiesta

La fiesta, en el sentido más amplio de la palabra, es la expresión que sintetiza en el espacio y el tiempo un evento colectivo que engloba a personas y recursos, y en el que los que participan desean disfrutar de forma individual y colectiva a la vez.

La fiesta debe tener una vocación pública, tal como indica la etimología de la palabra: *díe fasti*, jornadas en las que es propicia la celebración de algún evento público, en contraposición a los *díe nefasti*, durante los cuales no se recomendaban las actividades públicas. Las fiestas son aquellos acontecimientos colectivos vividos independientemente de su proclamación oficial.

Fiestas y rituales

Desde un punto de vista antropológico, la fiesta tiene un gran contenido ritual. Las fiestas configuran el tiempo vivido y son hitos de referencia en las vidas humanas.

Este tipo de rituales actúan como válvula de escape de tensiones sociales de difícil freno: se da licencia a una revolución controlada contra las normas de convivencia, y determinados grupos o la sociedad en general experimentan una reducción de las restricciones a que habitualmente se ve sometida su libertad. La contrapartida es, siempre, el retorno del orden al final de la fiesta.

Incluso los rituales festivos impulsados por las administraciones públicas y el poder aceptan esta trasgresión. La fiesta es un pacto de poder entre los administradores y los políticos por un lado y los ciudadanos por otro. Se produce una redefinición de las normas sociales de comportamiento que recuerda al poder la provisionalidad del orden y a la sociedad su inestabilidad. Al final la fiesta termina y se vuelve al orden preestablecido.

Fiesta y sociedad

La fiesta contribuye a fortalecer los lazos sociales: establece o renueva un compromiso entre humanos que el rito se encarga de sellar. Una sociedad que no celebre fiestas está constituida sobre una base precaria y rápidamente se torna frágil y vulnerable, o sencillamente es que ha dejado de ser una unidad o no lo ha sido jamás.

Por lo tanto, la fiesta es un acto comunitario que no se puede aislar del contexto social y cultural en el que se desarrolla. Depende de un determinado grado de consenso social y cultural para que se pueda celebrar. Así, las fiestas imprimen carácter a las sociedades que las celebran.

Asimismo, las fiestas presentan una determinada visión del entorno y de la forma cómo la sociedad lo transforma y lo utiliza. En las sociedades más aisladas, ligadas a los ciclos naturales, existen las fiestas de la vendimia o de la siega, ligadas a las estaciones del año. Se trata de fiestas que, con la misma temática, toman formas muy diversas.

En cambio, en las sociedades globalizadas con manifestaciones sociales o productivas de tipo masivo, las fiestas tienen una escala de celebración mucho más amplia. La temática no tiene tanto protagonismo y son más homogéneas en sus formas. A pesar de la uniformidad a la

que tienden las expresiones festivas, éstas no han dejado de ser un instrumento de participación e identificación social. La fiesta ha pasado de ser la forma en la que se visualizaba la identificación con la sociedad o la comunidad para devenir el contenido y el configurador del sentimiento de pertenencia al grupo.

La fiesta configura un «nosotros», los participantes, frente al resto que no participa. Es el vehículo que permite tomar conciencia al individuo de la pertenencia o no al grupo y a la sociedad.

No obstante, la promulgación oficial de festividades no vividas socialmente es un indicador de falta de cohesión social, y permite afirmar que las fiestas promovidas desde el poder, sin una participación de la sociedad civil, suelen ser un signo de la debilidad de la base sobre la que se asienta la cohesión social.

Fiesta y economía

Cualquier expresión festiva de tipo masivo genera intereses económicos a su alrededor. De hecho, la palabra *feria*, con connotaciones festivas, lleva también asociadas acepciones comerciales y económicas.

Las aproximaciones al fenómeno de la fiesta menos elaboradas desde un punto de vista económico la han tomado como instrumento de regulación de los excedentes del sistema productivo. Así, en las sociedades preindustriales, las fiestas frecuentemente coinciden con la recolección, la vendimia o la siega.

En las sociedades postindustriales o globalizadas ya no hay periodos de generación de excedentes productivos, y por lo tanto la interpretación de la fiesta como fenómeno de regulación de excedentes es insuficiente. La fiesta ha intervenido en el aprovechamiento del tiempo libre de sectores sociales cada vez más amplios. El ocio y la fiesta se han revelado como un instrumento inductor de actividad económica, cuya máxima expresión son los parques temáticos o los grandes eventos deportivos o mediáticos.

Incluso algunos nuevos espacios urbanos necesitan de grandes eventos inaugurales que configuran una especie de rito iniciático paralelo a los de los miembros de las tribus en sociedades recolectoras. Esta dimensión urbanística de la fiesta tiene una translación en la economía urbana, que afecta a los precios del suelo y las viviendas.

Hay colectivos que se aprovechan de la fiesta como modo de vida. Los feriantes, los profesionales de la fiesta e incluso el poder han visto en ella una plataforma de proyección pública. Pero es el comercio el que ha tomado mejor nota de ello: basta con pasearse por un gran centro comercial para comprobarlo.

Estos nuevos modelos de fiesta, encarnados en parques temáticos, grandes centros comerciales o macro-festivales, introducen una segmentación social entre quienes pueden participar y quienes no pueden pagar la entrada para acceder a ellos. No obstante, en las sociedades vivas, los colectivos marginales desarrollan formas de expresión festivas alternativas a la tendencia comercializadora. El nacimiento del «botellón» entre los jóvenes es una respuesta alternativa a la diversión de las zonas de discotecas o bares musicales.

Fiesta y sostenibilidad

La tensión ambiental y la crisis de sostenibilidad que hemos provocado en nuestro planeta están arriesgan-

do la perdurabilidad de su sistema social y productivo. Hay bastante consenso en que la organización socioeconómica en la que se basa nuestra convivencia y la forma cómo nos relacionamos con nuestro entorno se deben poner en cuestión.

Del mismo modo que hace falta reformar las formas de producción de bienes y servicios, también debe modificarse la manera en la que los humanos de las sociedades postindustriales viven su ocio.

El aumento de las transacciones comerciales ha convertido el planeta en una verdadera red interdependiente en la que los impactos ambientales y sociales de las acciones locales pueden tener efectos diferidos sobre otros lugares muy lejanos.

Las fiestas multitudinarias, en tanto que eventos ligados a un territorio, no están exentas de los efectos ambientales y sociales diferidos antes mencionados. Por lo tanto, deben contemplarse como parte del sistema social y productivo actual, que se sustenta en la explotación de los recursos naturales.

Las fiestas pueden ser analizadas a modo de sistema, tal como se ilustra en el gráfico 1. Si se contempla dicho sistema con detenimiento, la información y la comunicación desempeñan un papel clave en el desarrollo de la celebración. Si a ello se le añade el hecho de que la fiesta proporciona un entorno en el que las personas aumentan su receptividad, la fiesta se revela como el momento y el lugar idóneo para emitir mensajes que actúen en beneficio de la sostenibilidad. Obviamente, para que estos mensajes sean creíbles y puedan llegar a penetrar hará falta que sean vividos, que se experimenten en la realidad. Si un evento festivo quiere ser sostenible, debe procurar que la práctica y las acciones que en él se realicen contemplen y apliquen criterios de sostenibilidad.

Análisis de las fiestas

En este apartado se realiza una primera aproximación a los diferentes tipos de fiestas, describiendo los agentes implicados, los espacios, su temática, su duración y el número de asistentes. Se apuntan también posibles problemas de sostenibilidad asociados a las celebraciones festivas y las líneas generales que cabe incorporar si se quiere minimizar esta problemática.

Agentes implicados: En todo proceso festivo, las personas desempeñan un rol determinado. En la tabla 1 se presentan los principales agentes implicados en la realización de las celebraciones festivas. Para cada uno de ellos se han descrito los servicios que facilitan y los efectos ambientales de su actividad, así como la implicación y las acciones que deberían asumir en las fiestas teniendo en cuenta criterios de sostenibilidad.

Tipos de fiestas: Las celebraciones festivas pueden ser muy diferentes. No obstante, existen unos parámetros que las caracterizan y permiten agruparlas. Los servicios y las actividades que ofrece la fiesta varían en función de su temática, aunque a grandes rasgos se puede apuntar que en la mayoría de celebraciones habrá zonas donde se sirve comida y bebida, además de espectáculos, servicios...

La escala: El número de asistentes a una fiesta puede ser muy variado en función del tipo de celebración. Dependiendo de si se trata de una fiesta casera o escolar, de un concierto multitudinario, etc., la participación puede abarcar desde unas decenas o centenares de personas hasta grandes aglomeraciones. Cuantos más asistentes participen, más compleja tenderá a ser la celebración.

La duración: No hay un patrón definido en lo que se refiere a la duración de un acto festivo. Puede haber fiestas de gran formato que duren un único día o incluso una semana. Este factor determinará la existencia de determinados servicios asociados al mantenimiento diario de las instalaciones y de atención a las personas.

El entorno: Las celebraciones se pueden realizar en entornos urbanos o naturales. En ambos casos es posible celebrarlas en recintos abiertos o cerrados. Estos factores influyen en la existencia de ciertos servicios y la necesidad de considerar diferentes aspectos en función del entorno y el recinto escogidos.

Problemáticas asociadas a la sostenibilidad de las fiestas y estrategias para una correcta gestión

Diseño y planificación del espacio festivo

Hay que diferenciar dos escalas de trabajo: dónde se ubica el recinto festivo y el diseño interior del espacio. En lo referente a la ubicación del recinto festivo, debe considerarse el entorno urbano o el natural. Las aglomeraciones urbanas permiten disponer de muchos servicios, pero plantean problemas de convivencia con los vecinos, de congestión circulatoria, riesgos... En los entornos rurales o naturales, más frágiles, dichos problemas son de sensibilidad ecológica.

El tipo de recinto influye en las clases de impacto. Los recintos abiertos aumentan el área de impacto y pueden producir masificaciones incontroladas que generen inseguridad. Los recintos cerrados intensifican el impacto en una zona concreta y requieren mayores medidas de evacuación.

Al escoger un espacio para la fiesta, deben seguirse las premisas siguientes: ubicar el recinto festivo en una zona donde se minimicen los riesgos naturales y que esté bien conectada a la red de transporte público, y considerar el tipo de actividades del entorno inmediato para interferir lo más mínimo.

La ordenación interna debe tener en cuenta todos los servicios y requerimientos necesarios para su celebración: escenarios, bares y restaurantes, chiringuitos, servicios de salud, entradas y salidas, vías de emergencia y servicio, zonas de acampada... Si no se planifica el espacio, se pueden producir problemas importantes desde un punto de vista logístico y de sostenibilidad.

Al planificar, deben tenerse en cuenta las prioridades siguientes: definir los espacios reservados para el público y los servicios, reservar un espacio para cada uno de los servicios que se deben instalar en el recinto, diseñar el espacio de manera que los flujos de circulación de personas y vehículos no se interfieran. Cabe poner mucha atención en los accesos y las salidas, y controlar

el tráfico de los alrededores, no sólo antes de la celebración, sino también durante y después de la misma.

Es importante elaborar un plan o un protocolo de seguridad, así como formar a los trabajadores sobre las actuaciones que deben llevarse a cabo en caso de emergencia, informar a los asistentes sobre los comportamientos de riesgo y sus consecuencias sobre la salud y el bienestar de todos, y señalar las rutas de evacuación del recinto.

Una movilidad masiva de personas y bienes puede llevar asociadas determinadas problemáticas, como la congestión del tráfico, el riesgo de accidentes, la ocupación extensa del territorio para aparcamiento y la generación de elevados niveles de ruido y de emisiones a la atmósfera.

Por ello se debe fomentar la seguridad de los desplazamientos y minimizar los impactos sobre el entorno inmediato. También es preciso potenciar la utilización de medios de transporte más sostenibles, como el transporte público o los desplazamientos a pie o en bicicleta, así como desincentivar el uso de los coches.

En un evento, las principales problemáticas asociadas a los residuos son el alto nivel de generación de los mismos y su diversidad, sin olvidar la suciedad, la degradación y la contaminación del suelo y, en menor medida, de las aguas. Se necesitan, pues, equipos de limpieza que trabajen de forma intensiva para recoger los residuos.

En una celebración que persiga reducir el impacto ambiental ocasionado por los residuos, se ha de trabajar siguiendo una línea que permita identificar las fuentes generadoras y su naturaleza con el fin de introducir las medidas más adecuadas. Asimismo, debe minimizarse la generación de residuos utilizando sólo los materiales necesarios y fomentando la reutilización, y maximizar la recogida selectiva proveyendo suficientes contenedores e integrándolos en los circuitos de recogida selectiva de la zona. Además, se debe reducir el vertido incontrolado de residuos, garantizando un servicio de recogida efectivo con medios humanos y materiales suficientes.

En una fiesta, el principal consumo de agua se concentra en las cocinas, las fuentes, los lavabos y las duchas. Particularmente en los recintos asfaltados y superficies duras, a menudo se utiliza agua a presión para la limpieza viaria.

Las aguas residuales que se generan en las fiestas son consecuencia del uso de sanitarios y duchas. Las estrategias a seguir se centran en la reducción del consumo de agua por medio de dispositivos y electrodomésticos ahorradores, en la adecuación del agua a su finalidad, ya que no todos los usos requieren agua potable, y en el establecimiento de un sistema de recolección de aguas residuales.

El uso de la energía en una celebración festiva es fundamental para poder desarrollar la mayor parte de las actividades y servicios. A grandes rasgos, se puede diferenciar entre el consumo de energía asociado al desarrollo de la fiesta y el del transporte.

Aunque en las fiestas el consumo de energía suele ser menor que en la mayoría de las actividades industriales, ello no exime a los organizadores de realizar un consumo más racional de la misma y reducir las emi-

siones de gases contaminantes. Así pues, se debe potenciar la producción *in situ* de energías renovables, priorizar el uso de energía de la red eléctrica ante la proveniente de grupos electrógenos y utilizar maquinaria e instrumentos de bajo consumo.

El uso del transporte público, los desplazamientos a pie y en bicicleta, y el uso de vehículos con motores eléctricos o biocombustibles son medidas que contribuyen a una menor contaminación atmosférica.

Muchas de las actividades festivas devienen fuentes de ruido y de posible contaminación acústica si afectan a la población que no participa en la fiesta y reside en sus inmediaciones. Otro tipo de contaminación puede ser la derivada de la utilización de alumbrado nocturno, que puede afectar a la fauna nocturna que habita en las zonas próximas al espacio donde se celebra la fiesta.

Para paliar los efectos del ruido, durante la planificación debe tenerse en cuenta la ubicación del recinto, así como los horarios de las actividades, y adecuar los niveles de ruido a la sensibilidad acústica de la zona donde se emplaza la fiesta. También hay que dimensionar correctamente la sonorización en función de la actividad e introducir medidas correctoras para reducir las molestias originadas a la población.

La estrategia para paliar los efectos de la contaminación lumínica se basará en el uso de sistemas de iluminación de potencia adecuada para no deslumbrar ni crear zonas de sombras, que enfoquen de arriba a abajo evitando la pérdida de flujo lumínico hacia el cielo, que sean de bajo consumo y que no contengan mercurio ni metales pesados.

En lo que se refiere al entorno natural y el suelo, la degradación puede producirse por la compactación, la pérdida de la capa vegetal, en caso de que la haya, y el vertido de líquidos contaminantes derivados del montaje y transporte. La vegetación también puede verse afectada por los trabajos de acondicionamiento y desmontaje del espacio, el uso de árboles como anclajes de pancartas o instalaciones efímeras, las pisadas del público, etc. Las acciones a tomar a partir del conocimiento del grado de fragilidad del entorno son la prevención de la contaminación por fluidos, la protección de las zonas más frecuentadas, la señalización adecuada de los itinerarios y la información al público sobre los valores naturales del lugar y la apelación a un comportamiento cívico.

Los tipos de productos que se ponen a la venta también tienen su efecto ambiental y social, puesto que su proceso de elaboración puede ser más o menos respetuoso con el medio ambiente y con los derechos sociales de las personas que los elaboran. La estrategia a seguir es la adquisición de productos de cultivo ecológico, de producción local, de comercio justo o que dispongan de una ecoetiqueta siempre que hubieran disponibles.

El hecho de que las fiestas sean un suceso muy puntual propicia el uso de edificaciones efímeras, que a menudo atienden menos a los requerimientos de seguridad y a veces no son reutilizables. Por lo tanto, hay que ser exigente en cuanto a la reutilización de las edificaciones efímeras siempre que cumplan los requisitos de seguridad.

El propio hecho temporal propicia la contratación irregular que evidentemente es ilegal y además puede

inducir al descontento del empleado y su menor implicación en el proyecto ambiental. Así pues, es preciso garantizar unas condiciones de trabajo dignas para asegurar el compromiso con las iniciativas en pro de la sostenibilidad. También es interesante fomentar la participación de entidades de inserción sociolaboral, hecho que incrementa la buena percepción del entorno de la fiesta.

Más a menudo de lo que sería deseable, los promotores de fiestas obvian la normativa básica, lo que conlleva el riesgo de ser denunciado. La planificación de un evento pasa necesariamente por el cumplimiento estricto de la normativa.

Cómo introducir criterios de sostenibilidad

Para el desarrollo de medidas de sostenibilidad, la existencia de voluntad y sobre todo de compromiso por parte de los agentes sociales implicados constituye la premisa básica sin la cual el éxito resulta imposible. Para introducir los criterios de sostenibilidad, la propuesta consiste en utilizar planes estratégicos que definan claramente los objetivos, las líneas y las acciones concretas a partir de un análisis inicial.

La falta de tradición en el análisis de eventos hace que se recurra a otras metodologías existentes, siendo la diagnosis ambiental la que mejor se adapta a esta finalidad. Una vez analizada la fiesta, se podrán definir los objetivos de sostenibilidad, cuya elección depende de los resultados de la diagnosis y de las restricciones y oportunidades que ofrece el entorno natural, social y económico del evento.

A continuación será necesario definir las líneas de actuación y las medidas concretas de sostenibilidad. La variedad de medidas que deberán abordarse obligará a escoger aquellas que más se adapten a las necesidades de los promotores, puesto que condicionan el nivel de compromiso, la resistencia de los colectivos sobre los cuales afectará la medida concreta, la disponibilidad de recursos económicos, materiales y humanos, su aceptación social, etc. En la tabla 2 se muestra un procedimiento para elegir de forma sencilla entre diversas medidas que responden al mismo objetivo.

La ejecución de las medidas de sostenibilidad se suele ayudar de instrumentos como las listas de comprobación (*checklist*), herramienta que permite agrupar y ordenar las diferentes acciones concretas. El procedimiento para la elaboración de las listas de comprobación se detalla en la tabla 3.

Los incumplimientos del programa de acciones deben ser registrados para poder realizar una adecuada evaluación de los mismos y poder encontrar soluciones. En el anexo I se muestra un fragmento del cronograma utilizado en la fiesta mayor de la UAB 2002.

El seguimiento de las medidas y de los resultados obtenidos permite detectar los problemas, evaluar su efectividad, y disponer de datos. Un buen sistema de indicadores, muy exhaustivo, aporta abundante información, pero es muy costoso. Por eso es preferible recoger un número limitado de indicadores, pero que sean representativos, relevantes, fiables, accesibles, sensibles al cam-

bio y comprensibles. En el anexo II se presenta una tabla con una propuesta de indicadores de seguimiento.

Una vez finalizado el evento y recogida la información, hay que hacer balance desde el punto de vista ambiental, social y económico. Posteriormente, se deberá difundir dicho balance según la naturaleza y los intereses de los promotores.

Las medidas de sostenibilidad

La relación de las medidas de sostenibilidad posibles para cada ámbito se encuentra en el anexo III. Aquí se relacionan algunas de las más importantes.

Diseño y planificación del espacio:

Evitar las zonas ambientalmente sensibles, la proximidad a zonas anegadizas y los riesgos del agua de escorrentía. Evitar, asimismo, ubicar la celebración en la franja litoral o en las orillas de los ríos. Controlar los espacios donde se celebren grandes eventos. Ubicar las actividades en función de la sensibilidad acústica de cada zona. Garantizar la proximidad a la red viaria y la conexión con los sistemas de transporte más sostenibles. Prever y reservar los espacios para todos los servicios. (Ver caso Feria de Abril 2003)

Seguridad:

Regular el tráfico exterior y restringir la circulación interior a los vehículos autorizados. Elaborar un plan de seguridad. Designar a un responsable de seguridad. Definir unas medidas preventivas y elaborar protocolos para aplicarlas. Delimitar vías de evacuación y señalizarlas en altura. Promover la seguridad en los escenarios. Informar sobre las medidas de seguridad a los posibles afectados. (Ver caso Roskilde Festival 2003)

Movilidad:

Mejorar el transporte público ampliando su capacidad, los horarios o conectando el festival con la red de transporte público. Instaurar medidas para priorizar el transporte público y colectivo. Ofrecer billetes combinados, coches compartidos. Instaurar medidas disuasorias para el uso del transporte privado motorizado. Señalizar las rutas de acceso. (Ver casos Sfinks Festival 2002 / Roskilde Festival 2003 / Feria de Abril 2003)

Residuos:

Usar vajilla reutilizable. Instaurar sistemas de depósito, devolución y retorno de envases y vajilla. Utilizar vajilla y envases retornables, aunque no sean reutilizables. Usar vajilla compostable. Incluir requisitos de envasado en los contratos de explotación. Utilizar envases reutilizables de gran volumen. Limitar la tipología de envases. Introducir las bolsas de residuos obligatorias. Hacer la recogida selectiva en el recinto festivo. (Ver casos Sfinks Festival 2002 / Roskilde Festival 2003 / Feria de Abril 2003)

Uso y contaminación del agua:

Colocar mecanismos de ahorro de agua. Adecuar la calidad del agua al uso al cual va destinada. Reducir la carga contaminante del agua. Recoger las aguas residuales correctamente. (Ver caso Illawarra Folk Festival 2001 / Sfinks Festival 2002)

Uso de la energía:

Fomentar las actividades con luz natural. Programar una iluminación correcta. Ajustar los horarios de ilu-

minación. Utilizar aparatos de bajo consumo. Procurar la conexión a la red eléctrica. Producir y consumir energías renovables: carbón vegetal en las cocinas, energía eólica para la electricidad, biodiesel para el transporte... (Ver caso Sfinks Festival 2002)

Ruido:

Adecuar los niveles de ruido a la sensibilidad acústica de la zona. Cumplir estrictamente los horarios. Informar a los usuarios y a los vecinos de los compromisos horarios de la fiesta.

Suelo y entorno natural:

Proteger el suelo con elementos físicos. Evitar hacer excavaciones. Proteger la vegetación. Recoger correctamente las sustancias contaminantes allí donde se generen. Conectar las aguas negras con la red principal de saneamiento.

Comunicación y difusión:

Elaborar un plan de comunicación. Escoger el material editado. Hacer una difusión respetuosa con el medio ambiente utilizando soportes durables o reutilizables. Introducir información en la página web. Escoger un *merchandising* responsable. Establecer unos puntos de información o *pools* verdes. Utilizar la megafonía para la difusión. (Ver casos Springtime Flora Festival 2000 / Roskilde Festival 2003 / Festa major de la UAB 2002)

Educación y sensibilización:

Formar a los trabajadores de los equipos verdes. Organizar equipos verdes. Desarrollar actividades/juegos para la sostenibilidad. Fomentar actividades que tengan una dinámica participativa. Contratar espectáculos lúdicos responsables. Introducir premios a la sostenibilidad. (Ver casos Feria de Abril 2003 / Festa major de la UAB 2002)

Productos de consumo:

Fomentar los mercados de segunda mano. Vender productos locales. Vender productos de comercio justo, ecológico y con ecodiseño. (Ver casos Festa major de la UAB 2002 / Roskilde Festival 2003)

Inserción y participación social:

Eliminar las barreras arquitectónicas. Colocar sanitarios y duchas adaptadas. Contratar servicios a empresas de inserción social. Promover el voluntariado en el evento y la presencia en la fiesta de entidades locales. Integrar iniciativas cívicas. Colaborar con causas humanitarias. Destinar parte de la recaudación a fines solidarios. Donar la comida sobrante a entidades benéficas. (Ver caso Roskilde Festival 2003)

Aspectos transversales:

Escoger patrocinadores sostenibles. Cumplir la normativa ambiental. Dejar a las autoridades fianzas o depósitos sujetos al cumplimiento de la normativa ambiental de la fiesta.

Summary

The summary in Spanish and English of the original document in Catalan *Grans esdeveniments festius. Anàlisi i experiències per la sostenibilitat* presents only the first part of the text, which analyses the relationships between large-scale events and sustainability. The case histories have not been translated since they reiterate much of the advice, offering specific results with extensive graphic support. Direct contacts with promoters and organisers are reflected in the files of the specific cases and the reader who wishes to know more may refer to them directly.

The title of this document, *Large-Scale Festive Events. Analysis and Experiences for Sustainability*, has a twofold reading. The first one approaches large-scale festive events as a subject of study and seeks to minimise their environmental impact, causing festivals to show a conduct that is more respectful of their setting and the principles of sustainable development. The second reading sees festive events as an opportunity for the implementation of initiatives, experiences and messages that help to spread the principles and values of sustainability.

This document is not a guide for the holding of more sustainable festivals, a handbook for the establishment of a system of environmental and sustainability management, or a reference guide for obtaining badges of sustainability.

It is a reflection and a compilation of significant case histories in the field of environmentalisation and the quest for sustainability within the frame of large-scale events, especially including those that pivot around festivals and multitudinous celebrations. This document is divided into two distinct parts: a theoretical part that runs from the beginning to Chapter 4, and an applied part which is formed by Chapter 5 and contains various case histories.

The case histories are supplemented by some annexes that contain working documents which may prove useful to anyone wishing to foster and hold more sustainable celebrations.

Introduction

Discussions of sustainability are usually linked to processes involving industrial production, infrastructures, tourism or specific services.

It is less common to speak about sustainability in leisure spaces. The utility of a study that analyses the sustainability of large-scale events stems from the circumstance that activities of this type are becoming increasingly inherent to contemporary urban societies.

In addition to their ritual aspects, festivals influence society, the production system and, more and more, the environment. Consequently, if it is agreed that festivals exert an influence on sustainability, they should begin to be analysed from this standpoint since this forms the first step in attempting to palliate their negative effects and strengthen their positive facets.

An attempt to define “festival”

A festival, in the broadest sense of the word, is an expression that synthesizes people and resources, in space and time, within a collective event in which the participants seek to obtain a benefit and both individual and collective enjoyment.

Indeed, a festival must have a public calling, something that is found in the etymology of the word, which is derived from *dies fasti*, the propitious days for the holding of public events, as opposed to the *dies nefasti*, when public activities were not recommended. Festivals are only the collective events that are celebrated independently of their official proclamation.

Festivals and rituals

From the anthropological standpoint, festivals have a large ritual content. They configure the lived time and form milestones in human lives.

These types of rituals act as a relief valve for social tensions that are difficult to curb. Licence is granted for a controlled revolution against the rules of social life, and specific groups or society in general are subjected to fewer restrictions on their freedom than those that usually apply. The price for this is always the return to order at the end of the festival.

Even the festive rituals fostered by the public administrations and the authorities accept this transgression. A festival is an agreement on power between the administrators and politicians, on the one hand, and the citizens. A redefinition is made of the social rules of conduct that reminds the authorities of the provisionality of order and reminds society of its instability. Festivals finally come to an end, however, and there is a return to the pre-established order.

Festivals and society

Festivals contribute to the strengthening of social ties, establishing or renewing a commitment between humans, a commitment that rites go on to seal. A society that does not celebrate festivals stands on a precarious base and quickly becomes fragile and vulnerable; otherwise, quite simply, such a society has ceased to form a unit or has never really been one.

Accordingly, festivals are a community event that cannot be isolated from the social and cultural context in which they unfold. They depend on a specific degree of social and cultural consensus for their holding. Festivals thus lend character to the societies that celebrate them.

Moreover, festivals present a specific vision of the surroundings and of the way in which society transforms and uses them. In the most isolated societies, which are linked to the cycles of nature, there are harvest and reaping festivals linked to the seasons of the year. Although they are based on the same theme, these festivals adopt highly diverse forms.

On the other hand, in the globalised societies with massive social or production manifestations, festivals have a much broader scale of celebration, the theme plays a less important role, and their forms are more similar. Despite the uniformity towards which festive expressions tend, however, they have not ceased to be

an instrument of social participation and identification. Festivals have gone from being the way in which the identification with society or the community was visualised, to become the content and the configurer of the sense of belonging to the group.

Festivals configure a “we”, the participants, as opposed to the rest who do not take part. Festivals are the vehicle that allows individuals to become aware of belonging or not belonging to a group or society.

On the other hand, the official promulgation of festivities that are not lived socially is an indicator of a lack of social cohesion and it may be affirmed that festivals promoted by the authorities without the participation of civil society are usually a sign of the debility of the base on which the social cohesion stands.

Festivals and the economy

Economic interests are generated around any mass festive expression. In fact, the word *fair*, with its festive connotations, is also associated with commercial and economic senses.

From the economic standpoint, the less elaborate approximations to the phenomenon of festivals consider them an instrument for the regulation of the surpluses of the production system. It may thus be found that in the pre-industrial societies, festivals often coincide with the time of harvesting, reaping or picking crops.

In the post-industrial or globalised societies there are no longer periods in which production surpluses are generated, so the interpretation of festivals as a phenomenon for the regulation of such surpluses is inadequate. Festivals intervene in the utilisation of the free time of increasingly broader social sectors. Leisure and festivals have proved to be an instrument that induces economic activity and the foremost expression of this are the theme parks and the large-scale sports events and media events.

Some new urban spaces even require large-scale inaugural events, which form a sort of initiation rite parallel to those practised by the members of tribes in gathering societies. This urban dimension of festivals has an influence on the city economy, affecting the prices of land and housing.

There are collectivities that utilise festivals as a way of life. Traders, festival professionals and even the authorities see festivals as a platform for public projection. The retail trade has most clearly observed this phenomenon, however, as may be easily seen by walking through any large shopping centre.

These new models of festival which are embodied by theme parks, big shopping centres and macro-festivals introduce a social segmentation among those who can participate in them and those who cannot pay the entry fee. Nevertheless, in the living societies the marginal collectivities develop alternative forms of festive expression to the commercialising trend. The birth of “outdoor urban drinking parties” among young people is an alternative response to the amusement available in the discotheque and music-bar areas.

Festivals and sustainability

The environmental stress and the sustainability crisis that we have caused on our planet are risking the

continued existence of its social and production system. Substantial consensus exists that the socio-economic organisation on which our society’s life is based and the way in which we relate to our environment should be questioned.

Just as it is necessary to reform the methods of production of goods and services, it is necessary to modify the way in which the humans of the post-industrial societies enjoy their leisure.

The increase of commercial transactions has turned the planet into a truly interdependent network in which the environmental and social impacts of local actions may have delayed effects on other very distant places.

Multitudinous festivals, as events linked to a territory, are not free from such delayed environmental and social effects. Consequently, they should be considered part of the present social and production system, which is based on the exploitation of natural resources.

Festivals may be analysed as a system as shown in Fig. 1. If the system is considered carefully, it is found that information and communication play a key role in the unfolding of celebrations. If we add to this the fact that festivals create a setting in which people increase their receptivity, they may be seen to form the ideal time and place for the issue of messages that work to the benefit of sustainability. Obviously, in order for these messages to be credible and capable of sinking in, they must be lived and experienced in reality. If a festive event seeks to be sustainable, it must assure that the practices and actions that take place within its framework contemplate and apply criteria of sustainability.

Analysis of festivals

This section presents a preliminary approximation to the various types of festivals, describing their agents, spaces, themes, duration and the number of participating people. Attention is also given to problems of sustainability associated with festive celebrations and the general lines to be incorporated if such problems are to be minimised.

Agents involved: People play a specific role in all festive processes. Table 1 presents the main agents involved in festive celebrations. A description is given of the services provided by each one of them and the environmental effects of their activity, as well as of the involvement and actions that these festivals require within a framework of sustainability criteria.

Types of festivals: Festive celebrations may differ widely. Nevertheless, parameters exist that characterise them and allow their grouping. The services and activities offered by a festival vary according to its theme, although in general lines it may be said that in most celebrations there will be areas for food and beverages, shows, services, etc.

Scale: The number of people who take part in a festival may also vary greatly according to the type of celebration involved. For types ranging from a home or school festival to a macro concert, the participation may range from several dozen or hundreds of people

to large-scale crowds. The greater the number of people in attendance, the greater the complexity of the celebration tends to be.

Duration: There is no definite pattern with respect to the duration of a festive event. There may be large-format festivals that last a single day or one week. This factor will determine the existence of specific services associated with the daily maintenance of the facilities and for attention to people.

Setting: Celebrations may be held in urban or natural settings. In both cases it is possible to hold them on open or closed grounds. These factors influence the existence of certain services and the need to consider different aspects according to the chosen setting and grounds.

Problems associated with the sustainability of festivals and strategies for correct management

Design and planning of the festival space

A distinction must be drawn between two working scales: the place where the festival grounds are located and the interior design of the space. In the location of the festival grounds, consideration should be given to the urban or natural setting. Urban agglomerations allow the provision of many more services but they pose problems of harmony with the local residents, traffic congestion, risks, etc., while rural or natural settings present an ecological sensitivity and are more fragile.

The type of grounds influences the type of impacts. Open grounds increase the impact area and uncontrolled massifications may arise, generating a lack of safety. Closed grounds intensify the impact in a specific area and require greater evacuation measures.

The basic premises for the choice of a space for a festival are the location of the festival grounds within an area where natural risks are minimised, where there are good links to the public transport system and where consideration is given to the type of activities in the immediate surroundings in order to keep interference to a minimum.

The internal arrangement should take into account all the services and other aspects necessary for the holding of the festival: stages, bars and restaurants, refreshment stalls, health services, entrances and exits, emergency and service roads, camping zones, etc. If the space is not planned, important problems may arise from the standpoints of logistics and sustainability.

The priorities when planning are to define the spaces reserved for the public and services, to reserve a space for each of the services to be installed on the grounds, and to define the space in order to avoid interference between the flows of people and vehicles. Careful attention must be lent to the entrances and exits, and to the control of traffic in the surroundings, not only before the celebration but also during and after it.

It is important to develop a safety plan or protocol, to train workers with respect to the actions to be carried out in the event of emergency, to inform the people in attendance about risk behaviours and their

consequences for the health and welfare of all and, concerning the latter, to signpost the evacuation routes from the festival area.

A mass movement of persons and goods may entail such associated problems as traffic congestion, risk of accidents, extensive occupation of the territory for parking, and the generation of high levels of noise and atmospheric emissions.

Accordingly, the safety of movements should be fostered and the impacts on the immediate surroundings should be minimised. Also to be fostered is the use of more sustainable transport means, such as public transport, and walking or cycling, while the use of cars should be disincentivised.

The main problems associated with wastes in an event are the large amount generated; their diversity, dirtiness, and degradation; the pollution of the soil and, to a lesser extent, of water. For this reason it is necessary to have cleaning teams that work intensively on the collection of wastes.

In a celebration that seeks to reduce the environmental impact caused by wastes, it is necessary to work along the lines of identifying the waste-generation sources and their nature in order to implement the most appropriate measures. It is necessary to minimise the generation of wastes by using only necessary materials and fostering reuse, and by maximising selective collection, providing sufficient containers and integrating them in the selective collection circuits of the area. Additionally, the uncontrolled dumping of wastes should be reduced, assuring an effective waste collection service with sufficient human and material means.

The main consumption of water at a festival is concentrated in the kitchens, the fountains, the toilets and the showers. Particularly in asphalted areas and on hard surfaces, pressurised water is often used for street cleaning.

The waste waters that are generated at festivals are the result of the use of toilets and showers. The strategies to be followed are centred on the reduction of consumption with water-saving devices and appliances, adapting the quality of the water to its purpose since not all uses require drinking-water, and the establishment of a waste-water collection system.

The use of energy in a festive celebration is fundamental to the unfolding of most of the activities and services. Broadly speaking, a distinction may be made between the consumption of energy associated with the unfolding of the festival and the energy involved in transport.

Although the consumption of energy in festivals is generally lower than in most industrial activities, this does not mean it is unnecessary to achieve a more rational energy consumption and a reduction of the emissions of pollutant gases. Accordingly, one should strengthen the on-site production of renewable energies, prioritise the use of energy from the electric power network with respect to the energy from electric-generator units, and use low-consumption machinery and instruments.

The use of public transport, walking and cycling, and the use of vehicles with electric motors or engines propelled by biofuels are measures that contribute to a lower atmospheric pollution.

Many of the festive activities become sources of noise and of possible acoustic pollution if they affect the people living in the immediate surroundings who do not participate in the festival. Another type of pollution may be that derived from the use of night-lighting, which may affect the nocturnal fauna inhabiting the areas near the space where the festival is held.

To palliate the effects of noise, suitable planning should be made of the location of the festival grounds and of the timetable of the activities in order to adapt the noise levels to the acoustic sensitivity of the area where the festival is set. It is also important to dimension correctly the sound levels according to the activity involved, and to introduce corrective measures in order to reduce the annoyance caused to the local population.

The strategy to follow in order to palliate the effects of light pollution should be based on the use of lighting systems of suitable power to avoid dazzling or creating areas of shadow. The lights should be aimed downwards, preventing the loss of light-flow skywards, and they should be of the low-consumption type and not contain mercury or heavy metals.

The degradation of the natural surroundings and of the soil may result from compacting, the loss of the vegetal layer, if any, and the discharge of pollutant liquids connected with the set-up and transport. Vegetation can also be affected by the works carried out to condition and dismantle the festival space, by the use of trees as supports for signs or ephemeral facilities, by treading by the public, etc. The actions to be taken, based on a knowledge of the degree of fragility of the surroundings, include the prevention of pollution by fluids, the protection of the most frequented areas, the appropriate marking of routes, and information to the public on the natural values of the site, calling for civic behaviour.

The types of products that are put on sale also have an environmental and social effect, since their production process may be more or less respectful of the environment and of the social rights of the persons who make them. The strategy to be followed involves the acquisition of products obtained from ecological cultivation, local production or fair trade, or those marked by an Eco-label.

The fact that festivals are very isolated events favours the use of ephemeral buildings, which are often designed with little attention to safety requirements and which are many times not reusable. Consequently, it is necessary to be demanding with respect to the reuse of ephemeral buildings.

The same temporal quality favours irregular contracting, which may make employees dissatisfied and lead to their lesser involvement in the environmental problem. For this reason, it is necessary to provide worthy employment conditions in order to assure the commitment to the initiatives in favour of sustainability. It is also of interest to foster the participation of entities devoted to social-labour insertion, which increases the good perception of the festival surroundings.

More often than desirable, festival promoters obviate the basic rules to be fulfilled, which involves the risk of being denounced. The planning of an event necessarily entails strict compliance with the rules.

How to introduce sustainability criteria

The existence of a firm will and, above all, of an engagement on the part of the social agents to take sustainability measures is the basic premise, without which it is impossible to achieve success. In order to introduce sustainability criteria, it is proposed that strategic plans be used. These plans should define clearly the objectives, lines and specific actions on the basis of an initial analysis.

Given a lack of tradition in the analysis of events, resort may be taken to other existing methodologies and the one that adapts itself best is Environmental Diagnosis. Once the festival has been analysed, the sustainability objectives may be defined. The choice of these objectives depends on the results of the diagnosis and the restrictions and opportunities offered by the natural, social and economic settings of the event.

Next it will be necessary to define the lines of action and the specific sustainability measures. The variety of measures to be taken obliges one to choose those that are best adapted to the promoters' needs since they condition the level of commitment, the resistance of collectivities that will be affected by the specific measure, the availability of financial, material and human resources, their social acceptance, etc. Table 2 presents a simple procedure for choosing among diverse measures that have the same objective.

Sustainability measures are usually carried out with the help of such instruments as check lists, which allow the various specific actions to be grouped and arranged. The procedure for preparing check lists is presented in detail in Table 3.

Failures to comply with the programme of actions should be recorded so that a suitable assessment may be made and solutions may be found. Annex I shows a fragment of the schedule used for the main festival of the Autonomous University of Barcelona in the year 2002.

The follow-up of the measures taken and results obtained allow the detection of problems and the assessment of the measures' effectiveness, providing pertinent data. Although a good and highly exhaustive system of indicators provides a great deal of information, it is very costly so it is preferable to use a limited number of indicators that are representative, relevant, reliable, accessible, sensitive to change and understandable. Annex II presents a table with a proposal of follow-up indicators.

Once the event has ended and the respective information has been gathered, a balance should be drawn up from the environmental, social and financial standpoints. Afterwards, it should be suitably disseminated according to the nature and interests of the promoters.

Sustainability measures

A listing of the sustainability measures that may be applied for each sphere is contained in Annex III. Some of the most important of these measures are mentioned below.

Design and planning of the festival space:

Avoid environmentally sensitive areas. Avoid the proximity of floodable areas and the risks of runoff water. Avoid locating the event on the coastline or on river banks. Check out the spaces where large-scale events are held. Locate the activities according to the acoustic sensitivity of each area. Assure the proximity of the road network and the connection with the most sustainable transport systems. Foresee and reserve space for all the services. (See the case of the April Fair 2003)

Safety:

Regulate the exterior traffic and restrict the interior traffic to authorised vehicles. Establish a safety plan. Appoint a safety manager. Define preventive measures and establish protocols for their application. Mark off evacuation routes and signal them with signs set high up. Promote safety on the stages. Inform the persons who may be possibly concerned with respect to safety measures. (See the case of the Roskilde Festival 2003)

Mobility:

Improve the public transport, increasing its capacity and timetables, or connect the festival to the public transport network. Implement measures to prioritise public and collective transport. Offer combined tickets and car-sharing. Implement dissuasive measures with respect to the use of private motorised transport. Mark the access routes. (See the cases of the Sfinks festival 2002 / Roskilde Festival 2003 / April Fair 2003)

Wastes:

Use reusable dishes. Implement a deposit system for return of containers and dishes. Use returnable dishes, containers and packing even if they are not reusable. Use compostable dishes. Include packing requirements in the operating contracts. Use reusable large-volume containers and packing. Limit the typology of containers and packing. Implement compulsory waste bags. Carry out selective waste collection on the festival grounds. (See the cases of the Sfinks Festival 2002 / Roskilde Festival 2003 / April Fair 2003)

Use and pollution of water:

Install water-saving mechanisms. Adapt the water quality to the intended use of the water.

Reduce the pollutant load of the water. Collect waste waters correctly. (See the cases of the Illawarra Folk Festival 2001 / Sfinks Festival 2002)

Use of energy:

Foster activities with natural light. Use correct lighting. Adjust the lighting timetables. Use low-consumption lighting appliances. Obtain connection to the electric power network. Produce and consume renewable energies. Use charcoal in the kitchens, wind energy for electricity, and biodiesel fuel for transport. (See the case of the Sfinks Festival 2002)

Noise:

Adapt the noise levels to the acoustic sensitivity of the area. Comply strictly with timetables. Inform users and local residents about the timetable commitments of the festival.

Soil and natural setting:

Protect the soil with physical elements. Avoid excavations. Protect the vegetation. Collect correctly the pollutant substances in the spots where they are gene-

rated. Connect black waters to the main sewage network.

Communication and publicity:

Develop a communication plan. Choose the published material. Carry out publicity that is respectful of the environment, using durable or reusable supports. Publish information on the respective web site. Choose a responsible merchandising system. Establish some information points or green pools. Use the public address system for publicity. (See the cases of the Springtime Flora Festival 2000 / Roskilde Festival 2003 / Main Festival of the Autonomous University of Barcelona 2002)

Education and sensitisation:

Train the workers of the green teams. Organise green teams. Hold sustainability activities / games. Foster activities that have a participative dynamics. Contract responsible recreational shows. Award prizes for sustainability. (See the cases of the April Fair 2003 / Main Festival of the Autonomous University of Barcelona 2002)

Consumer products:

Foster second-hand markets. Sell local products. Sell fair-trade, ecological and ecodesigned products. (See the cases of the Main Festival of the Autonomous University of Barcelona 2002 / Roskilde Festival 2003)

Social insertion and participation:

Eliminate architectural barriers. Install adapted toilets and showers. Contract services from social-insertion companies. Promote volunteering at the event. Promote the presence of local entities at the festival. Integrate civic initiatives. Collaborate on humanitarian causes. Apply part of the takings to solidarity. Donate the surplus food each day to a charity. (See the case of the Roskilde Festival 2003)

Transverse aspects:

Choose sustainable sponsors. Comply with the environmental rules. Make deposits or sureties to the licensor, subject to the festival's compliance with environmental rules.

